

A HÉBER NYELVTAN ELEMI SZABÁLYAI

Összeállította:

Dr. Tóth Kálmán
teológiai tanár

4., javított és részben átdolgozott kiadás

szerkesztette:

Dr. Kustár Zoltán – Dr. Németh Áron

Debrecen
2019

**A Debreceni Református Hittudományi Egyetem Ószövetségi Tanszékének
Tanulmányi füzetei
(DÓTTF)**

Új sorozat
Hatodik kötet

Szerkesztő: Dr. Kustár Zoltán

Dr. Tóth Kálmán: A héber nyelvtan elemi szabályai
2., javított és átdolgozott kiadás
Szerkesztette: Dr. Kustár Zoltán, Dr. Németh Áron
Debrecen, 2010.

Készült az eredeti jegyzet felhasználásával a Károli Gáspár Református Egyetem
Hittudományi Karának szíves hozzájárulásával.

3., javított kiadás:
Debrecen, 2012.

4., javított és részben átdolgozott kiadás:
Debrecen, 2019.

Kiadó:
Debreceni Református Hittudományi Egyetem
Felelős kiadó: Dr. Kustár Zoltán rektor

ISSN: 1786-0814

ISBN 978-963-8429-71-1

Nyomdai munkák: Kapitális Kft., Debrecen
Felelős vezető: Kapusi József

Tartalomjegyzék

ELŐSZÓ AZ ÁTDOLGOZOTT KIADÁSOKHOZ	4
ELŐZETES MEGJEGYZÉSEK	5
I. A HÉBER ÍRÁS ÉS OLVASÁS.....	5
A MÁSSALHANGZÓS ÍRÁS.....	5
A MAGÁNHANGZÓK JELÖLÉSE.....	7
EGYÉB TUDNIVALÓK.....	10
II. NÉVMÁSOK.....	12
A SZEMÉLYES NÉVMÁS.....	12
A TÖBBI NÉVMÁS.....	13
III. A NÉVSZÓK.....	14
A FŐNEVEK.....	14
<i>A főnevek neme és száma.....</i>	<i>14</i>
<i>A névelő.....</i>	<i>14</i>
<i>A birtokos szerkezet.....</i>	<i>15</i>
<i>A birtokos ragozás.....</i>	<i>16</i>
A MELLÉKNEVEK.....	18
A PREPOZÍCIÓK.....	19
A KÖTŐSZÓK.....	22
NÉVMÁSI HATÁROZÓSZÓK ÉS MÓDOSÍTÓSZÓK.....	23
A SZÁMNEVEK.....	23
IV. AZ IGERAGOZÁS	27
SZERKEZETI TUDNIVALÓK.....	27
AZ ERŐS IGÉK RAGOZÁSA.....	30
AZ IGEI TÁRGYRAGOK.....	41
A GUTTURÁLIS IGÉK RAGOZÁSA.....	44
<i>A primae gutturális igék.....</i>	<i>44</i>
<i>A mediae gutturális igék.....</i>	<i>47</i>
<i>A tertiae gutturális igék.....</i>	<i>49</i>
A GYENGE IGÉK RAGOZÁSA.....	51
A a"p igék.....	52
A ʿ"p igék.....	53
A valódi ʔ"p igék.....	59
Az ʔ" [igék.....	61
Az ʔ" [igék.....	65
Az [ʔ" [igék.....	66
A h"l igék.....	69
A a"l igék.....	72
TÖBBSZÖRÖSEN RENDHAGYÓ RAGOZÁSÚ IGÉK.....	74
AJÁNLOTT IRODALOM A BIBLIAI HÉBER NYELV TANULMÁNYOZÁSÁHOZ. 77	

Előszó az átdolgozott kiadásokhoz

Dr. Tóth Kálmán: A héber nyelvtan elemi szabályai című tankönyve 1980-ban jelent meg először a Budapesti Református Theológiai Akadémián, és szolgálta, illetve szolgálja ma is a teológiai hallgatók héber nyelvoktatását.

Leíró nyelvtanként a mű nem követi a modern nyelvoktatás metodikáját, és egy önálló gyakorló- és olvasókönyv használatát is szükségessé teszi. Ám a teológiai oktatásban rendelkezésre álló időnek megfelelően válogatja meg a leadandó anyagot, és kínálja címéhez híven a legszükségesebb információkat tömören, áttekinthetően. A megfogalmazás érthető, a táblázatok méretüknél fogva is jól olvashatóak. Rövid terjedelme miatt a jegyzet a hallgatók számára anyagilag is mindig megfizethető maradt.

Ezek a tulajdonságai Tóth Kálmán nyelvtanát máig is sikeres egyetemi jegyzetté tették. Ezért döntött a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Ószövetségi Tanszéke úgy, hogy a művet hallgatói számára ismét közreadja.

Az átdolgozott kiadásban igyekeztünk a művön a lehető legkevesebb változtatást eszközölni. A nyilvánvaló sajtóhibák kiszűrésén túl a jegyzet egy tartalomjegyzéket kapott, a főnevekről szóló fejezetet az áttekinthetőség érdekében alfejezetekre bontottuk, a nagyobb paragrafusokat sok helyen továbbiakra tagoltuk, az eredeti jegyzetben csak félig kiírt ragozásokat vagy egyéb táblázatot pedig néhány helyen teljesen kiírtunk. Tartalmi kérdések terén nagyobb mértékben bővítettük például a 23. (most: 29–31.), az 51–53. (most: 64–70.), vagy a 105–109. (most: 133–138.) paragrafusokat. Lényegesen néhány gyenge ige bemutatásán túl csak az igeragozás szerkezeti tudnivalóiról szóló paragrafusokat kellett átdolgozni: ami a jegyzet első megjelenésekor még elfogadható elmélet volt az ígétörzsek funkciójáról vagy a héber igeidő kérdéséről, arról a szakirodalom ma már alapvetően másképp vélekedik (65–66., most: 84–88. §.). A jegyzet végére a többszörösen rendhagyó igékről egy új táblázat került.

Köszönjük a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának, hogy az átdolgozott kiadás megjelentetéséhez hozzájárult. Köszönöm Németh Áron doktorandusz hallgatónak a formázást és a kézirat lektorálását. S végül köszönöm egyetemünk vezetőségének, hogy a jegyzet megjelentetését A Debreceni Református Hittudományi Egyetem Ószövetségi Tanszékének Tanulmányi füzetei (DÓTTF) sorozatban lehetővé tette.

2010. augusztus 5.

Dr. Kustár Zoltán, szerkesztő

Szeretettel és tisztelettel adjuk közre itt a jegyzet legújabb kiadását, amelyből az előző, 2. kiadás nyomdahibáit és formai következetlenségeit igyekeztünk eltávolítani, illetve a héber/arám szavak átírásában nagyobb következetességgel eljárni. A paragrafusokat tartalmi szempontból csak néhány helyen bővítettünk, illetve pontosítottunk; az 56–57. §-okban változott a paradigma-szó. Mivel a 200. §. mögött a számozás az előző kiadásban megcsúszott, így ez a kiadás immár, helyesen, 235 paragrafust tartalmaz.

Kívánom, hogy egyetemünk hallgatói, de minden más olvasó is forgassa nagy haszonnal ezt a kiadványt, és jusson segítségére révén közelebb Isten igéjének megismeréséhez.

2012. július 2.

Dr. Kustár Zoltán, szerkesztő

A tankönyv 4. kiadása két új paragrafussal bővült (ld. 201. és 216. §.), melyek az arámos képzés eseteit tárgyalják az װ[és [װ[igéknél, valamint kiegészült a számnevek bemutatása a 78. §-ban. Kijavítottunk néhány nyomdai hibát, illetve terminológiai pontosítás történt a 41–44. és a 71–74. §-okban, utóbbi helyen a példamondatok is változtak. A tankönyv végére került egy bibliográfia is, mely a bibliai héber nyelvben való elmélyüléshez ajánl további szakirodalmat.

Szolgálja ez a mostani kiadás is az újabb lelkésznevezdek szakmai felkészülését és minden érdeklődő olvasó szellemi gazdagodását.

2019. június 3.

Dr. Kustár Zoltán és Dr. Németh Áron, szerkesztők

Előzetes megjegyzések

Amint a cím mutatja, ez a nyelvtani összefoglalás a bibliai héber nyelvtannak csak az elemi szabályait tartalmazza. Bővebb részletezést, elemzést, a kivételek teljes felsorolását nem adja; ezek a nagyobb terjedelmű, rendszeres héber nyelvtanokban megtalálhatók. Kezdők részére készült jegyzet ez, amely utat mutat a rendszeres nyelvtanok felé.

A héber/arám eredetű nyelvtani szakkifejezések és a néhány, olvasást segítő példaszó latin betűs átírásában alapvetően a Magyar Hebraisztikai Társaság ajánlását követjük. A nyelvünkben már meghonosodott latin szakkifejezéseket a magyar helyesírás szerint, a többit latinosan írjuk. A néhány átírt görög szó kiejtés szerinti átírását *kurzív* betűtípus jelzi.

I. A héber írás és olvasás

1. §. A bibliai héber nyelv a sémi nyelvcsalád északnyugati ágához, azon belül a kánaáni csoporthoz tartozik. Rokon nyelvei a kelet-sémi akkád, az északnyugat-sémi nyelvek közül az arám és a szír, a kánaáni csoporton belül például a föníciai (pun), valamint a dél-sémi ághoz tartozó arab és etióp. Holt nyelv, melynek irodalmi emlékeit – néhány régészeti emléktől eltekintve – az Ószövetség könyvei őrizték meg.

2. §. A nyelv egyes hangzói, a betűk alakja és írásmódja sok tekintetben eltér a klasszikus és modern nyelvekétől. Egyik legfontosabb sajátosság pl. az írás (és olvasás) módjában található: jobbról bal felé halad az írás iránya. További jellegzetesség az, hogy a héberben – több sémi nyelvhez hasonlóan – eredetileg csak mássalhangzós betűjelek voltak használatosak.

A mássalhangzós írás

3. §. A héber betűk formája egy hajdani képírásból fejlődött ki. A betűk neve (fej, kéz, ház, víz stb.) őrzi az eredeti kép jelentését, a rajzok azonban idővel leegyszerűsödtek, stilizáltakká váltak. Az eredeti kép ma már csak annyiban fontos, hogy az egyes betűk a kép nevének a kezdőbetűjét jelzik.

4. §. A mai formájú héber írást kvadrát-írásnak nevezzük, mivel a betűk rajza olyan, hogy egy négyzet rajzolható köréjük. (Némelykor azonban a betű a négyzetnek csak a fél szélességét foglalja el, egyetlen betű, a j pedig csak a negyedét.) Ezt az arám eredetű ábécét a zsidóság a föníciai ábécén alapuló, ún. óhéber írás helyébe a babiloni fogság idején (Kr. e. VI. sz.) vette át.

5. §. A héber mássalhangzós ábécé 22 betűből áll. A következő táblázat első oszlopában található a betűjelek, a másodikban a betűk neve (az eredeti képről elnevezve), a harmadikban a betűk magyar hangértéke, a negyedikben pedig azoknak az egyik bevett, ebben a jegyzetben is használt átírása.

	betű	név	kiejtés	átírás
1.	א	'álef	---	'
2.	ב	bét	b	b
3.	ג	gímel	g	g
4.	ד	dálet	d	d
5.	ה	hé'	h	h / h
6.	ו	wáv	v	w
7.	ז	zajin	z	z
8.	ח	chét	h	ch
9.	ט	tét	t	tl
10.	י	jód	j	j
11.	כ	kaf	k	k

	betű	név	kiejtés	átírás
12.	ל	lámed	l	l
13.	מ	mém	m	m
14.	נ	nún	n	n
15.	ס	számek	sz	sz
16.	ע	'ajin	---	'
17.	פ	pé'	p / f	p / f
18.	צ	cádé	c	c
19.	ק	qóf	k	q
20.	ר	rés	r	r
21.	ש	szín	sz	sz
	ס	sín	s	s
22.	ת	táv	t	t

6. §. Az 'álef és az 'ajin számunkra nehéz kiejtésű gutturális hangzók (azaz torokhangzók), ezért nem szoktuk őket olvasni.

7. §. Kiejtésben egymáshoz közel álló hangzó a ח és a י ; az előbbi megfelel a magyar h hangzónak, az utóbbi erősebb, a német ch-nak megfelelő hang. A héberben t hangzó is kettő van: közülük a ט erősebben ejtendő, mint a magyar t-nek megfelelő ת. Hasonló a helyzet a két k hangzónál is. A כ a magyar k hang, a ק erősebben ejtendő; a különbségre utal az átírás is (k, q). A ס és a ש hangzók között eredetileg volt egy árnyalati különbség, ma azonban ezt már nem érzékelhetjük.

8. §. A פ betűjel kétféleképpen olvasható: p-nek, illetve f-nek. A különbséget egy, a betű közepébe helyezett pont jelzi (a „dágés lene” pont; lásd lentebb, 12. §.). Ha a betű közepében pont van (פ), akkor a kiejtése p, ha pont nélkül fordul elő (פ), akkor a kiejtése f.

9. §. A szín és a sín tulajdonképpen azonos betűjel. Hogy mikor olvasandó sz-nek és mikor s-nek, azt a betű fölé helyezett ún. diakritikus („megkülönböztető”) pont mutatja: ha a pont bal felől áll (ש), a kiejtés sz, ha jobb felől (ס), akkor s.

10. §. A szó végén álló hé' általában nem ejtendő, nincs mássalhangzós értéke (lásd 16. §.); ilyenkor az átírásban nem, vagy megemelt, kisebb h betűvel jelöljük. Ha mégis kiejtendő, akkor azt egy pont jelzi; ez a mappiq pont: הּ.

11. §. Van öt betű, melyeket szó végén másként írunk, mint szó közepén. Ezek a következők: כּ/כ, מּ/מ, נּ/נ, פּ/פ, שׂ/ש („kamnefec” betűk). E szó végi betűformák latin elnevezése: litterae finales.

12. §. Hat betűnek kétféle kiejtése létezett, illetve létezik részben még ma is: egy lágyabb, hehezetesebb és egy keményebb; ez utóbbit a betű közepébe írt dágés lene pont („enyhe dágés”) jelzi. E hat betű a következő: B, G, D, K, P, T („begadkefat” betűk). Mi csak a ρ esetében követjük a kétféle olvasási módot (lásd 8. §.), ám például a modern héberben a b/B (v/b) és a k/K (ch/k) kiejtést is megkülönböztetik.

Dágés lene pont csak az említett hat betűben, és ezekben is csak két helyzetben állhat: 1. szókezdő mássalhangzó esetében, 2. zárt szótag (s^ewá' quiescens) után, az utóbbihoz lásd a 22–23. §.-t.

13. §. Szintén a mássalhangzó közepébe írt pont a dágés forte („erős dágés”), ami a megkettőzött, dupla mássalhangzót jelöli, lásd pl. $\dot{t}Bv$ (sabbát). A ragozás során egymás mögé került azonos mássalhangzókat a héber szintén csak egyszer, dágés fortéval írja ki, pl. $\omega n + \dot{f}q = \omega n f q$ (qátónnú). Szótagolva a szót az azonos mássalhangzók között kell elválasztani: $t\dot{b}-bv, \omega n-\dot{n}f-q$ (sab-bát, qá-tón-nú).

A dágés fortét a dágés lenétől egyszerűen meg lehet különböztetni az által, hogy a dágés forte előtt mindig teljes értékű magánhangzó áll.

Dágés fortéval a „begadkefat” betűket szintén a keményebb kiejtés szerint kell olvasni, tehát az $\gamma P\dot{a}'$ „haragom” szó kiejtése helyesen = 'appí.

14. §. Nem lehet dágés fortét írni a gutturális hangzók betűjelébe, melyek a következők: a, h, j, [. A r ugyan nem gutturális, de szintén nem kettőzhető. A kettőzést ezeknél a hangzóknál pótlónyújtás, illetve virtuális kettőzés helyettesíti: pótlónyújtásnál a gutturális előtti rövid magánhangzó megnyúlik, a virtuális kettőzésnél pedig a gutturális hangzó betűjelébe ugyan a dágést nem írjuk bele, de azt ennek ellenére megkettőzve ejtjük.

A magánhangzók jelölése

15. §. A babiloni fogság idejétől kezdve (Kr. e. VI. sz.) a héber nyelvet lassan kezdte kiszorítani a használatból a rokon arám nyelv, elannyira, hogy Krisztus korára a bibliai héber már holt nyelvvé vált. Az istentiszteleten azonban a szent iratok olvasásának fontos szerepe volt. Ezért a mássalhangzós szöveg pontos olvasása érdekében szükség lett arra, hogy a magánhangzókat is jelöljék.

16. §. Első lépésben csupán a hosszú magánhangzókat kezdték el jelölni, méghozzá az a, h, ω és a γ mássalhangzók segítségével. Ha ezek a szövegben magánhangzók gyanánt állnak, akkor a nevük mater lectionis („olvasási anyabetű” = „az olvasás segítője”, a „magánhangzó hordozója”).

- A ω magánhangzóként lehetett ó és ú.
- A γ mint magánhangzó lehetett hosszú í, é és hosszú e (ē).
- A h szó végén jelölhetett hosszú á, é, ē és ó magánhangzót.
- Az a állhatott valamennyi hosszú magánhangzó helyett.

Alkalmazásuknak szigorú helyesírási szabálya nem volt. Annyit tudunk (pl. a Krisztus születése körüli századokból származó holt-tengeri kéziratokból), hogy régebben gyakrabban használták a mater lectionis jeleket, mint a késői kéziratokban, és így az azokon alapuló, általunk használt héber Bibliában is.

17. §. A mater lectionisok nem nyújtottak teljes segítséget a magánhangzók olvasásához. Először is csak hosszú magánhangzókat jelöltek velük; azután egy betűjel több magánhangzó jelölésére is használt volt. Ez bizonytalanságot okozhatott éppúgy, mint az a körülmény, hogy a kevésbé gyakorlott olvasó előtt nem mindig volt világos, hogy a betűjel mássalhangzót jelöl-e, vagy magánhangzót.

18. §. A magánhangzók jelölésére a Kr. u. VII–VIII. században előbb Palesztinában, majd Babilóniában dolgoztak ki egy-egy olyan jelrendszert, amelyben apró pontok és vonalkák kombinációja révén minden magánhangzó egyértelműen rögzíthető lett. Ez a ponttáji jelölési rendszer, vagy röviden ponttáji (= „pontozás”). A Kr. u. IX–X. században, Tibériás városában született meg a ma is használatos, ún. tibériási ponttáji, amely az előző két rendszerrel szemben infralineáris: itt ugyanis a magánhangzó jelek – kettő kivételével – a mássalhangzók alatt helyezkednek el (infralineáris = „sor alatti”).

19. §. A tibériási ponttáji rendszer magánhangzóinak jele, elnevezése és magyar hangértéke (és egyben e jegyzetben használt átírása) a következő:

Ⓢ patach = a	⊕ chíreq = i
⋮ qámeç = á	⋮ qámeç chátláf = o
⋈ sz ^e gól = e	⊖ chólem = ó
⊥ céré = é	⊖ qibbúc = u

Végül a hosszú ú-t, melynek neve sűreq, mater lectionisszal együtt jelöljük: ׀.

20. §. A qámeç és a qámeç chátláf jele azonos. Rövid o-nak (qámeç chátláf) két fő esetben ejtjük: hangsúlytalan zárt szótagban, továbbá chátláf qámeç előtt (lásd a 24. §-t).

21. §. A fentiekén kívül van még egy magánhangzó jel: ׀ a neve s^ewá'; az átírásban megemelt, kisebb ^e betűvel írjuk. Ha kiejtjük, akkor egészen rövid, az e és az ö között elhelyezkedő hang. A teljes értékű magánhangzókkal szemben ez csak ún. fél magánhangzó, azaz nem alkot önálló szótagot: A ׀ ך ך ׀ szó például a héberben csak két szótagú: j^erí-chó.

22. §. Az egyszerű s^ewá' nem minden esetben ejtendő ki. Ha nem ejtjük, akkor a neve s^ewá' quiescens („nyugvó”, azaz „néma” s^ewá'), szerepe pedig csak annyi, hogy a zárt szótag végén álló mássalhangzó is kapjon egy jelet, azaz a kiejtendő magánhangzó hiányát jelezze.

23. §. A $s^ewá'$ azonban többnyire kiejtendő, ilyenkor a neve $s^ewá'$ mobile („mozgó”, azaz „hallható” $s^ewá'$). Négy fő esetben kell kiejteni a $s^ewá'$ -t:

- a. szókezdő mássalhangzó alatt, pl. $/j yrj\emptyset = j^erichó$, azaz „Jerikó”;
- b. hosszú magánhangzós szótag után, pl. $arsj\emptyset = szisz^erá'$, azaz „Sisera”;
- c. kettőzött mássalhangzó alatt, tehát ha a mássalhangzó jelben dágés forte van, pl. $WrB\emptyset = dibb^erú$, azaz „beszélnek, mondják”;
- d. két $s^ewá'$ közül az első néma, a második kiejtendő (kivéve a szó végén, ahol mindkettő néma), pl. $Whymr\emptyset = jirm^ejáhú$, azaz „Jeremiás”.
- e. Van végül egy ritkább, ötödik eset is, amikor a $s^ewá'$ lazán zárt, azaz $s^ewá'$ -ra végződő szótaghoz tartozik, például $hyll | h'$, szótagolva = $hal^e-lú-jáh^h$ („Dicsérjétek az Urat!”). Ez az eset könnyebben felismerhető, ha a $s^ewá'$ után „begadkefat” betű következik, mert abban ilyenkor nincs dágés lene, lásd például $rB\emptyset$, szótagolva = $waj^e-dab-bér$ („és mondta”).

24. §. A $s^ewá'$ jel néha összetett alakban fordul elő, ti. egy másik magánhangzó jellel együtt, a neve ilyenkor $s^ewá'$ compositum („összetett” $s^ewá'$). Három magánhangzó jel kapcsolódhat hozzá: a patach, a qámecc és a szegól. Az ilyen összetett módon írt magánhangzókat chátéf hangzóknak nevezzük. Kiejtésük az egyszerű $s^ewá'$ -hoz hasonlóan szintén rövid és hangsúlytalan; ezek is csak fél magánhangzók, azaz nem alkotnak önálló szótagot. E jelek a következők:

—| chátéf patach = rövid, tompa a, —| chátéf qámecc = rövid o,
 —| chátéf szegól = rövid e.

A chátéf hangzók szinte kizárólag gutturális hangzók után fordulnak elő. A gutturálisok ugyanis nehezen túrik maguk után a szimpla $s^ewá'$ -t, ezért azt az esetek többségében, ha nem is mindig, chátéf hangzó helyettesíti. Átírásukra a szimpla $s^ewá'$ -hoz hasonlóan megemelt, kisebb ä, ö és ë betűt használunk.

25. §. A sűreq betűnél a mater lectionis és a punktációs jel együtt alkot egy magánhangzó jelet (||). Más esetekben is előfordul, hogy a mater lectionis szerepel az írásban, noha a punktációs jel is elég volna a magánhangzó egyértelmű jelölésére. Ilyen pl. a chólem, amelyet írhatunk csupán egy ponttal, de írhatjuk úgy is, hogy a wáw mater lectionis fölé írjuk a chólem pontot. A mater lectionis és a punktációs jel együttes alkalmazását úgy hívjuk, hogy scriptio plena („teljes írásmód”), a mater lectionis nélküli írásmódot pedig úgy, hogy scriptio defectiva („hiányos írásmód”). Például a |/K vagy a |K\forma kiolvasása az írásmódtól függetlenül azonos: kól (a szó jelentése: „minden”). Helyesírási szabály nem írja elő, hogy mikor milyen írásmódot kell alkalmazni.

26. §. A y mater lectionis is gyakran fordul elő punktációs jel mellett teljes írásmódként, mégpedig a hosszú í, é és hosszú e (ē) esetében. Ilyenkor a magánhangzók neve mögé a héber gádól = „nagy” (azaz: „hosszú”) jelző kerül:

יִֿֿֿ chíreq gádól = hosszú í, יֵֿֿֿ céré gádól = hosszú é,

יֶֿֿֿ sz^egól gádól = hosszú e (ē).

Fontos szabály: Szó végén a י csak e három magánhangzó mellett szerepel mater lectionisként. Minden más magánhangzó után a j mássalhangzó kiolvasandó, lásd pl. יְכִילִי מֶ' (malkí) = „királyom”, viszont יְכִילֵי מֶ' (m^elákaj) = „királyaim”.

Egyéb tudnivalók

27. §. Az olvasás módja végül is a következő:

- a. Váltakozva olvassuk a mássalhangzókat és az alájuk vagy (az ó esetében) feléjük, tőlük balra pontozott magánhangzókat.
- b. A héber szavak mindig mássalhangzóval kezdődnek. Szó közepén mássalhangzó-torlódás (egymás mellett két mássalhangzó) előfordulhat, a két mássalhangzót ilyenkor se'wá' quiescens választja el egymástól.
- c. Szó elején két mássalhangzó nem állhat egymás mellett. Egyetlen kivétel a 2 számnév két nőnemű alakja, a יַיִטְוִי (stajim) és a יֵטְוִי (sté). (Lásd 75. §.)
- d. Magánhangzó-torlódás, tehát egymás mellett két magánhangzó csak egyetlen helyzetben fordul elő: Ha szó végén [,] vagy kiolvasandó H (lásd 10. §.) áll, előttük pedig hosszú magánhangzó, akkor a könnyebb kiejtés kedvéért a hosszú magánhangzó és a gutturális közé egy patach kerül. Ennek a neve: patach furtivum („becsempészett” patach), amit a mássalhangzók alatt nem középen, hanem azok jobb sarka felé eltolva írunk, pl. יֵרֵחַ (rú^ach) = „szél; lélek”. A patach furtivum a se'wá'-hoz hasonlóan csak fél magánhangzó, azaz nem alkot önálló szótagot; átírására kisebb, megemelt ^a betűt használunk.

28. §. A héber szavakban legtöbbször az utolsó szótag, ritkábban az utolsó előtti a hangsúlyos: az előbbi az ultima, az utóbbi a penultima hangsúlyozás. Ebben a jegyzetben, ahol ez lényeges, a szóhangsúlyt a hangsúlyos szótag fölé írt —ֿֿֿ jel mutatja, lásd pl. הֵלֵלֵם ('élle^h) = „ezek”.

29. §. A bibliai szövegben nagy számú és különböző alakú hangsúlyjelek mutatják, hogy az adott szó melyik szótagja hangsúlyos. A jelek változatossága azzal magyarázható, hogy a hangsúlyjelek eredetileg a szöveg értelmi tagolását hivatottak segíteni, azaz jelezniük kellett, hogy az adott szó a mögötte álló szóval értelmileg vagy nyelvtanilag összetartozik-e, illetve a bibliai szöveg éneklős felolvasásának dallamára vonatkozólag is különböző utasításokat adtak (a hang magasságára, a dallamív irányára, egy trillázásra, a hang kitartására stb.).

A két legfontosabb hangsúlyjel a következő:

—TM szillúq: egy vékony függőleges vonal, mely mindig a vers utolsó szava alatt található, és a vers végét hivatott jelölni.

—) ’atnách: egy fordított ékjel, amely a verset a felolvasás szempontjából két tartalmi egységre bontja, azaz megfelel.

30. §. Ezek a fő hangsúlyjelek megkívánják, hogy az adott szót kissé elnyújtva olvassuk, mögötte egy rövidke szünet (pauza) tartásával. Ilyenkor a szavak különböző módosulásokat szenvedhetnek: a szóhangsúly helye megváltozhat, a hangsúlyos szótag magánhangzója megnyúlhat, illetve helyet cserélhet az előtte álló se’wá’-val. Így jönnek létre a szavak pauzális alakjai, pl. מַיִם־הַיַּם־ helyett מַיִם־הַיָּם־ = „a víz / a vizek”, וְעַל־הַיָּם־ helyett וְעַל־הַיָּם־ = „neked”.

31. §. Gyakori eset, hogy két (esetleg több rövid) szót vastag vonal kapcsol össze. Ez a maqféf vonal, amely a szavak szoros értelmi összetartozását fejezi ki. Az így összekapcsolt szavak közül az elől álló(k) hangsúlytalanná lesz(nek), ami miatt magánhangzó-rövidülés is történhet, pl. a כֹּל־ (kól) = „minden, egész” szó chólemje rövid o-ra vált: אֶרֶץ־כֹּל־ (kol-há’árec) = „az egész föld”.

32. §. A szavak a héber nyelvben is kaphatnak mellékhangsúlyt; ezt írásban egy függőleges kis vonal, a meteg jelzi a mássalhangzók alatt, általában a magánhangzók bal oldalán. Formájára nézve a meteg megegyezik a szillúq hangsúlyjellel. A mellékhangsúly gyakran a magánhangzó rövidülését, illetve a se’wá’ elnyelését hivatott megakadályozni, például a maqqéf vonal előtti szavak esetében, pl. מַדָּאִים־ (há’ádám, és nem há’dám), חַבְרָאִים־ (haberáká^h, és nem habráká^h), illetve יַלְדֵי־ (sát-lí, és nem sot-lí), ahol a meteg mutatja, hogy qámecről, nem pedig hangsúlytalan szótagban álló qámec chátúfról van szó: ez utóbbi funkciójában a jellel az igeragozás táblázataiban még találkozni fogunk.

33. §. Héber Bibliánkban az arab vers-számozás középkori keresztyén újítás. A zsidóság eredetileg csak a versek végét jelölte vastag, kettőspont-alakú . jellel; e jel neve szóf pászúq = „a vers vége”.

34. §. A helyes olvasáshoz hozzátartozik még az is, hogy archaikus írásmód vagy íráshiba következtében egy-egy szó nem úgy olvasandó, mint ahogy írva van. Az íráshibák általában a lap szélén (mássalhangzós írással) javított formában korrigálva vannak. A téves írásmód neve ketíb = „/így van/ írva”, a helyes olvasási módé a lapszéli korrekcióban qeré = „/így/ olvasd!”.

35. §. Van néhány gyakran előforduló szó, amelyeket mindig másként olvasunk, de gyakoriságuk miatt ezek a lap szélén nincsenek javítva. Ezeknek a neve qeré perpetuum = „állandó qeré”. Legfontosabb közülük Isten neve, a négy mássalhangzóból álló hwy szó. A zsidóság a 3. parancsolat megsértésétől félve a Kr. e. III-I. századtól kezdve ezt nem ejti ki, hanem helyette az yndá (’ádónáj) = „Uram” szót olvassa. Hogy el ne tévesszék, az utóbbi név magánhangzóit pontoszták a hwy betűk alá. A keresztyénség, nem ismerve e pontoszás okát, a h/hyó formában írt nevet úgy olvasta, hogy „Jehova”; ez azonban hibás. Régi szerzők görög műveiből tudjuk, hogy e szent név kiejtése: hwy (Jahwe^h).

II. Névmások

A személyes névmás

36. §. A személyes névmások alanyesete (nominativus) a következő:

	Egyes szám	Többes szám
1. szem.	yknā' / yna' = én	Wnj hā' / Wnj h ^o = mi
2. szem. hn.	hTā' = te	μTā' = ti
nn.	Tā'	hn:Tā' / ÷Tā'
3. szem. hn.	aWh = ő	μhe / hMhe = ők
nn.	ayhi	hMhe

Az 1. személyű névmások közös neműek, a 2. és 3. személyű alakoknak viszont van külön hímnemű és nőnemű formájuk; használatuk ahhoz igazodik, hogy férfira vagy nőre utalunk-e velük.

Az 1. személyű alakoknál a hosszabb formák régebbi ószövegségi írásokban fordulnak elő, a rövidebbek viszont kései iratokban gyakoribbak. Jelentésbeli különbség azonban a hosszabb és rövidebb formák közt nincs. Többes szám 2. személy nőnemben és 3. személy hímnemben szintén van egy rövidebb és egy hosszabb alak, jelentéskülönbség nélkül.

37. §. A személyes névmás részeshatározói esetét (dativus) a |] prepozíció ragozásával kapjuk. Az említett prepozíció jelentése: „-nak, -nek”. Ragozásánál ugyanaz történik, mint a magyarban: ragot ragozunk, tehát „nekem, neked, neki” stb. A prepozícióhoz fűzött ragokat latin szóval szuffixumoknak (végragoknak) nevezzük. A ragozás a következő:

	Egyes szám	Többes szám
1. szem.	yl] = nekem	Wnl] = nekünk
2. szem. hn.	òl] = neked	μk,] = nektek
nn.	Jl]	÷k,]
3. szem. hn.	/l = neki	μh,] = nekik
nn.	Hl]	÷h,]

38. §. Hasonló módon kapjuk a személyes névmás tárgyesetét (accusativus). Itt az tae (maqéf vonallal Ata) prepozíciót ragozzuk, amely egyébként a héberben a névszók előtt a tárgyeset kifejezésére szolgál. Ugyanazok a szuffixumok járulnak hozzá, mint a |] prepozícióhoz. A szuffixumok előtt azonban a prepozíció magánhangzója ó-ra változik; többes szám 2. személyben az e tőhangzó visszatér, a 3. személyben viszont ismét az ó magánhangzó szerepel. Ugyancsak a többes szám 3. személynél figyelhető meg az a gyakran előforduló

sajátság, hogy az eredeti $\mu h_-, \div h_-$ szuffixumok h mássalhangzója kiesik, és így összevont alak keletkezik. Ragozása mindezek alapján a következő:

	Egyes szám	Többes szám
1. szem.	$(y\tilde{t}/a) y\tilde{t}a_0$ = engem	$Wnt\tilde{a}_0$ = minket
2. szem. hn.	$\tilde{o}t\tilde{a}_0$ = téged	$\mu kt\tilde{a}_0$ = titeket
nn.	$Jt\tilde{a}_0$	$\div kt\tilde{a}_0$
3. szem. hn.	$/ta_0$ = őt	$\mu t\tilde{a}_0$ = őket
nn.	$Ht\tilde{a}_0$	$\div t\tilde{a}_0$

39. §. Birtokos esete (genitivus) a személyes névmásnak a héberben nincs. Esetenként a már látott $||$ prepozíció ragozott alakjai fejezik ki, hogy valami az „enyém, tied” stb.

40. §. Külön birtokos névmás sincs a héberben (eltérően a görög, latin és sok mai európai nyelvtől). Helyette – a magyar birtokos ragozáshoz hasonlóan – a birtokot jelentő szóhoz járulnak a már látott szuffixumok, s ezek a névszói szuffixumok mutatnak rá a birtokos személyére (pl. királyom, könyved, háza stb.). E ragozással lentebb, az 54–57. §.-ban foglalkozunk.

A többi névmás

41. §. A főnévi mutató névmásoknak van közelre és távolra mutató formájuk.

Közelre mutatók:

Egyes szám hímnem: $h\tilde{z}$, nőnem: $ta\tilde{z}_0$ = „ez”,

Többes szám (közös nem): $hLa\tilde{e}$ = „ezek”.

A távolra mutató névmás alakjai azonosak a héberben a személyes névmás 3. személyű alakjaival:

Egyes szám hímnem: $a\tilde{w}h$, nőnem: $ayhi$ = „az”,

Többes szám hímnem: $\mu he\tilde{y}$ / $hM\tilde{h}e$, nőnem: $hN\tilde{h}e$ = „azok”.

42. §. A főnévi kérdő névmásnak csak egyes számú alapformái vannak:

$y\tilde{m}i$ = „ki?/kik?”, $h\tilde{m}e\tilde{y}$ / $Ah\tilde{m}e\tilde{y}$ / hm , = „mi?/mik?”.

43. §. A vonatkozó névmásnak egyetlen alakja van: $r\tilde{v}a\tilde{}$ = „aki, amely, ami”. Ragozhatatlan, ezért ha többes számban vagy pl. tárgysetben kellene használni, körülírással élünk. Kései iratokban előfordul a vonatkozó névmásnak egy rövidebb formája: $V\tilde{}$, amelyet egybeírunk a következő szóval, s annak első mássalhangzóját dágés fortéval látjuk el.

44. §. Határozatlan, ill. általános névmásként használhatók a $y\tilde{m}i$ és a $h\tilde{m}e\tilde{y}$ / $Ah\tilde{m}e\tilde{y}$ / hm , kérdő névmások „valaki, bárki, akármi”, „egy ember” jelentésben.

III. A névszók

A főnevek

A főnevek neme és száma

45. §. A héber nyelvben a főnevek vagy hím-, vagy nőneműek. Olyan jellegzetesség, pl. szóvégződés, mint a latin vagy a görög nyelvben, aminek alapján a főnevek nemét meg tudnánk határozni, a héberben nincs. Csupán a nőnemű szavak egy részének jellegzetes végződése az h -[szótag.

46. §. A héberben a főnevek állhatnak egyes számban (singularis), többes számban (pluralis) és kettős számban (dualis). Az utóbbi olyankor fordul elő, amikor egy fajta dologból kettőt (egy párt) említ a héber; különösen gyakran használt az ún. páros testrészekre.

Többes számban a hímnemű szavak jellegzetes végződése az $\mu y-i$ szótag. A nőnemű szavak többese $t/-$ szótagra végződik. A kettős szám jellegzetes végződése: $\mu y\text{-}^i$ (-ajim). Példák:

$\mu l m_1$ = király,	$\mu y k i l \text{ } \text{[} \text{h} \text{]} =$ királyok
$h l \text{ } \text{[} \text{ } \text{]} =$ áldozat,	$t / l \text{ } \text{[} \text{ } \text{]} =$ áldozatok
$\text{ } \text{[} \text{ } \text{]} =$ bűn,	$t / n m \text{ } \text{[} \text{ } \text{]} =$ bűnök
$d y_1$ = kéz,	$\mu y d y_2^{\text{d}}$ = két kéz

47. §. Vannak olyan egyes számú főnevek, amelyek nemcsak egyedi jelentésűek lehetnek, hanem kollektív értelműek is, pl. $\text{ } \text{[} \text{ } \text{]} =$ „juh, juhnyáj”; $\text{ } \text{[} \text{ } \text{]} =$ „madár, madarak” (kollektív singularis).

48. §. A héberben vannak csak többes számban előforduló, elvont értelmű szavak is, pl. $\mu y \text{ } \text{[} \text{ } \text{]} =$ „élet”; $\mu y n l q \text{ } \text{[} \text{ } \text{]} =$ „öregkor” (absztrakt pluralis). Formailag többes számú az $\mu y h i l \text{ } \text{[} \text{ } \text{]} =$ „Isten” szó is, bár a főnév esetenként valódi többes számként jelentheti azt is, hogy „istenek”.

A névelő

49. §. A névelő a héberben egy, a névszó elejére írt h' szótag. Szabály szerint az utána következő mássalhangzó egy dágés fortéval megkettőzendő, pl. $\mu l m_1 =$ „(egy) király”, $\mu l M h' =$ „a király”; $a y b h' =$ „(egy) próféta”, $a y b n h' =$ „a próféta”.

A gutturális hangzók, valamint a $\text{ } \text{[}$ dágés fortéval nem kettőzhetők (lásd 14. §.). Ha tehát egy névszó ilyen hangzóval kezdődik, akkor vagy pótlónyújtás, vagy virtuális kettőzés történik. Pótlónyújtáskor (általában az a , [és $\text{ } \text{[}$ hangzóknál) kettőzés helyett a névelő magánhangzója á-ba megy át, pl. $r / a =$ „világosság”, $r / a h' =$ „a világosság”; $r y \text{ } \text{[} i =$ „város”, $r y \text{ } \text{[} h' =$ „a város”; $v a \text{ } \text{[} =$

„fej”, $va\dot{h}h'$ = „a fej”. Virtuális kettőzésnél (általában a h és a j hangzóknál) úgy ejtjük a gutturális hangzót, mintha dágés fortéval megkettőzték volna; ilyenkor a névelő magánhangzója nem módosul, pl. $l bh_1$ = „lehelet”, $l bh_1h'$ = „a lehelet”; Jvj_0 = „sötétség”, $Jvj_1 h'$ = „a sötétség”.

Néhány szónál előfordul, hogy a pótlónyújtás során nemcsak a névelő magánhangzója nyúlik meg, hanem az adott szó tőhangzója is, pl. $\dot{A}r\dot{a}$ = „föld”, $\dot{A}r\dot{a}h'$ = „a föld”; $\mu['$ = „nép”, $\mu[h'$ = „a nép”; rh' = „hegy”, rh_1h' = „a hegy”.

Gutturális alatti q á mec és ch á tíf q á mec előtt a névelő olykor h , formában jelenik meg, pl. $\dot{a}h'$ = „felhő”, $\dot{a}h_1h'$ = „a felhő”; $\mu rh'$ = „hegyek”, $\mu rh_1h'$ = „a hegyek”; $yl j_0$ = „betegség”, $yl j_1 h'$ = „a betegség”.

Ha jelzős főnév van ellátva névelővel, akkor a főnév és a jelzőként mellette álló melléknév is megkapja a névelőt, pl. $l /dGh' J l Mh'$ = „a nagy király”.

50. §. A héberben valamikor voltak különböző eset-végződéses. Ezek közül a tárgyeset (accusativus) eredeti h -[végződése maradt fenn, de speciálisan az irány jelölésére (he' locativus), pl. $rWVa'$ = „Asszíria”, de $hrWVa'$ = „Asszíríába”; μdQ^2 = „kelet”, de $hm\dot{d}Q^2e$ = „kelet felé” stb. A tárgyeset jelölésére azonban a biblia héber az $tae(Ata)$ prepozíciót használja, különösen prózai előadásban (lásd 38. §.).

A dativus általában a főnévvel egybeírt l] prepozícióval van kifejezve (lásd 37. §.).

A birtokos szerkezet

51. §. Birtokos esetvégződés nincs a héberben. Ha egy szó birtokosként szerepel, azt a birtokos szerkezetben elfoglalt helye mutatja. A birtokos szerkezet szórendje állandó: elől áll a birtok, mögötte pedig a birtokos, pl. $\dot{A}r\dot{a}h'$ $\mu['$ = „az ország népe”; $hr/Th' yr bDl$ = „a törvény ígái” – a magyarhoz képest a szórend tehát fordított. Ahogy a két fenti példa is mutatja, a határozott névelőt birtokos szerkezetben mindig csak a birtokos kapja meg, a birtok viszont soha.

A birtokos szerkezetben elől álló, a birtokot jelentő szó ún. status constructusban („szerkesztett, meghatározott helyzetben”) áll. Mögötte, a birtokost jelentő szó viszont status absolutusban („független helyzetben”) van. Az utóbbinak az alakja változatlan, a szótári forma. Status constructusban azonban a főnevek gyakran szenvednek változást: magánhangzója megrövidülhetnek, jellegzetes végződésük pedig – az t /- nőnemű többes szám végződés kivételével – mindig módosulnak: az egyes szám nőnemű h -[végződés status constructusban t -', a többes szám hímnem μy -j, valamint a kettős szám μy -' végződés pedig constructus formában egyaránt y -lesz.

52. §. Ilyenformán a héber főneveknél meg kell tanulni az absolutus és constructus formát mind az egyes, mind a többes számban. Példák:

	Egyes szám		Többes szám	
	absolutus	constructus	absolutus	constructus
király	kl m,	kl m,	μykl' énl'	yké' jm'
szó	rbD:	rbDØ	μyrnbDØ	yrnbDl
bűn	:=w[É	:=w[}	t/nw[}	t/nw[}
könyv	rpse	rpse	μyrp[š]	yrp[šl
törvény	hr/T	tr ^Ø T	t/r/T	t/r/T

53. §. Néhány gyakran előforduló főnév a constructus formáját vagy a többes számát rendhagyó módon képzí. Közülük a legfontosabbak a következők:

	Egyes szám		Többes szám	
	absolutus	constructus	absolutus	constructus
apa	ba[yba}	t/ba[t/ba[
testvér	j a[yj }a}	μyj }a[yj }a}
férfi	vya[vya[μyv[na}	yv[na'
nő	hV[ai	tvae	μyv[ri:	yv[raØ
(vki) fia	:=Be	:=B, / :=Bi	μyn[BÉ	yn[B]
(vki) lánya	tB'	tB'	t/nBÉ	t/nB]
nap (<i>dies</i>)	μ/y	μ/y	μymj:	ymjØ
város	ry[i	ry[i	μyr[É	yr[É

A birtokos ragozás

54. §. A héberben – az indogermán nyelvektől eltérően – a birtokos személyét nem birtokos névmások határozzák meg, hanem a főnévhez csatlakozó birtokos személyragok, szuffixumok. Ugyanaz történik, mint a magyar birtokos ragozásnál: ház-am, ház-ad, ház-a stb.

A birtokos szuffixumok ugyanazok, amelyeket a személyes névmás dativusának és accusativusának a képzésénél megismertünk (lásd 37–38. §.), legfeljebb esetenként az összekötő magánhangzó más.

55. §. A nyelv sok évszázados története folyamán a héber szavak némelyikének az alapformája megváltozott, s a szótári alak ma más, mint ami régen volt. Ha van egy adott szónak ilyen régi alapformája, az a szuffixumok előtt gyakran visszatér. (Hasonló eset más nyelvekben is észlelhető; a magyar nyelvben pl. a „hó” szó valamikor „hav” volt, ami a ragozott vagy képzett alakokban ismét megjelenik, lásd „havam”, „havas”, „havazik”.)

56. §. Az egyes számú főneveknél (egy birtok) a szuffixumokat a szó egyes számú constructus formájához ragasztjuk:

Hímnemű szóra példa:

	Egyes számú birtokos		Többes számú birtokos	
1. szem.	ys S	= lovam	\\ns\\S	= lovunk
2. szem. hn.	òs S	= lovad	µks S	= lovatok
nn.	Js S		÷ks S	
3. szem. hn.	/s S	= lova	µs S	= lovuk
nn.	hs S		÷s S	

Megjegyzések: A két 1. személyű alak itt is közös nemű, csak a 2. és 3. személyben vannak külön hím- és nőnemű alakok. A többes 3. személyű alakok összevont formák: az eredeti µhs||S és ÷hs||S alakokból a h hangzó kimaradt.

Nőnemű szóra példa:

	Egyes számú birtokos		Többes számú birtokos	
1. szem.	ytír/T	= törvényem	\\ntír/T	= törvényünk
2. szem. hn.	òtír/T	= törvényed	µktír/T	= törvényetek
nn.	Jtír/T		÷ktír/T	
3. szem. hn.	/tír/T	= törvénye	µtír/T	= törvényük
nn.	Htír/T		÷tír/T	

Megjegyzések: A többes szám 2. és 3. személyű szuffixumokat ún. „súlyos” szuffixumoknak nevezzük, amelyek előtt gyakran magánhangzó rövidülés történik; így a 2. személyben itt is. A 3. személyű alakok a h hangzó kiesésével itt is összevont formák.

57. §. A többes számú főnevek (több birtok) ragozásánál a szuffixumokat a szó többes számú constructus formájához ragasztjuk. Itt tulajdonképpen ugyanazok a szuffixumok szerepelnek, mint az egyes számú főnevek után, de a szuffixumok némileg módosulnak, nemkülönben az összekötő magánhangzó.

Hímnemű szóra példa:

	Egyes számú birtokos		Többes számú birtokos	
1. szem.	ys S	= lovaim	\\hys S	= lovaink
2. szem. hn.	òys S	= lovaidd	µkys S	= lovaitok
nn.	Jys S		÷kys S	
3. szem. hn.	wys S	= lovai	µhys S	= lovaik
nn.	hys S		÷hys S	

Megjegyzések: Az egyes szám 3. személyű hímnemű szuffixum kiolvasása eltér az eddig tanult szabályoktól: az wy- végződés kiolvasása: „-áv”. A többes szám 2. és 3. személy „súlyos” szuffixumai előtt itt is rövidülés történhet, pl. Wnykd m (= „királyaink”, T/1), de mkykd m (= „királyaitok”, T/2 hn.).

Nőnemű szóra példa:

	Egyes számú birtokos		Többes számú birtokos	
1. szem.	yt/r/T	= törvényeim	Wnyt/r/T	= törvényeink
2. szem. hn.	öyt/r/T	= törvényeid	mkyt/r/T	= törvényeitek
nn.	Jyt/r/T		:kyt/r/T	
3. szem. hn.	wyt/r/T	= törvényei	mhyt/r/T	= törvényeik
nn.	hyt/r/T		:hyt/r/T	

58. §. A főnevek túlnyomórészt a rokon jelentésű igeigyökkel függenek össze. Képzésük vagy más vokalizációval (magánhangzó-használattal), vagy pedig elő-, illetve utóképzővel történik. A korábban közkedvelt Jl m = „(királyként) uralkodni” példaszót véve:

Jl m = „király”, $\text{hk} \text{m}$ = „királynő”, $\text{hk} \text{m}$ = „királyság (ország)”,
 tWkl m = „királyság (uralkodás)”.

59. §. A részletesebb héber nyelvtanok a főneveket különböző osztályokba sorolják, részint képzési módjuk szerint, részint annak megfelelően, hogy ragozásuk során milyen hangzóváltozásokat szenvednek el. A főnévképzés és -ragozás jobb megértéséhez fontos mindezeknek a számba vétele, rövid összefoglalónkban azonban elég ezekre az osztályozási lehetőségekre csak utalnunk.

A melléknevek

60. §. A jelzőként használt melléknevet nemben és számban egyeztetni kell azzal a főnévvel, amelyre vonatkozik. Erre a főnevekével azonos végzések használatosak: az h- egyes szám nőnemű, valamint az m- és az t/- többes számú végződés. Szórend tekintetében a melléknév a jelzett szó után következik.

Például: $\text{mkl} \text{v} \text{y} \text{ai}$ = „bölcshírs férfi”, $\text{hmkl} \text{v} \text{ai}$ = „bölcshírs asszony”,
 $\text{mkl} \text{v} \text{d} \text{g} \text{m} \text{kl} \text{m}$ = „nagy királyok”, $\text{t/l} \text{d} \text{g} \text{m} \text{kl} \text{m}$ = „nagy királyságok”.

61. §. A névelő használatával kapcsolatban már a 49. §. végén említve volt, hogy jelzős szerkezet esetében a főnév és a melléknév elé is ki kell tenni a

névelőt, például: $l /dGh' JI Mh'$ = „a nagy király”. Ha a melléknév nem kapja meg a névelőt, akkor jelzős szerkezet helyett önálló mondatot kapunk, amelyben a melléknév az állítmány, ilyenformán: $l /dG: JI Mh'$ = „A király nagy.”

62. §. A héber mondatokban ugyanis – eltérően az indogermán nyelvektől, de hasonlóan a magyarhoz – nemcsak ige lehet az állítmány, hanem valamilyen névszó, így melléknév is. A szórend ilyenkor többnyire fordított, és előbb áll az állítmányként használt melléknév: $r/ah'q/tmf$ = „Édes a világosság.” (Préd 11,7).

63. §. A melléknévnek képzőkkel történő fokozása a héberben ismeretlen. A közép fokú összehasonlítást körülírás fejezi ki, a mi = „-tól, -től; -ból, -ből” prepozíció segítségével, pl. $...mi l /dG:$ = „nagyobb, mint...”. A mi prepozíciót azonban gyakran egybeírjuk a mögötte álló szóval, a l hangzó pedig ilyenkor beleolvad a következő mássalhangzóba, ami által ez utóbbi megkettőződik, pl. a bhz = „arany” esetében ($bhzA:mi$ helyett) $bhzmi$ = „(az) aranyból”. Ha azonban az így megkettőzendő mássalhangzó gutturális, úgy itt minden esetben pótlónyújtás történik (lásd lentebb, 67. §.), pl. $yt/bajne ykha' b/f al i$ = „nem vagyok jobb atyáimnál” (1Kir 19,4).

A felsőfokot is körülírással fejezi ki a héber. Némelykor maga a névelő is elég a felsőfok kifejezésére, pl. $fQh' /nB] alh$ = „Ő a legkisebb fia.” Máskor a névelő és a mi prepozíció együttes alkalmazása adja a felsőfokot, pl. $hry[Xh' yTij Pvmi :ymjnb] t/j Pvm]AI K'ni$ = „az én nemzetségem a legkisebb Benjámintól valamennyi nemzetsége között” (1Sám 9,21).

Egy másik körülírási lehetőség melléknév használata nélkül is lehetséges, ha egy főnévről azt akarjuk mondani, hogy az a legjobb, legnagyobb stb. Ilyenkor birtokviszonyba állítjuk a főnév egyes és többes számú alakját, hasonlóan pl. a magyar „szépek szépe” kifejezéshez. Így pl. $pyrjVh' ryvi$ = „énekek éneke”, vagyis „a legszebb ének”; $pyl bh' l bh'$ = „a hiábavalóságok hiábavalósága”, vagyis „a legnagyobb hiábavalóság”; $pyvdQh' vdeq$ = „a szentek szentje”, vagyis „a legszentebb hely” (a többes számú alak kiejtése rendhagyó: haqqodásím).

A prepozíciók

64. §. A magyar nyelvben használt határozói ragok és névutók túlnyomó részének a héberben prepozíciók felelnek meg.

65. §. A prepozíciók közt van néhány, amely alapformájában nem képez önálló szót vagy szótagot, ezért összeírjuk őket a rájuk következő szóval (proklitikus prepozíciók). Három ilyen prepozíció van:

l] = „-nak, -nek”; $B]$ = „-ban, -ben; (eszközhatározói értelemben) -val, -vel”; $K]$ = „mint, amilyen”. Az egybeírás szabályai a következők:

- a. Ha a szókezdő mássalhangzó alatt teljes magánhangzó áll, a prepozíció egy $s^ewá'$ -t kap, pl. $hdw\text{hy}\text{y}\text{r}[\text{;} + \text{B}] = hdw\text{hy}\text{y}\text{r}[\text{B}] = \text{„Júda városaiban”}$.
- b. Ha a szókezdő mássalhangzó alatt $s^ewá'$ áll, a prepozíció egy chireket kap, pl. $hqdx] + \text{B}] = hqdx\text{B}] = \text{„igazsággal”}$.
- c. Ha a szókezdő mássalhangzó egy jód, és alatt $s^ewá'$ áll, a prepozíció egy chireket kap, a jód pedig mássalhangzós értékét elveszíti, és kvieszkálva ennek a mater lectionisa lesz, pl. $/j\text{yr}]\text{y}\text{y} + \text{B}] = /j\text{yr}]\text{y}\text{y}\text{B}] = \text{„Jerikóban”}$.
- d. Ha a szókezdő mássalhangzó alatt chátéf hangzó áll, a prepozíció az annak megfelelő teljes magánhangzót kapja meg, pl. $\mu d\text{a}\text{a}\text{a} + \text{B}] = \mu d\text{a}\text{a}\text{B}] = \text{„Edómban”}$.
- e. Ha a prepozíció közvetlenül a hangsúlyos szótag elé kerül, akkor gyakran kap qámecet, pl. $hL\text{a}\text{a} + \text{K}] = hL\text{a}\text{a}\text{K}] = \text{„mint ezek”}$.
- f. Ha a főnév névelővel rendelkezik, akkor a névelő kiesik, mögötte a dágés forte megmarad, a prepozíció pedig a névelő magánhangzóját veszi át, pl. $Jl\text{Mh}' + \text{I}] = Jl\text{M}\text{I}' = \text{„a királynak”}$; $ry[\text{h}; + \text{B}] = ry[\text{B}] = \text{„a városban”}$.
- g. Az $\mu y\text{hil}\text{a}$ szó esete rendhagyó. Itt ugyanis a prepozíció nem a chátéf hangzónak megfelelő szególt kapja meg (lásd a d. pont alatt), hanem az a elveszítve mássalhangzós értékét kvieszkál, a prepozíció alá pedig egy céré kerül: $\mu y\text{hil}\text{a} \text{e} = \text{„Istennek”}$, hasonlóan: $ynd\text{a} + \text{I}] = ynd\text{a}\text{I}' = \text{„az ÚRnak”}$.

66. §. A prepozíciók túlnyomó többsége azonban önálló szót alkot, és legfeljebb egy maqqéf vonallal kapcsolódik alkalmilag a mögötte álló szóhoz. Ilyen pl. az tae tárgyi prepozíció: ragozásánál (38. §.) láttuk, hogy a tőhangzója eredetileg ó volt. Ugyancsak tae alakban fordul elő egy másik prepozíció is, jelentése „-val, -vel”, társhatározói értelemben; eredeti alakja, mely szuffixumok előtt visszatér: Tai . További önálló prepozíciók, melyek a magyarban határozói ragoknak felelnek meg, például a következők: $\mu[\text{i} = \text{„-val, -vel”}$; $\text{I}\text{a}_i = \text{„-nak, -nek; -hoz, -hez, -höz”}$; $\text{I}' = \text{„-on, -en, -ön; -ra, -re”}$.

Számos héber prepozíciónak a magyarban névutók felelnek meg, pl. $\text{rj}'\text{a}' = \text{„után”}$, $\text{tj}'\text{T}' = \text{„alatt; helyett”}$, $\text{:yBe} = \text{„között”}$, $\text{byb}\text{is}' = \text{„körül”}$, $\text{dgr}\text{K} = \text{„előtt, szemben”}$ stb.

67. §. Különleges a :mi „-tól, -től; -ból, -ből” prepozíció. Ezt önálló szóként írjuk, ha a mögötte álló főnévnek névelője van: $\text{Ara}\text{h}\text{A}\text{:mi} = \text{„az országból”}$. Ha viszont a szónak nincs névelője, akkor a prepozíciót egybeírjuk vele; ilyenkor a prepozíció I hangzója beleolvad a következő mássalhangzóba, amit írásban egy dágés forte jelez, pl. $\mu y\text{m}\text{h}\text{i} = \text{„vízből”}$ ($\mu y\text{m}\text{A}\text{:mi}$ helyett). Ha a szókezdő mássalhangzó gutturális, akkor annak megkettőzése helyett pótlónyújtás történik, és a prepozícióban az i hosszú é -re vált, pl. $\mu y\text{r}\text{h}\text{i}\text{Ara}\text{me} = \text{„Egyiptom országából”}$.

68. §. A prepozíciók önálló ragozott formában is előfordulhatnak. Vannak olyanok, amelyeket az egyes számú birtok mintájára ragozunk (lásd 56. §.), ugyanúgy, mint a $\text{I}]$ vagy az tae prepozíciót (lásd 37–38. §.), például:

E/1. szem.	yB	= bennem	yT ai	= velem	yM E i	= velem
2. szem. hn.	òB	= benned	òT ai	= veled	òM E i	= veled
nn.	JBÉ		JT ai		JM E i	
3. szem. hn.	/B	= benne	/T ai	= vele	/M E i	= vele
nn.	HBE		HT ai		HM E i	
T/1. szem.	WnBE	= bennünk	WnT ai	= velünk	WnM E i	= velünk
2. szem. hn.	µkBE	= bennetek	µkT ai	= veletek	µkM E i	= veletek
nn.	÷kBE		÷kT ai		÷kM E i	
3. szem. hn.	µhBE	= bennük	µT ai	= velük	µM E i	= velük
nn.	÷hBE		÷T ai		÷M E i	

Más prepozíciókat a többes számú birtok mintájára ragozunk (lásd 57. §.). Közülük a két leggyakoribb az | a, és az | [' prepozíció:

E/1. szem.	yl 'ae	= hozzám	yl '[E	= rajtam
2. szem. hn.	òyl ae	= hozzád	òyl ,[E	= rajtad
nn.	Jyl 'ae		Jyl '[E	
3. szem. hn.	wyl 'ae	= hozzá	wyl '[E	= rajta
nn.	h'yl ae		h'yl ,[E	
T/1. szem.	Wnyl ae	= hozzánk	Wnyl '[E	= rajtunk
2. szem. hn.	µkyl e}	= hozzátok	µkyl e}	= rajtatok
nn.	÷kyl e}		÷kyl e}	
3. szem. hn.	µhyl e}	= hozzájuk	µhyl e}	= rajtuk
nn.	÷hyl e}		÷hyl e}	

Egészen különleges ragozású az ismertebb prepozíciók közül a K| és a ÷mi:

E/1. szem.	yn/mKÉ	= mint én	yNMmi	= tőlem
2. szem. hn.	ò/mKÉ	= mint te	òM mi	= tőled
nn.	J/mKÉ		JM mi	
3. szem. hn.	Wh/mKÉ	= mint ő	WNMmi	= tőle
nn.	h'EmKÉ		h'NMmi	
T/1. szem.	Wn/mKÉ	= mint mi	WNMmi	= tőlünk
2. szem. hn.	µkKÉ	= mint ti	µkmi	= tőletek
nn.	÷kKÉ		÷kmi	
3. szem. hn.	µhKÉ	= mint ők	µhme	= tőlük
nn.	h'NhKÉ		÷hme	

A kötőszók

69. §. A héber nyelv nem sok kötőszót használ. Leggyakoribbak a következők:

וְ = „is”,	÷ [mʾ] = „azért, hogy ...”,
וְאִי = „ha”,	÷ [yʾ] = „mivel”, „minthogy”,
÷ כִּי = „azért (tehát)”,	יְכִי = „mert”, „hogya”, „bizony”,
÷ פִּי = „hogya ne ...” (célhat.), „mert akkor” (következményes értelemben).	

Gyakori az $\{rva\}$ vonatkozó névmás is kötőszóként használva „hogya”, „úgyhogya” értelemben, valamint a $rva\kappa'$ összetett forma „(úgy) ahogya” jelentésben.

70. §. A leggyakrabban előforduló kötőszó azonban a héberben a וְ, melyet mindig egybeírunk a rá következő szóval. A jelentése lehet összekötő jellegű: „és”, „akkor”, „azután”, „majd”, ilyenkor a neve wáw copulativum. Funkciója azonban lehet szembeállító jellegű is, s így magyarrá a „de”, „pedig”, „azonban”, „ám”, „noha” szavakkal fordítandó; ilyenkor a neve wáw adversativum.

A rá következő szóhoz többféleképpen kapcsolódhat:

- Ha a szókezdő mássalhangzó alatt teljes értékű magánhangzó áll, akkor a kötőszó $sewá'$ -t kap: pl. $\text{Ára}h\text{w}\text{u}y\text{m}Vh'$ = „az ég és a föld”.
- Szókezdő b, m, p mássalhangzók előtt, továbbá ha a szókezdő mássalhangzó alatt $sewá'$ áll, a wáw kötőszóból וְ (ú) lesz, pl. $\text{ò}T\text{p}W \text{ò}n\text{Bi}$ = „fiad és leányod”; $hb\text{q}e\text{W} rk\text{z}$ = „hím és nőtény”.
- Ha a szókezdő mássalhangzó alatt chátéf hangzó áll, a wáw kötőszó az annak megfelelő teljes magánhangzót kapja meg, pl. $\text{tm}a\text{w}k\text{dsj}^2$ = „szeretet és hűség”.
- A וְ írásmódja egyedien alakul, ha a szó elején y áll. Mivel szó elején két $sewá'$ nem állhat egymás mellett, ezért ilyenkor a két $sewá'$ megszűnik, a y hangzó pedig mássalhangzós értékét elveszíti, és kvieszkálva a wáw mögötti hosszú y-i mater lectionisává válik, pl. $hd\text{W}hy\text{w}l \text{ l} \text{ ar}c\text{y}l$ = „Izrael és Júda”.
- Közvetlenül hangsúlyos szótag előtt, főleg értelmileg szorosan összetartozó szópároknál a wáw qámecet kap, pl. $[r\text{w} b/f]$ = „jó és rossz”.
- Az igeragozásban szerepet játszó wáw consecutivum esetében a wáw kötőszó imperfektumi alakok előtt patachot kap, és mögé rendszerint dágés forte kerül, pl. $r\text{m}a\text{y}\text{w}^{\text{®}}$ = „és mondta”, $y\text{h}i\text{y}\text{w}^{\text{®}}$ = „és történt” (lásd 98. §.).
- Az $y\text{h}il$ $a\text{w}$ szó esete rendhagyó. Itt ugyanis a wáw nem a chátéf hangzónak megfelelő $sewá'$ -t kapja meg (lásd a c. pont alatt), hanem az a elveszítve mássalhangzós értékét kvieszkál, a wáw kötőszó alá pedig egy céré kerül: $y\text{h}il \text{ a}\text{w}$ = „és Isten”, hasonlóan: $y\text{nd}e\text{w} + \text{w} = y\text{nd}e\text{w}$ „és az ÚR”.

Névmási határozószók és módosítószók

71. §. A legfontosabb névmási határozószók jelölhetnek

helyet: $\mu v\acute{e}$ = „ott”, $hM\acute{v}\acute{e}$ = „oda”, hP_0 = „itt”, $\mu l h\}$ = „ide”,
 időt: $za\acute{e}$ = „akkor”, $za\acute{m}e$ = „azóta (régen, korábban)”,
 elvontabb körülményt: hK_0 = „így”, $\acute{z}Ke$ = „(mert) úgy”, dam] = „nagyon”

72. §. Névmási határozószókkal rá lehet kérdezni

a helyre: $ya\acute{e} hV\acute{a}'$ = „hol?”,
 az időre: $yth\acute{e}$ = „mikor?”, $yth\acute{A}d$ [' = „meddig?”,
 elvontabb körülményre: $Jya\acute{e} hk\acute{y}ae$ = „hogyan?”, $hM:l ;$ = „miért?”

73. §. A leggyakoribb módosítószók tagadást vagy tiltást fejeznek ki:

$al\acute{i}$ = „nem, ne”, $l a'$ = „ne”, $\acute{z}ya\acute{e}(constr.)$ = „nincs”.

74. §. Egybeírjuk a rá következő szóval a $h\}$ kérdő partikulát, aminek az eldöntendő kérdő mondatban használt magyar „-e”, illetve az „ugye”, „hát” módosítószók felelnek meg, pl. $\acute{z}q\acute{z}h' \mu kyb\acute{a}\} \mu/l v\h}$ = „Jól van-e idős apátok...?” (1Móz 43,27). Ha e kérdő partikula után következő mássalhangzó alatt $s\acute{e}w\acute{a}'$ van, vagy ha ez a mássalhangzó gutturális, akkor a $h\}$ kérdő partikula teljes magánhangzós h' szótag lesz, pl. $hVai$ [...] $\acute{o}yj a' t/nb\acute{b}i \acute{z}yah'$ = „Hát nincs-e a te rokonaid lányai között [...] (megfelelő) nő...? (Bír 14,3)

A számnevek

75. §. A tőszámnevek 1-től 10-ig az alábbi táblázatban vannak felsorolva. Mindegyik számnévnek van hím- és nőnemű, továbbá mindkét nemben absolutus és constructus alakja.

	Hímnemű szavak előtt		Nőnemű szavak előtt	
	absolutus	constructus	absolutus	constructus
1 =	$dj\acute{a}$,	$dj\acute{a}'$	$tj\acute{a}'$	$tj\acute{a}'$
2 =	$\mu yh\acute{v}$	$yn\acute{v}$	$\mu y\acute{t}\acute{v}$	$y\acute{t}\acute{v}$
3 =	$hv\acute{v}$	$tv\acute{v}$	$v\acute{v}$	$v\acute{v}$
4 =	$h[B\acute{r}\acute{a}'$	$t[B\acute{r}\acute{a}'$	$[B\acute{r}\acute{a}'$	$[B\acute{r}\acute{a}'$
5 =	$hV\acute{m}j\}$	$tv\acute{m}j\}$	$v\acute{m}j\}$	$v\acute{m}j\}$
6 =	$hV\acute{v}i$	$tv\acute{v}e$	$v\acute{v}e$	$v\acute{v}e$
7 =	$h[b\acute{v}i$	$t[b\acute{v}i$	$[b\acute{v}i$	$[b\acute{v}i$
8 =	$hnm\acute{v}$	$tn\acute{m}\acute{v}$	$hnm\acute{v}$	$hnm\acute{v}$
9 =	$h[V\acute{t}i$	$t[V\acute{t}i$	$[v\acute{t}e$	$[v\acute{t}i$
10 =	$hrc\acute{[}$	$tr\acute{e}[$	$rc\acute{[}$	$rc\acute{[}$

Megjegyzés: A 3-tól 10-ig felsorolt számneveknél a baloldali két oszlopban tulajdonképpen nőnemű alakok foglalnak helyet, a jobboldali két oszlopban viszont hímnemű alakok találhatóak. A csere oka az, hogy e számnevek használatánál a főnevekkel való nembeli egyeztetés rendhagyó: hímnemű szavakhoz nőnemű számnévi alakok járulnak, és viszont, pl. $\mu\upsilon\nu\eta\alpha$ } $h\nu\theta v$ } = „három férfi”; $t/rP\acute{\epsilon}$ } $[b\nu]$ = „hét tehén”. A számnevek constructus formája általában akkor használatos, ha névelővel vagy szuffixummal ellátott főnévhez járul a számnév, pl. $\omega\upsilon\eta B\acute{\epsilon}$ } $t\nu\theta v$ } = „(az ő) három fia”.

76. §. A 11-től 19-ig terjedő tőszámnevek összetett alakok. A két szó közül első helyen állnak az egyes rendű számok, második helyen a tízes.

A 11 és 12 számnév esetében hímnemű főnevek előtt az 1, illetve a 2 hímnemű constructus alakja áll, nőnemű főnevekkel kapcsolatban a nőnemű constructus alak.

A továbbiakban hímnemű főnevekkel kapcsolatban az egyes rendű számok nőnemű absolutus alakja áll, nőnemű szavak előtt viszont a hímnemű számok constructus alakja. A kiegészítő 10-es szám hímnemű főnevekkel kapcsolatban rc [$\acute{\epsilon}$, nőneműekkel kapcsolatban $hr\acute{c}$][$\acute{\epsilon}$, .

Az elmondottak szerint a tőszámnevek 11-től fölfelé a következők:

	Hímnemű szavak előtt	Nőnemű szavak előtt
11 =	rc [$\acute{\epsilon}$ dj 'a'	$hr\acute{c}$][$\acute{\epsilon}$, tj 'a'
12 =	rc [$\acute{\epsilon}$ $yn\theta$]	$hr\acute{c}$][$\acute{\epsilon}$, $yT\theta$]
13 =	rc [$\acute{\epsilon}$ $h\nu\theta v$]	$hr\acute{c}$][$\acute{\epsilon}$, $\nu\theta v$]
14 =	rc [$\acute{\epsilon}$ h [$B'r\theta$ 'a'	$hr\acute{c}$][$\acute{\epsilon}$, [$B'r\theta$ 'a'
15 =	rc [$\acute{\epsilon}$ $h\nu\theta\eta\eta j$ }	$hr\acute{c}$][$\acute{\epsilon}$, $\nu\theta\eta j$ }
16 =	rc [$\acute{\epsilon}$ $h\nu\theta\eta i$]	$hr\acute{c}$][$\acute{\epsilon}$, $\nu\theta\eta$]
17 =	rc [$\acute{\epsilon}$ h [$b\nu$]	$hr\acute{c}$][$\acute{\epsilon}$, [$b\nu$]
18 =	rc [$\acute{\epsilon}$ $hnm\theta$]	$hr\acute{c}$][$\acute{\epsilon}$, $hnm\theta$]
19 =	rc [$\acute{\epsilon}$ h [θ]	$hr\acute{c}$][$\acute{\epsilon}$, [νT]

A 11 számnévnek van egy akkád eredetű alakja is: hímnemben: rc [$\acute{\epsilon}$ $yT\theta$][$\acute{\epsilon}$, nőnemben: $hr\acute{c}$][$\acute{\epsilon}$, $yT\theta$][$\acute{\epsilon}$.

A 12 számnévnek vannak a status absolutusszal összefüggő írott alakjai: rc [$\acute{\epsilon}$ $\mu\upsilon\eta\theta$], illetve $hr\acute{c}$][$\acute{\epsilon}$, $\mu\upsilon\eta\theta$]. Ezeknek a kiolvasása azonban – qéré perpetuumként – mindig: $s\acute{\epsilon}$ né 'ászásr, illetve $st\acute{\epsilon}$ 'észr^h.

77. §. A tízes rendű tőszámnevek közül a 20 az ΓC_i , hímnemű többes számú alakja: $\mu y r c_i$. A továbbiakat úgy kapjuk, hogy a megfelelő egyes rendű szám-név nőnemű alakját látjuk el hímnemű többes szám végződésel. Tehát:

20 =	$\mu y r c_i$,	60 =	$\mu y V i$
30 =	$\mu y v i v$	70 =	$\mu y [b] i$
40 =	$\mu y [B r \hat{a}]$	80 =	$\mu y n m v$
50 =	$\mu y V m j$ }	90 =	$\mu y [V] T i$

Egyes rendű számokkal való összekapcsolásuk a wáv „és” kötőszóval történik. A szavak sorrendje tetszés szerinti lehet, pl. $h [B r \hat{a}] \mu y r c_i = 24$, $\mu y v i v m j \hat{e} = 35$.

78. §. Nagyobb számok:

100 =	$h a \hat{e}$, st. constr.: $t a m$,
	többes számú alakja: $t / a m \hat{e}$, e szerint:
200 =	$\mu y t ' a m \hat{e}$
300 =	$t / a m e v i v$
400 =	$t / a m e [B r \hat{a}]$
500 =	$t / a m e v m j$ }
600 =	$t / a m e v v e$
700 =	$t / a m e [b] v i$
800 =	$t / a m e h n m v$
900 =	$t / a m e [V] T i$
1000 =	$^1 \hat{a}^2$, többes számú alakja: $\mu y p i l \hat{a}$ }, e szerint:
2000 =	$\mu y P i l \hat{a}$
3000 =	$\mu y p i l \hat{a} \} t v i v$
4000 =	$\mu y p i l \hat{a} \} t [B r \hat{a}]$
5000 =	$\mu y p i l \hat{a} \} t v m j$ }
6000 =	$\mu y p i l \hat{a} \} t v v e$
7000 =	$\mu y p i l \hat{a} \} t [b] v i$
8000 =	$\mu y p i l \hat{a} \} t n m v$
9000 =	$\mu y p i l \hat{a} \} t [V] T i$
10.000 =	$\mu y p i l \hat{a} \} t r c_i$ } , vagy $h b \hat{b} \hat{r} \hat{a} =$ „igen sok”.

Példák a nagyobb számnevek használatára:

$h n v \hat{e} t a m v \mu y v i l v = 130$ év; $h n v \hat{e} t / a m e h n m v \mu y [V] T i v m j \hat{e} = 895$ év.

Amint a példákból látható, a megszámlált főnév olykor kétszer is ki van írva a részekre taglalt számadatok mellett.

79. §. A sorszámneveket 1-től 10-ig (az „első” kivételével) a tőszámnevekből képezzük y -i képzővel:

$\div\text{varl}$ = első	$y\text{Vmi}$ = hatodik
ynlve = második	$y[\text{ybM}]$ = hetedik
$y\text{vj}[\text{M}]$ = harmadik	ynlymi = nyolcadik
$y[\text{ybir}0]$ = negyedik	$y[\text{yviT}]$ = kilencedik
$y\text{vjmi}$ } = ötödik	$\text{ynlyci}[\text{ }]$ = tizedik

Magasabb sorszámnevek gyanánt a tőszámnevek használatosak.

IV. Az igeragozás

Szerkezeti tudnivalók

80. §. A héber igék alapformája egy három mássalhangzóból álló tő, vagy „gyök” (radix); az alapforma mássalhangzóit „gyökmássalhangzóknak” (radikálisoknak) nevezzük. Az igék ragozásánál e három gyökmássalhangzó minden alakban ott látható, kivéve a gyenge ragozású igék egyes rendhagyó alakjait.

81. §. Megkülönböztetünk erős ragozású, gutturális és gyenge igéket. Az erős ragozású igék minden alakja szabályos képzésű. A gutturális igéknek egy vagy több gyökmássalhangzója gutturális hangzó, ami olykor a magánhangzók módosulását okozza. A gyenge igéknek viszont egy vagy több gyökmássalhangzója lehet gyenge mássalhangzó; a ragozás során ezek a mássalhangzók okoznak vagy szenvednek módosulásokat. (Lásd lentebb, 140–142. és 159–160. §.)

82. §. A héber igeragozás (coniugatio) csak egyes elemeiben hasonlít a magyar és a modern idegen nyelvekben ismert ragozási rendszerhez – az igemódok, igenevek vagy a véragok tekintetében. Egyébként a héber igeragozásnak egészen sajátos szerkezeti felépítése van.

83. §. Mindenekelőtt megkülönböztetünk hét igetörzset, melyek az alany, a tárgy és a cselekvés egymáshoz való viszonyát fejezik ki, azaz a cselekvő, szenvedő, reciprok, műveltető stb. igei formákat. Az igeigyök által kifejezett alapjelentés aszerint módosul, hogy melyik igetörzsben történik a ragozás.

84. §. A hét igetörzs neve | q', | [pʰ], | [P], | [P]y | y[iph], | [pʰé], | [P'thi], latin betűs átírásban: qal, nif'al, pi'él, pu'al, hif'il, hof'al, hitpa'él.

Az első igetörzs, a | q' neve azt jelenti, hogy „könnyű”, azaz „egyszerű, módosulás nélküli”. A másik hat igetörzs néven látható, hogy mindegyikben jelen van egy három mássalhangzóból álló igeigyök, a | [P]. Ez a | [P] ige, amely azt jelenti, hogy „tesz, csinál”. A régi nyelvtanokban ez volt a minta-ige, amelyen az igeragozást bemutatták. Később más minta-igét választottak, mivel a | [P] gutturális ige, ezért ragozása helyenként rendhagyó, nem alkalmas a szabályosan képzett igealakok szemléltetésére. Mindenesetre a nif'al, pi'él, hif'il stb. nevek nem különleges nyelvtani elnevezések, csupán a | [P] igeinek az adott igetörzsben megképzett alakjai.

85. §. Az igék jelentése a hét igetörzsben a következő:

1. qal: aktív cselekvés, történés, illetve valamilyen tulajdonság kifejezése,
2. nif'al: passzív (szenvedő), reflexív (visszaható), reciprok (kölcsonös) és toleratív (megengedő: az alany a cselekvést hagyja magán végrehajtani, pl. az „olvas” ige egyik jelentése nif'alban: „olvashatónak lenni”),

3. pi'él: faktitív (megvalósító: az alany az ige tárgyát az alapjelentés által kifejezett állapotba juttatja, pl. a „nagynak lenni” ige pi'élben: „nagyá tesz”), rezultatív (eredményező: azaz az alany az ige tárgyát az ige passzív participiuma által kifejezett állapotba juttatja, pl. az „összetör” ige pi'élben: „összetört” → „összetörtté tesz”) és deklaratív (kinyilvánító: az alany az ige tárgyát az alapjelentés által kifejezett állapotúnak nyilvánítja, pl. a „nagynak lenni” ige egyik jelentése pi'élben: „nagynak mond, magasztal”),
4. pu'al: a pi'él igeörzs passzív megfelelője,
5. hif'il: kauzatív (okozó, műveltető) és deklaratív (kinyilvánító),
6. hof'al: a hif'il igeörzs passzív megfelelője,
7. hitpa'él: reflexív (visszaható) és reciprok (kölcsonös).

Egy magyar ige szemléltetve a jelentéskülönbségeket, a „néz” ige pl. az egyes igeörzsekben a következő jelentésű lenne: qal: „néz”, nif'al: „nézetik”, „nézhető”, „nézi magát”, „nézik egymást”, pi'él: „megnézetté tesz”, azaz: „megnéz”, pu'al: „megnézetik”, hif'il: „megnézet valamit (valaki mással)”, „nézettnek nyilvánít”, hof'al: „megnézettetik”, „nézettnek nyilvánítatik”, hitpa'él: „nézi magát”, „nézik egymást”.

86. §. „Papíron” minden igenek meg lehet képezni az alakjait mindegyik igeörzsben. A valóságban azonban nem minden ige fordul elő mindegyikben. Az is kézenfekvő, hogy egy héber ige más-más igeörzsben nem mindig ugyanannak a magyar igenek a módosult alakjával, hanem egy másik, odaillőbb szóval fordítunk. Például a „lát” igenek azt a hif'il alakját, hogy „láttat”, inkább úgy adjuk vissza, hogy „mutat”, a nif'al „láttatja magát” fordítás helyett pedig inkább azt mondjuk, hogy „megjelenik” stb.

87. §. Megjegyzendő még, hogy bizonyos héber ige csak néhány vagy egyetlen igeörzsben fordulnak elő, anélkül, hogy magyar megfelelőjük az adott igeörzs jelentéseinek egyikét is mutatná. Például a héber „esküdni” ige csak nif'alban fordul elő, de aktív jelentésben, az „ütni” ige pedig szinte mindig hif'ilben áll, de korántsem műveltető vagy deklaratív értelemben stb.

88. §. Kijelentő módban minden igeörzsön belül kétféle ragozás létezik. Az egyik, az ún. „perfektum”, amely csak végragokkal (szuffixumokkal) képi az igealakokat, a másik pedig az ún. „imperpektum”, amely a néhány szuffixumon túl mindig előragokat (prefixumokat) használ.

A perfektum az adott szöveg megértése szempontjából lényeges cselekvéseket, történéseket jelöli: azokat, amelyek az ok, az előzmény vagy a tervezett cél és hatás szempontjából az eseményeket vagy a gondolatmenetet meghatározzák, illetve ahol a cselekménysor vagy az érvelés egy fordulóponthoz érkezett. Az imperpektum a perfektumban álló ige, vagy egyéb körülmények által meghatározott cselekvéseket és történéseket jelölik, azaz például a prózai elbeszélésekben egy másik cselekmény hatását, következményét.

Azt, hogy egy perfektumban vagy imperpektumban álló ige befejezett vagy befejezetlen, esetleg beálló cselekvést jelöl-e, vagy hogy az ige múlt, jelen vagy

jövő időben kell-e fordítanunk, mindig a szövegkörnyezet dönti el: maga az igealak erre vonatkozólag nem ad semmiféle felvilágosítást. Hasonló ez ahhoz, ahogy például a magyar „látom” ige is jelölhet önmagában jelen vagy jövő időt (most látom – majd látom).

Mind a perfektumban, mind az imperfektumban vannak egyes és többes számú alakok, 1., 2. és 3. személyben. Az 1. személyű alak közös nemű, a 2. és 3. személyben vannak külön hím- és nőnemű alakok.

A ragozási táblázatban a személyek sorrendjét tekintve a nyelvtanok többsége, így ez a jegyzet is, megfordított sorrendet követ: legelől áll a 3., majd a 2. és az 1. személy. Ennek magyarázata az, hogy az egyes szám 3. személyű alak a legegyszerűbb; a perfektumban maga az igeigyök és a szótári alak, belőle képezhetők a többi formák.

89. §. Az imperfektumból vezethetők le a felszólító módok alakjai. Három ilyen mód van a héberben, latin nevük: jussivus, imperativus és cohortativus.

- a. A jussivus enyhébb parancsolást fejez ki. Csak 2. és 3. személyű alakjai vannak, formailag pedig megegyeznek az imperfektum azonos személyű alakjaival – kivéve a hí'íl igeörzset, amelyben a jussivus első három alakja némileg eltér az imperfektumtól, valamint a gyenge igék néhány csoportját.
- b. Az imperativus az igazi parancsoló mód. Jellemző erre, hogy csak 2. személyű alakjai vannak, ezeket az imperfektumból a prefixum elhagyásával képezzük.
- c. A cohortativus 1. személyű felszólítás; mint ilyen inkább csak óhajt, szándékot fejez ki (voluntativusnak is nevezik). Az imperfektum 1. személyű alakjaiból képezzük, egy ה-ף végződés (hé' cohortativus) hozzáadásával.

Fontos megjegyezni való: A passzív igeörzsekben, tehát pu'alban és hof'alban felszólító módok nincsenek.

90. §. A héber igeragozásban két igenév szerepel: az infinitivus és a participium.

- a. Az infinitivus általában a főnévi igenévnek felel meg. Két alakja van: absolutus és constructus. Az előbbi önálló, független; az utóbbihoz járulhatnak prepozíciók, sőt birtokos suffixumok is, ilyenkor az infinitivusnak (igéből képzett) főnévi jelentése van.
- b. A participium megfelel a melléknévi igenévnek. Jelentése az igeörzs funkciójától függően vagy aktív, azaz cselekvő (participium activum), vagy passzív, azaz szenvedő (participium passivum), az utóbbi fordítható befejezett melléknévi vagy határozói igenévként. Qal igeörzsben egy cselekvő és egy szenvedő forma is létezik.

Az erős igék ragozásaParadigma: $btK\acute{E}$ = „ír”A qal igetörzs ragozása

91. §. A perfektum képzése qal igetörzsben is szuffixumokkal (véragokkal) történik. Az első gyökmássalhangzó alá (általában) $qá$ mec kerül, a középső gyökmássalhangzó alatt pedig a legtöbb ige esetében patach magánhangzó áll:

	Egyes szám		Többes szám	
3. szem. hn.	$btK\acute{E}$	= írt	$\text{W}btK\acute{E}$	= írtak
nn.	$hb\acute{E}tK\acute{E}$			
2. szem. hn.	$T\acute{b}jtK\acute{E}$	= írtál	$\mu T\acute{b}jtK\acute{E}$	= írtatok
nn.	$T\acute{b}jtK\acute{E}$		$\div T\acute{b}jtK\acute{E}$	
1. szem.	$yT\acute{b}jtK\acute{E}$	= írtam	$\text{W}nb\acute{E}jtK\acute{E}$	= írtunk

92. §. Van azonban néhány olyan, állapotot vagy tulajdonságot kifejező (ún. intranszitiv) ige is, amelyeknek a középső gyökmássalhangzójához perfektumban $céré$, illetve $chólem$ magánhangzó tartozik. Ezek az ún. mediae $céré$, illetve mediae $chólem$ igék, pl. $dbK\acute{E}$ = „súlyosnak, megbecsültnek lenni”, $\div f\acute{Q}\acute{E}$ = „kicsinek lenni”. Ezek eltérő ragozása qal perfektumban a következő:

	Egyes szám		Többes szám	
3. szem. hn.	$dbK\acute{E}$	= súlyos volt	$\text{W}dbK\acute{E}$	= súlyosak voltak
nn.	$hdb\acute{E}K\acute{E}$			
2. szem. hn.	$T\acute{d}bK\acute{E}$	= súlyos voltál	$\mu T\acute{d}bK\acute{E}$	= súlyosak voltatok
nn.	$T\acute{d}bK\acute{E}$		$\div T\acute{d}bK\acute{E}$	
1. szem.	$yT\acute{d}bK\acute{E}$	= súlyos voltam	$\text{W}nd\acute{E}bK\acute{E}$	= súlyosak voltunk

	Egyes szám		Többes szám	
3. szem. hn.	$\div f\acute{Q}\acute{E}$	= kicsi volt	$\text{W}nf\acute{Q}\acute{E}$	= kicsik voltak
nn.	$hnrf\acute{Q}\acute{E}$			
2. szem. hn.	$T\acute{h}f\acute{Q}\acute{E}$	= kicsi voltál	$\mu T\acute{h}f\acute{Q}\acute{E}$	= kicsik voltatok
nn.	$T\acute{h}f\acute{Q}\acute{E}$		$\div T\acute{h}f\acute{Q}\acute{E}$	
1. szem.	$yT\acute{h}f\acute{Q}\acute{E}$	=kicsi voltam	$\text{W}nf\acute{Q}\acute{E}$	= kicsik voltunk

Megjegyzések: A mediae $céré$ igéknél eltérés valójában csak az egyes szám 3. szem. hímnemben jelentkezik, míg a mediae $chólem$ igék ragozása végig rendhagyó. Ez utóbbiaknál többes szám 2. személyben a $chólem$ a súlyos szuffixumok előtt rövid o-ra vált, amit a hangsúlytalan szótagban $qá$ mec

chátúffal írunk (ezek kiejtése tehát itt: q^etontem, q^etonten). Ugyanitt a ÷f^oqⁱ ige esetében a többes szám 1. személyű alaknál a két, egymás mellé került nűnt (Wn^of^oqⁱ; helyett) dágés fortéval (Wn^of^oqⁱ) írjuk.

93. §. A perfektum szuffixumai, amelyek az igetőhöz járulnak, ezek szerint a következők, mégpedig minden igetörzsben:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	---	W-
nn.	h-;	
2. szem. hn.	TÉ-	μT,-
nn.	T]-	÷T,-
1. szem.	yT]-	Wn-

94. §. A b^tk^lige ragozása qal imperfektumban:

	Egyes szám		Többes szám	
3. szem. hn.	b ^t k ^l j	= ír	Wb ^t k ^l j	= írnak
nn.	b ^t k ^l JTi		hnb ^t k ^l JTi	
2. szem. hn.	b ^t k ^l JTi	= írsz	Wb ^t k ^l JTi	= írtok
nn.	ybi ^t k ^l JTi		hnb ^t k ^l JTi	
1. szem.	b ^t k ^l a,	= írok	b ^t k ^l h	= írunk

95. §. A mediae céré, illetve mediae chólem igék ragozása e példaktól csak annyiban különbözik, hogy a 2. gyökmássalhangzót mindenütt patach követi ott, ahol a b^tk^l ragozásánál chólem magánhangzó volt. Tehát:

E/3. szem. hn.	dBk ^l j	÷f ^o q ⁱ
nn.	dBk ^l JTi	÷f ^o q ⁱ JTi
stb.	stb.	stb.

96. §. A látottak alapján az imperfektum alakjainak prefixumai és szuffixumai, minden igetörzsre érvényesen, a következők:

	Egyes szám		Többes szám	
3. szem. hn.		-y	W-	-y
nn.		-T	hn-	-T
2. szem. hn.		-T	W-	-T
nn.	y-i	-T	hn-	-T
1. szem.		-a		-n

97. §. Előfordul olykor, hogy az imperfektum egyes szám 2. szem. nn. ך-ի szuffixumához, valamint a többes szám 3. és 2. szem. hn. alakjainak ן szuffixumához egy ם végződés kapcsolódik. Ez az ún. nún paragogicum, a régi ragozási formák maradványa. A szó jelentését nem módosítja, bár az utolsó szótag hangsúlyát súlyossá teszi.

98. §. A wáw consecutivum. A héber folyamatos elbeszélés szereti a mellérendelő mondat-összetételt; ilyenkor az egymás után következő mondatokat, amelyek – ismét héber sajátosság szerint – igével kezdődnek, egy wáw = „és” kötőszó kapcsolja össze. Ezt, az igealakok előtt álló wáw kötőszót nevezzük wáw consecutivumnak.

A korábbi nyelvtanok abból indultak ki, hogy a héber nyelvben a perfektum múlt időt, az imperfektum pedig jelen, illetve jövő időt fejez ki. Ám már a legegyszerűbb elbeszélés is ellentmond ennek: Gyakran megtörténik ugyanis, hogy egy történet perfektumi igealakkal kezdődik, amit a kontextus alapján múlt időben kell fordítanunk, ám utána néhány imperfektumi igealak áll, amiknek szintén múlt idejű jelentéssel kell bírniuk. Ezért ezek a nyelvtanok azt feltételezték, hogy a wáw consecutivum hozzáigazítja az elsőként használt ige idejéhez az utóbb következő igék eltérő idejű formáját, a perfektumi alak jelentését jelen, illetve jövő időre, az imperfektumét pedig múlt időre változtatva.

A wáw consecutivum perfektum alakok előtt egyszerű ן Imperfektum alakok előtt a formája ן, amely mögött dágés fortéval meg kell kettőzni a prefixum (első) mássalhangzóját. Mivel az ן prefixum gutturális, ezért egyes szám 1. személyben a kettőzés helyett pótlónyújtás történik, és a wáw consecutivum qámecet kap.

Példák: „Mózes pásztor *volt* (Perf.) ... és *terelte* (wáw + Imperf.) a nyáját ... és *elérkezett* (wáw + Imperf.) az Isten hegyéhez” (2Móz 3,1).

„Ha *elbocsátja* (Imperf.) egy férfi a feleségét, és az *elmegy* (wáw + Perf.) tőle és más férfié *lesz* (wáw + Perf.)...” (Jer 3,1).

99. §. A felszólító módok qal igeörzsben:

A jussivus megegyezik az imperfektum 3. és 2. személyű alakjaival (lásd 89. §.).

A cohortativust az imperfektum 1. személyű alakjaiból képezzük egy ה-ף végződés (hé' cohortativus) hozzáadásával (lásd 89. §.), amely előtt a magánhangzó s^{wá}-ba rövidül:

	Imperfektum	Cohortativus
E/1. szem.	בִּתְּכָא, = írok	הִבִּתְּכָא, = hadd írjak!
T/1. szem.	בִּתְּכֵי, = írunk	הִבִּתְּכֵי, = hadd írjunk!

Az imperativust úgy képezzük, hogy elhagyjuk az imperfektum 2. személyű alakjainak a prefixumát. Mivel azonban így az egyes szám nn. és a többes szám hn. alakok elején két *sewá'* állna, ami nem lehetséges, azért e két alakban az első gyökmássalhangzó alatti *sewá'* rövid *i* magánhangzóra változik. (A második, megmaradó *sewá'* azonban kiejtendő, lásd 23. §. e.) A *btK*:ige imperativusa tehát:

	Egyes szám	Többes szám
2. szem. hn.	<i>btK</i> = írj!	<i>WbtK</i> = írjatok!
nn.	<i>ybitK</i>	<i>hnbjtK</i>

Ritkán ugyan, de előfordul az imperativus egyes szám 2. személy hímnemű alakjának egy hosszabb formája is, az ún. toldott imperativus, latinul adhortativus („intő mód”), ami az imperativusnál is nyomatékosabb felszólítást, illetve parancsot fejez ki. Képzése úgy történik, hogy az imperativus végéhez hozzátoldunk egy *h-^f*szótagot. E hangsúlyos végződés előtt az imperativus *ó* magánhangzója megrövidülve egy szótaggal előre kerül. A *btK*:ige toldott imperativusa tehát *hBtKé*(*ko**h***) = „írj!”

100. §. Az infinitivusok *qal* igetörzsben:

Infinitivus absolutus:	<i>b/tKé</i> = írni
Infinitivus constructus:	<i>btK</i> = írni, írás

Az infinitivus absolutus sajátossága, hogy némelykor ragozott igealakok helyett is állhat, pl. *yrpá | pTdn' | w' ptabw ... rQV, | ' [Bw/hwó' amó j' xw: bngh]* = „[Ugye, ti] loptok, öltök, paráználkodtok, hamisan esküsztek ... azután eljöttök, és megálltok szíнем előtt?” (Jer 7,9–10)

Egy másik gyakori sajátossága a hébernek, hogy ugyanannak az igeének az infinitivus absolutusát és valamelyik ragozott alakját egymás mellé illeszti. Ez az ún. figura etimologica. Ezzel azonban a héber csak a ragozott igealakot akarja nyomatékosítani, ezért nem szükséges ugyanazt az igét kétféleképpen lefordítanunk. Így pl. a *tWmTé t/m WmMi ol |k| p/yB* mondat helyes fordítása „Azon a napon, amelyen eszel róla, (azonnal/bizony/feltétlenül) meg fogsz halni!” (1Móz 2,17), nem pedig „...meghalván meghalsz”. Az ilyen „-ván, -vén”-es fordítások a latin Biblia közvetítésével honosodtak meg fordításainkban, és bár archaikus jellegük miatt kétségtelenül szépen hangzanak („várván vártam a felséges Urat” stb.), valójában nyelvünkötől idegen hebraizmusok.

101. §. A *qal* igetörzsben a participiumnak van cselekvő és szenvedő alakja:

Aktív participium:	<i>btKó</i> = író (az, aki ír)
Passzív participium:	<i>bWtKé</i> = írott (ami le/meg van írva)

A nőnemű alakok az ismert *h-^f*végződéssel fordulnak elő: *hbítKó hbWtKé*. Az aktív participiumnál gyakori az *t-*nőnemű végződés is: *tbítKó*

A nif'al igetörzs ragozása

102. §. A nif'al igetörzs képzésére jellemző egy -l preformativum („előképző”). A btKÉ ige jelentése nif'alban lehet passzív: „leíratik”, toleratív: „leírható”, reflexív: „leírást ad önmagáról”, illetve reciprok: „leírják egymást”.

A perfektumi alakoknál a -l preformativum -l formában járul az egyébként (szuffixumokkal) szabályosan képzett alakokhoz, egy zárt szótagot alkotva az első gyökmássalhangzóval:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	<u>bT</u> <u>khl</u>	<u>WbT</u> <u>khl</u>
nn.	<u>hbÉ</u> <u>khl</u>	
2. szem. hn.	<u>Tb</u> <u>JT</u> <u>khl</u>	<u>μTb</u> <u>JT</u> <u>khl</u>
nn.	<u>Tb</u> <u>JT</u> <u>khl</u>	<u>÷Tb</u> <u>JT</u> <u>khl</u>
1. szem.	<u>yTb</u> <u>JT</u> <u>khl</u>	<u>Wnb</u> <u>JT</u> <u>khl</u>

103. §. Imperfektumban a -l preformativum asszimilációval beleolvad az első gyökmássalhangzóba, amit írásban egy dágés forte jelez. Az első gyökmássalhangzó kettőzése csak itt, a nif'al imperfektumban (és a belőle képzett alakoknál) fordul elő:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	<u>bt</u> <u>KÉ</u>	<u>Wbt</u> <u>KÉ</u>
nn.	<u>bt</u> <u>KÉ</u>	<u>hnb</u> <u>JT</u> <u>KÉ</u>
2. szem. hn.	<u>bt</u> <u>KÉ</u>	<u>Wbt</u> <u>KÉ</u>
nn.	<u>ybit</u> <u>KÉ</u>	<u>hnb</u> <u>JT</u> <u>KÉ</u>
1. szem.	<u>bt</u> <u>KÉ</u>	<u>bt</u> <u>KÉ</u>

104. §. A jussivus nif'alban is megegyezik az imperfektum megfelelő alakjaival, a cohortativusok pedig – a qalnál látott szabályok szerint képezve – a következők: egyes szám: hbÉKÉ, többes szám: hbÉKÉ

105. §. Az imperativus képzésénél viszont az történik, hogy az elhagyott prefixum helyébe egy h segédhangzót írunk, hogy az első gyökmássalhangzó jellegzetes kettőzése megmaradjon:

	Egyes szám	Többes szám
2. szem. hn.	<u>bt</u> <u>Khi</u>	<u>Wbt</u> <u>Khi</u>
nn.	<u>ybit</u> <u>Khi</u>	<u>hnb</u> <u>JT</u> <u>Khi</u>

106. §. Az infinitivus absolutus a perfektum többől képzett bTkhl, a constructus pedig az imperfektum többől képzett btkhi.

107. §. A participiumnak egy alakja van: a perfektum többől képzett bTkhl.

A pi'él és pu'al igetörzsek ragozása

108. §. A pi'él és a pu'al (valamint a hitpa'él) igetörzsek képzésére jellemző a középső gyökmássalhangzó megkettőzése minden igealakban. Azonkívül az igetörzsek nevében ott vannak a bennük előforduló magánhangzók is: pi'élben az i és é, pu'alban az u és a (bár pi'él perfektumban az é tőmagánhangzó többnyire a-ra változik).

A bT'Kí ige jelentése pi'élben rezultatív: „megírtta tesz; megír”, illetve deklaratív: „(meg)írottnak nyilvánít”. A pu'al ennek a passzívuma.

109. §. A pi'él és pu'al perfektuma:

	Pi'él	Pu'al
E/3. szem. hn.	bT'Ki	bTKu
nn.	hb'ET'Ki	hb'ET'Ku
2. szem. hn.	T'bJ'T'Ki	T'bJ'T'Ku
nn.	T'bJ'T'Ki	T'bJ'T'Ku
1. szem.	yT'bJ'T'Ki	yT'bJ'T'Ku
T/3. szem.	WbT'Ki	WbTKu
2. szem. hn.	μT'bJ'T'Ki	μT'bJ'T'Ku
nn.	÷T'bJ'T'Ki	÷T'bJ'T'Ku
1. szem.	WnbJ'T'Ki	WnbJ'T'Ku

110. §. A pi'él és pu'al imperfektuma:

	Pi'él	Pu'al
E/3. szem. hn.	bT'ky0	bTKy0
nn.	bT'k'UT]	bT'k'UT]
2. szem. hn.	bT'k'UT]	bT'k'UT]
nn.	ybiT'k'UT]	ybiT'k'UT]
1. szem.	bT'k'a}	bT'k'a}
T/3. szem. hn.	WbT'ky0	WbTKy0
nn.	hnbJ'T'k'UT]	hnbJ'T'k'UT]
2. szem. hn.	WbT'k'UT]	WbTK'UT]
nn.	hnbJ'T'k'UT]	hnbJ'T'k'UT]
1. szem.	bT'kh0	bTKh0

Amint látható, a prefixum alatt mindenütt s'wá' áll. Az egyes szám 1. személyű alaknál annyi kis különbség van, hogy az a prefixum alá chátéf patach került. Ennek oka az, hogy a gutturális hangzók szimpla s'wá' helyett jobban szeretik az összetettet (lásd 24. §.).

111. §. A jussivus pi'élben is megegyezik az imperfektum megfelelő alakjaival. A cohortativusok – a qalnál látott szabályok szerint képezve – a következők: egyes szám: hb'ṭṭ'k'a), többes szám: hb'ṭṭ'khū

112. §. A pi'él imperativust is szabályosan, az imperfektum megfelelő alakjaiból képezzük a prefixum elhagyásával. Tehát a pi'él imperativus alakjai:

	Egyes szám	Többes szám
2. szem. hn.	bṭṭ'k'	ḥbṭṭ'k'
nn.	yb'ṭṭ'k'	ḥnb'ṭṭ'k'

113. §. A szenvedő jelentésű pu'al igetörzsben felszólító módok nincsenek (lásd 89. §.).

114. §. E két igetörzs infinitivusai:

	Pi'él	Pu'al
Infinitivus absolutus:	bṭṭ'k'	bṭṭ'ku
Infinitivus constructus:	bṭṭ'k'	bṭṭ'ku

115. §. Pi'él és pu'al participium:

Először is megjegyzendő, hogy a pi'él igetörzstől kezdve minden további igetörzs a participiumot egy -m̄ preformativummal képezi.

További jellegzetesség a pu'alnál a passzív igetörzsek participiumaira jellemző qámecc a középső gyökmássalhangzó alatt (így már a nif'alban, majd még a hof'alban is).

Az igetörzsek jelentéséből következik továbbá, hogy a pi'él participium aktív, míg a pu'al participium passzív jelentésű:

	Pi'él	Pu'al
Aktív participium:	bṭṭ'km̄]	---
Passzív participium:	---	bṭṭ'km̄]

A hif'íl igetörzs ragozása

116. §. A hif'íl igetörzsben a $b\bar{t}k\bar{l}$ ige jelentése kauzatív: „(mással) írat”, illetve deklaratív: „megírtnak nyilvánít”.

117. §. A hif'íl perfektum alakjait egy $-hi$ preformativummal képezzük, amely az első gyökmássalhangzóval zárt szótagot alkot. Az igetörzs nevéből még az is látszik, hogy a második és harmadik gyökmássalhangzó között egy hosszú i tőhangzó áll. Ez azonban perfektumban csak (egyes és többes szám) 3. személyben szerepel, a 2. és 1. személyben a helyére patach magánhangzó kerül:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	$byT\bar{k}hi$	$\bar{w}byT\bar{k}hi$
nn.	$hb\bar{y}T\bar{k}hi$	
2. szem. hn.	$T\bar{b}T\bar{k}hi$	$\mu T\bar{b}T\bar{k}hi$
nn.	$T\bar{b}T\bar{k}hi$	$\div T\bar{b}T\bar{k}hi$
1. szem.	$yT\bar{b}T\bar{k}hi$	$\bar{w}nb\bar{y}T\bar{k}hi$

118. §. Csak a hif'íl imperfektumban (és a belőle képzett alakokban) fordul elő az a jellegzetesség, amiről könnyen felismerhető: a prefixum alatt patach magánhangzó áll. A hosszú i tőmagánhangzó az imperfektumban mindenütt megmarad, csak a többes számú nőnemű alakokban rövidül \acute{e} hangzóvá:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	$byT\bar{k}j'$	$\bar{w}byT\bar{k}j'$
nn.	$byT\bar{k}jT'$	$hnb\bar{y}T\bar{k}jT'$
2. szem. hn.	$byT\bar{k}jT'$	$\bar{w}byT\bar{k}jT'$
nn.	$ybyT\bar{k}jT'$	$hnb\bar{y}T\bar{k}jT'$
1. szem.	$byT\bar{k}j\acute{a}$	$byT\bar{k}j\acute{a}$

119. §. Felszólító módok a hif'íl igetörzsben:

A jussivus egyedül a hif'íl igetörzsben tér el az imperfektumtól, de itt is csak a végrag nélkül képzett első három alaknál, ahol a hosszú i tőhangzó \acute{e} -be rövidül. A többi alak itt is azonos az imperfektumi formákkal:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	$bT\bar{k}j'$	$\bar{w}byT\bar{k}j'$
nn.	$bT\bar{k}jT'$	$hnb\bar{y}T\bar{k}jT'$
2. szem. hn.	$bT\bar{k}jT'$	$\bar{w}byT\bar{k}jT'$
nn.	$ybyT\bar{k}jT'$	$hnb\bar{y}T\bar{k}jT'$

A cohortativus alakjai – a qalnál látott szabályok szerint képezve – a következők: egyes szám: $hb\acute{y}Tk\acute{h}'$, többes szám: $hb\acute{y}Tk\acute{h}'$.

Az imperativust hí'í'ben a jussivus alakokból képezzük, ami miatt az egyes szám 2. szem. hn. alakban a hosszú í tőmagánhangzó szintén céré. Az elhagyott prefixum helyébe – a ní'fal igeörzshöz hasonlóan – egy kisegítő -h mássalhangzó kerül, hogy a jellegzetes patach magánhangzó megmaradjon:

	Egyes szám	Többes szám
2. szem. hn.	$bTk\acute{h}'$	$WbyTk\acute{h}'$
nn.	$ybyTk\acute{h}'$	$hnbjTk\acute{h}'$

120. §. Igenevek a hí'í' igeörzsben:

Infinitivus absolutus:	$bTk\acute{h}'$
Infinitivus constructus:	$byTk\acute{h}'$
Participium:	$byTk\acute{h}'$

A hof'al igeörzs ragozása

121. §. A hof'al igeörzs a hí'í' passzívumát fejezi ki: (valami valaki által másnak a megbízásából) „leíratatik”, illetve „leírtnak nyilvánítatik”.

122. §. A hof'al perfektum képzésére jellemző, hogy az igeökök elé egy -hé (ho-) preformativum kerül, ami az első gyökmássalhangzóval hangsúlytalan, zárt szótagot alkot (benne qámecc chátú'fal), a tőmagánhangzó pedig patach:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	$bTk\acute{h}\acute{e}$	$WbTk\acute{h}\acute{e}$
nn.	$hb\acute{e}Tk\acute{h}\acute{e}$	
2. szem. hn.	$Tb\acute{e}Tk\acute{h}\acute{e}$	$\mu Tb\acute{e}Tk\acute{h}\acute{e}$
nn.	$Tb\acute{e}Tk\acute{h}\acute{e}$	$\div Tb\acute{e}Tk\acute{h}\acute{e}$
1. szem.	$yTb\acute{e}Tk\acute{h}\acute{e}$	$Wnb\acute{e}Tk\acute{h}\acute{e}$

123. §. A hof'al igeörzs imperfektumának ragozásánál a perfektum előképzőjének h mássalhangzója helyébe kerülnek a prefixumok, a hangsúlytalan zárt szótagban pedig megmarad a rövid o (qámecc chátú'fal):

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	bT'kj:	WbT'kj:
nn.	bT'k]TÉ	hnb]T'k]TÉ
2. szem. hn.	bT'k]TÉ	WbT'k]TÉ
nn.	ybiT'k]TÉ	hnb]T'k]TÉ
1. szem.	bT'k]áÉ	bT'k]i:

124. §. Mivel a hof'al passzív jelentésű igeörzs, ezért felszólító módjai nincsenek (lásd 89. §.).

125. §. Igenevek a hof'al igeörzsben – elől a jellegzetes qámecc hálúffal:

Infinitivus absolutus:	bT'k]hÉ
Infinitivus constructus:	bT'k]hÉ
Passzív participium:	bT'k]hÉ

A hitpa'él igeörzs ragozása

126. §. A hitpa'él képzésének egyik fontos jellegzetessége, hogy a pi'él és a pu'al igeörzshöz hasonlóan itt is minden igealakban megkettőzendő a középső gyökmássalhangzó, amit írásban egy dágés forte jelez. További jellegzetessége a -thi preformativum.

Hitpa'élban a bT'k]é ige jelentése reflexív: „leírja magát (valakinek)”, illetve reciprok: „leírják egymást, írnak egymásnak”.

127. §. A hitpa'él perfektum alakjait a -thi szótaggal mint preformativummal képezzük:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	bT'k't]hi	WbT'k't]hi
nn.	hb]T'k't]hi	
2. szem. hn.	Tb]T'k't]hi	μTb]T'k't]hi
nn.	Tb]T'k't]hi	÷Tb]T'k't]hi
1. szem.	yTb]T'k't]hi	Wnb]T'k't]hi

128. §. A hitpa'él igetörzsben az imperfektumot úgy képezzük, hogy a -thi előképző h hangzója helyére illesztjük a prefixumokat:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	bTK'tj	WbTK'tj
nn.	bTK'tj	hnbjTK'tj
2. szem. hn.	bTK'tj	WbTK'tj
nn.	ybiTK'tj	hnbjTK'tj
1. szem.	bTK'tj,	bTK'tj

129. §. A felszólító módok közül a jussivus itt is megegyezik az imperfektum megfelelő alakjaival.

A cohortativus alakjai – a qalnál látott szabályok szerint képezve – a következők: egyes szám: hbÉTK'tj,, többes szám: hbÉTK'tj|.

130. §. Az imperativusnál az elmaradó prefixumok helyére ismét a kiegészítő h mássalhangzó kerül, akár a nif'al és a hif'íl igetörzsekben:

	Egyes szám	Többes szám
2. szem. hn.	bTK'tj	WbTK'tj
nn.	ybiTK'tj	hnbjTK'tj

131. §. Igenevek a hitpa'él igetörzsben:

Infinitivus absolutus:	bTK'tj
Infinitivus constructus:	bTK'tj
Participium:	bTK'tj

132. §. A hitpa'él igetörzs képzésénél rendellenesség mutatkozik olyankor, ha az ige első gyökmássalhangzója ún. „sziszegőhang”, tehát S, X, C, V. Ilyenkor a -thi előképző t hangzója és az ige első gyökmássalhangzója – a könnyebb kiejtés kedvéért – helyet cserél; e jelenség grammatikai elnevezése metatézis („hangátvetés”). Pl. a rMÉ = „öriz” ige hitpa'él perfektuma: rMÉVhi, hrMjTVhi ..., imperfektuma: rMÉVj|, rMÉVj|... , participiuma: rMÉVj|.

Végül az erős igeragozás valamennyi alakja a bTK'É-igén szemléltetve az I. számú táblázatban, a 43. oldalon található.

Az igei tárgyragok

133. §. A héber mondatban a cselekvés tárgyát ki lehet fejezni az תאע prepozíció ragozott alakjaival, pl. יתאו רמ'ל = „öriz engem / vigyáz rám”. Van azonban erre egy másik lehetőség is: az igei tárgyragok, amelyeket az ige mögé, azzal egybe írunk. Ezek alkalmazása némileg hasonló a magyar tárgyas igeragozáshoz, amely szintén meg tudja különböztetni a tárgy 3. és a 2. számú személyét: „szeretlek” = téged (vagy titeket); „szeretem” = őt (vagy őket).

134. §. Az igei tárgyragok általában ugyanazok, mint a birtokos szuffixumok (lásd 56–57. §.). Csupán néhány eltérés látható, aminek az a célja, hogy mindegyik tárgyrag mássalhangzóval kezdődjön. Így az egyes szám 1. szem. tárgyrag ינל-, az egyes szám 3. szem. hímnem alapformája a װל-, nőnemű párjáé pedig a הל-.

135. §. Az igei tárgyragok alkalmazásának legfontosabb szabályai:

- Néhány kivételtől eltekintve csak a kifejezetten cselekvő jelentésű igitörzsekben használatosak; ezek a קל, פי'ל és חי'ל.
1. személyű igealakhoz 1. személyű tárgyrag nem kapcsolható, sem 2. személyű igealakhoz 2. személyű. Ez visszaható ragozás volna, arra pedig ott a ני'ל és a חי'ל igitörzs. 3. személyű igealakhoz 3. személyű tárgyrag csak akkor kapcsolódhat, ha a cselekvés alanya és tárgya más.
- Az igei tárgyrag a magánhangzóra végződő igealakhoz kötőhangzó nélkül kapcsolódik. Mássalhangzóra végződő igealakok esetében az igei tárgyrag elé egy kötőhangzó kerül: ez imperfektumban és imperativusban általában cére, perfektumban általában patach. Az ún. súlyos szuffixumok előtt (օ-, ןק-, םק-) nincs szükség kötőhangzóra.

Az igei tárgyragok – a ף'ל ige két hí'ל alakján szemléltetve – a következők:

A tárgy személye	Ő megölet/i	Ők megöletnek/ik
E/1. szem.	ינל ף'ל	engem
2. szem. hn.	օל ף'ל	téged
nn.	ל ף'ל	téged
3. szem. hn.	װל ף'ל	őt
nn.	הל ף'ל	őt
T/1. szem.	װל ף'ל	minket
2. szem. hn.	ןל ף'ל	titeket
nn.	םל ף'ל	titeket
3. szem. hn.	ןל ף'ל	őket
nn.	םל ף'ל	őket

136. §. Az igei tárgyragok előtt hangsúlyeltolódás miatt gyakran történik változás az ige tőhangzóiban. Így:

- a. qal perfektumban az első gyökmássalhangzó alatti qámecc $s^ewá'$ -ra rövidül, pl. $\dot{o}- + yTir\hat{o}nV\acute{e} = \dot{o}yTir\hat{o}nV$ = „megőrizlek téged”;
- b. qal imperfektumban és imperativusban az ó tőhangzó rövid o-ra (qámecc chátúf) vagy $s^ewá'$ -ra rövidül, pl. $yn\bar{t} + r\bar{m}w\bar{y}l = yn\bar{t}r\bar{m}w\bar{y}l = „\acute{o} megőriz engem”$; imperativusban a rövid o egy szótaggal előrébb is csúszik: $yn\bar{t} + r\bar{m}w\bar{y}l = yn\bar{t}r\bar{m}w\bar{y}l = (somréní) „\acute{o}rizz meg engem!”$;
- c. a qal imperfektumban mediae patach igék tőhangzója nyílt szótagba kerül, és ezért qámecre nyúlik, pl. $yn\bar{t} + vB\bar{l} \bar{y}l = yn\bar{t}vB\bar{l} \bar{y}l = „felöltöztetett engem”$.

137. §. Bizonyos perfektumi alakok esetében, de csak bizonyos tárgyragok előtt, visszatérhet az adott igealak régies formája. Így az egyes szám 3. szem. nn. h- \acute{e} végződése visszavált t^- -ra, az egyes szám 2. szem. nn. $T\bar{t}$ végződése a $yT\bar{t}$ alakra, és a jelenlegi $\mu T\bar{t}$ többes szám 2. szem. hn. végződés a régi WT -formára.

138. §. Esetenként azonban maguk az igei tárgyragok is módosulhatnak:

- a. Az egyes szám 3. szem. hímnemű Wh - tárgyrag a perfektum egyes szám 1. szem. esetében w - lesz, pl. $Wh- + yTir\hat{o}nV\acute{e} = wyTir\hat{o}nV$ = „megőrzöm \acute{o}t”;
- b. perfektum egyes szám 2. szem. hn. esetében ugyanez a Wh - tárgyrag $/-$ lesz, pl. $Wh- + Tr\hat{o}nV\acute{e} = /Tr\hat{o}nV$ = „megőrzöd \acute{o}t”;
- c. az egyes szám 3. szem. nőnemű $h\acute{e}$ tárgyrag magánhangzóra végződő igealakok és a perfektum egyes szám 2. szem. hn. alak mögött $H\acute{e}$ -ra módosul, pl. $h\acute{e} + Tr\hat{o}nV\acute{e} = HTr\hat{o}nV$ = „megőrzöd \acute{o}t”.

A nún energicum

139. §. Gyakran előfordul, hogy az igei tárgyragok (mégpedig az egyes szám 1. szem. $yn\bar{t}$, a 2. szem. hn. $\dot{o}-$ és a 3. szem. hn. $Wh-$, illetve nn. $H\bar{h}$) és egyes imperfektumi igealakok közé egy n hangzó (eredetileg an szótag) kerül. A kifejezés nyomatékosá tételére szolgál, innen van a nún energicum elnevezés is. A n hangzó azonban vagy asszimilálódik a következő (1. vagy 2. személyű) igei tárgyrag mássalhangzójába, vagy magába olvasztja a (3. személyű) Wh - tárgyrag h hangzóját; így majdnem minden esetben kettőzés jelzi a jelenlétét. Pl. $\acute{u}r\bar{a}b' rva\} \acute{A}ra\bar{h}A\bar{l} a, J\bar{l} e = „Menj el arra a földre, amelyet mutatok neked!”$ (1Móz 12,1) $W\bar{n}d\bar{e}p\bar{t}i y\bar{k}i \mu da\bar{A}B\bar{w} W\bar{n}r\bar{k}z\bar{t}A\bar{y}k\bar{i} v/na\bar{A}h\bar{m}\acute{e} = „Micsoda az ember, hogy gondod van rá, és az ember fia, hogy törődsz vele?”$ (Zsolt 8,5).

A következő oldalon szereplő, illetve valamennyi későbbi táblázat rövidítései: a. = absolutus, A. = aktív, c. = constructus, coh. = cohortativus, E. = egyes, h. = hímnem, imperat. = imperativus, inf. = infinitivus, n. = nőnem, P. = passzív, part. = participium, sz. = szám, T. = többes.

I. táblázat

Az erős igék ragozása

bt'kÉ= „ír”

Perfektum			Perfektum						
			Egyes sz.			Többes sz.			
Imperfektum			Imperfektum						
			Egyes sz.			Többes sz.			
Imperat.			Imperat.						
			E. 2.			E. 2.			
			T. 2.			T. 2.			
			n.			n.			
Coh.			Coh.						
			E.			E.			
Inf.			Inf.						
			a.			a.			
Part.			Part.						
			A.			A.			
P.			P.						
			Qal	Nif'al	Pi'él	Pu'al	Hif'il	Hof'al	Hitpa'él
		3.	bt'kÉ	bT'khl	bTKi	bT'Ku	byTikh'i	bT'khÉ	bTK'thi
		2.	Tbjt'kÉ	Tbjt'khl	TbjT'Ki	TbjT'Ku	TbjT'khi	TbjT'khÉ	TbjT'K'thi
		1.	yTbjt'kÉ	yTbjt'khl	yTbjT'Ki	yTbjT'Ku	yTbjT'khi	yTbjT'khÉ	yTbjT'K'thi
		3.	Wbt'kÉ	WbT'khl	WbT'Ki	WbT'Ku	WbyTikh'i	WbT'khÉ	WbT'K'thi
		2.	μTbjt'kÉ	μTbjt'khl	μTbjT'Ki	μTbjT'Ku	μTbjT'khi	μTbjT'khÉ	μTbjT'K'thi
		1.	÷Tbjt'kÉ	÷Tbjt'khl	÷TbjT'Ki	÷TbjT'Ku	÷TbjT'khi	÷TbjT'khÉ	÷TbjT'K'thi
		3.	Wnbjt'kÉ	Wnbjt'khl	WnbjT'Ki	WnbjT'Ku	WnbjT'khi	WnbjT'khÉ	WnbjT'K'thi
		2.	Wnbjt'kÉ	Wnbjt'khl	WnbjT'Ki	WnbjT'Ku	WnbjT'khi	WnbjT'khÉ	WnbjT'K'thi
		1.	Wnbjt'kÉ	Wnbjt'khl	WnbjT'Ki	WnbjT'Ku	WnbjT'khi	WnbjT'khÉ	WnbjT'K'thi
		3.	bT'kyj	bT'kyl	bT'ky0	bT'ky0	byTikj"	bT'ky.	bT'k'tyj
		2.	bT'kji	bT'kfi	bT'kTj	bT'kūj	byTikjT'	bT'kjiÉ	bT'k'tji
		1.	bT'kja,	bT'kfa,	bT'ka}	bT'ka}	byTikja'	bT'kjaÉ	bT'k'tja,
		3.	WbT'kyj	WbT'ky0	WbT'ky0	WbT'ky0	WbyTikj"	WbT'ky.	WbT'k'tyj
		2.	hnbjT'kji	hnbjt'kfi	hnbjT'kTj	hnbjT'kūj	hnbjT'kjiT'	hnbjT'kjiÉ	hnbjT'k'tji
		1.	bT'khl	bT'khl	bT'kh0	bT'ka0	byTikh'i	bT'kh.	bT'k'thl
		h.	bT'k	bT'khi	bT'k'	---	bT'kh'	---	bT'k'thi
		n.	ybit'ki	ybit'kfi	ybit'k'	---	ybyTikh'i	---	ybit'k'thi
		h.	WbT'ki	WbT'kfi	WbT'k'	---	WbyTikh'i	---	WbT'k'thi
		n.	hnbjt'k	hnbjt'kfi	hnbjT'k'	---	hnbjT'kh'	---	hnbjT'k'thi
		E.	hbet'kja,	hbet'kfa,	hbet'ka}	---	hbyTikja'	---	hbet'k'tja,
		T.	hbet'khl	hbet'khl	hbet'kh0	---	hbyTikh'i	---	hbet'k'thl
		a.	b/tkÉ	bT'khl	bT'k'	bT'Ku	bT'kh'	bT'khÉ	bT'k'thi
		c.	bt'k	bt'khi	bT'k'	bT'Ku	byTikh'	bT'khÉ	bT'k'thi
		A.	bt'ko	bT'khl	bT'kmj	---	byTikh'm'	---	bT'k'tmi
		P.	bwt'kÉ	---	---	bT'kmj	---	bT'khÉ	---

A gutturális igék ragozása

140. §. Gutturális igék azok az igék, amelyeknek egy vagy több gyökmássalhangzója gutturális, azaz ∂ , $[\text{ }]$, h vagy j . Első gyökhangzóként azonban az ∂ néha, harmadik gyökhangzóként pedig soha nem gutturálisként, hanem gyenge mássalhangzóként viselkedik, és a h -re végződő igék szintén gyenge igék. A r képzésére nézve ugyan nem gutturális, de középső gyökhangzóként úgy viselkedik, mint azok (lásd 14. §.).

141. §. A gutturális igéket három csoportba osztjuk aszerint, hogy az igének az első, a középső, vagy a harmadik gyökmássalhangzója gutturális. Ennek megfelelően vannak:

- primae gutturális igék, pl. $\text{dm}'[\text{é}] = \text{„áll”}$,
- mediae gutturális igék, pl. $\text{Jr}^{\text{B}}\text{é} = \text{„megáld”}$,
- tertiae gutturális igék, pl. $\text{j} \mid \text{V}\text{é} = \text{„elküld”}$.

142. §. A gutturális igéknél az erős igék ragozásához képest főként magánhangzó-változások történnek. Ezeket rendszerint az alábbi két körülmény idézi elő:

- a. A gutturális hangzók nehezen tűrik maguk után a szimpla $\text{s}^{\text{wá}}$ -t, ezért a szimpla $\text{s}^{\text{wá}}$ helyére többnyire (bár nem mindig!) $\text{s}^{\text{wá}}$ compositum, azaz egy chátéf hangzó kerül. (Lásd fentebb már a 24. §.-nál.)
- b. Mivel a gutturális hangzó dágés fortéval nem kettőzhető, ezért olyan esetekben, amikor nyelvtani szabály szerint kettőzni kellene őket, vagy pótlónyújtást, vagy virtuális kettőzést kell alkalmazni.
 - pótlónyújtás: a gutturális előtti rövid magánhangzó megnyúlik. Ez történik az ∂ és a r esetében mindig, az $[\text{ }]$ esetében pedig gyakran.
 - virtuális kettőzés: a gutturálisba nem írunk dágés fortét, de azt mégis megkettőzve ejtjük, s így a szó magánhangzói nem módosulnak. Ez történik a h és a j esetében mindig, az $[\text{ }]$ esetében pedig gyakran.

(A jelenséghez lásd már fentebb a 14., 49., 63., 67. és 98. paragrafusokat.)

A primae gutturális igék

Paradigma: $\text{dm}'[\text{é}] = \text{„áll”}$

143. §. A primae gutturális igék első gyökhangzója torokhangzó. Néhány 'áleffel kezdődő ige azonban nem a primae gutturális, hanem a gyenge ragozású igék közé tartozik. (Ezekhez lásd lentebb, 162–167. §.)

144. §. A primae gutturális igéknél a legtöbb ragozási rendellenességet az okozza, hogy a gutturális hangzó alá szimpla s^wá' helyett valamilyen chátéf hangzó kerül. Ez történik például az alábbi qal igealakok esetében is:

perfektum T/2. szem. hímnem és nőnem: $\mu T d\theta'[\]$, $\div T d\theta'[\]$,

imperativus: $dmd[\]$, $ydm[\]i$, $Wdm[\]i$, $hnd\theta'[\]$,

infinitivus constructus: $dmd[\]$.

145. §. Ha az ilyen, chátéf hangzóval ellátott szótag elé előképző (preformativum) vagy előrag (prefixum) kerül, akkor abban a chátéf hangzónak megfelelő teljes magánhangzónak kell állnia, lásd pl.

qal imperfektum: $dmd[\]y'$, $dmd[\]T'$, $dmd[\]T'$ stb.

hif'íl perfektum: $dymi[\]\theta'$, $hdymi[\]\theta'$, stb., imperfektum: $dymi[\]y'$, $dymi[\]T'$ stb.

hof'al perfektum: $dm'[\]\theta'$, $hdm'[\]\theta'$ stb., imperfektum: $dm'[\]\theta'$, $dm'[\]\theta'$ stb.

146. §. Ha a chátéf hangzó után s^wá' mobile áll, akkor a két s^wá' torlódásának elkerülésére a chátéf hangzó helyébe a neki megfelelő teljes értékű magánhangzó lép, lásd például a qal imperfektum egyes szám 2. szem. nn. $ydm'[\]T'$ (ta'am^edí), vagy a hof'al perf. egyes szám 3. szem. nn. $hdm'[\]\theta'$ (ho'om^edá^h) alakot.

147. §. A gutturális hangzót a primae gutturális igéknél csak a nif'al imperfektumban (és az abból képzett alakokban) kellene megkettőzni. Ennek elkerülésére pótlónyújtást alkalmazunk, azaz az előrag i-je é-re nyúlik, lásd: $dme[\]\theta'$, $dme[\]T'$, $dme[\]T'$ stb.

148. §. Van néhány primae gutturális ige, melyeknek a ragozása némileg eltér az $dm'[\]\theta'$ igeétől:

$dm'[\]\theta'$ = „megkíván”. Itt a j gyökhangzó, bár gutturális, qal imperfektumban (és néhány abból képzett alakban) eltűri a szimpla s^wá'-t, a prefixum viszont ugyanúgy patachot kap, mint az $dm'[\]\theta'$ ige esetében a chátéf patach előtt.

$qz'[\]\theta'$ = „erősnek lenni”. Qal imperfektumban az 1. gyökmássalhangzó alá chátéf sz^egól kerül, ennek megfelelően a prefixum alá egy sz^egól. A tőmagánhangzó viszont ennél az igenél chólem helyett patach.

$rs'a'[\]\theta'$ = „megköt(öz)”. Qal imperfektumban a gutturális alá itt is chátéf sz^egól kerül, ami időnként chátéf patachra vált, a tőmagánhangzó viszont, mint az $dm'[\]\theta'$ ige esetében, a szabályos chólem.

Az $dm'[\]\theta'$ ige ragozása a II. számú táblázat első négy oszlopában látható. Mivel a pi'él, pu'al és hitpa'él igitörzsek ragozása teljesen szabályos, ezeket a táblázat nem közli; helyet kaptak viszont benne a jelen paragrafusban felsorolt egyéb ige is.

II. táblázat:
 Primae gutturális igék

XaŌ= „áll”

Perfektum			Qal	Nif'al	Hif'il	Hof'al	Qal	Qal	Qal	
Egyes sz.	3.		dm'[E	dm'[Ō<	dymi[Ō,	dm'[ŌE	dmj' E	qzj' E	rsaf	
			hdm][Ō	hdm][Ō<	hdymi[Ō,	hdm][ŌE	hdmj][Ō	hqzj][Ō	hrsaf	
			T'dbn'[E	T'dbn'[Ō<	T'dbn'[Ō,	T'dbn'[ŌE	T'dbnj' E	T'qzj' E	T'rsaf	
	2.		T'pbn'[E	T'pbn'[Ō<	T'pbn'[Ō,	T'pbn'[ŌE	T'pbnj' E	T'p'qzj' E	T'r'saf	
			yTidbn'[E	yTidbn'[Ō<	yTidbn'[Ō,	yTidbn'[ŌE	yTidbnj' E	yTiqzj' E	yTir'saf	
			Wdm][Ō	Wdm][Ō<	Wdymi[Ō,	Wdm][ŌE	Wdmj][Ō	Wqzj][Ō	Wrsaf	
Többes sz.	3.		μT'dbn'}	μT'dbn'[Ō<	μT'dbn'[Ō,	μT'dbn'[ŌE	μT'dbnj' }	μT'qzj' }	μT'r'sa}	
			÷T'dbn'}	÷T'dbn'[Ō<	÷T'dbn'[Ō,	÷T'dbn'[ŌE	÷T'dbnj' }	÷T'qzj' }	÷T'r'sa}	
	1.	Wncdn'[E	Wncdn'[Ō<	Wncdn'[Ō,	Wncdn'[ŌE	Wncdnj' E	Wnqzj' E	Wnr'saf		
Imperfektum	Egyes sz.	3.		dmd][y"	dme][ŷE	dymi][y"	dm'[ŷ:	dmj' y"	qzj' ŷ<	rsəŷ<
				dmd][jT'	dme][Ee	dymi][jT'	dm'[ŪE	dmj' jT'	qzj' Ū,	rsəŪ,
		2.		dmd][jT'	dme][Ee	dymi][jT'	dm'[ŪE	dmj' jT'	qzj' Ū,	rsəŪ,
				ydm][T'	ydm][ŷe	ydymi][jT'	ydm][Ee	ydmj' jT'	yqzj' T,	yr'saT'
	1.	dmd][ŷ,	dme][ŷe	dymi][j'a'	dm'[ŷE	dmj' j'a'	qzj' ŷ,	rsəŷ,		
	Többes sz.	3.		Wdm][y"	Wdm][ŷ	Wdymi][y"	Wdm][ŷ:	Wdmj' y"	Wqzj' y<	Wrsəy"
				hndbn][jT'	hndbn'[Ee	hndbne][jT'	hndbn'[ŪE	hndbnj' jT'	hnqzj' Ū,	hnr'səŪ,
		2.		Wdm][T'	Wdm][ŷe	Wdymi][jT'	Wdm][Ee	Wdmj' jT'	Wqzj' T,	WrsəT'
				hndbn][jT'	hndbn'[Ee	hndbne][jT'	hndbn'[ŪE	hndbnj' jT'	hnqzj' Ū,	hnr'səŪ,
	1.	dmd][j"	dme][ŷE	dymi][j"	dm'[ŷ:	dmj' j"	qzj' ŷ<	rsəŷ<		
	Imperat.	E. 2.	h.	dmd][dme][ŷe	dme][j'	---	dmj' }	qzj' }	rsəŷ
			n.	ydm][i	ydm][ŷe	ydymi][j'	---	ydmj' i	yqzj' i	yr'saj
T. 2.		h.	Wdm][i	Wdm][ŷe	Wdymi][j'	---	Wdmj' i	Wqzj' i	Wrsəj	
		n.	hndbn][hndbn'[ŷe	hndbne][j'	---	hndbnj' }	hnqzj' }	hnr'səŷ	
Coh.	E.	hdm][a,	hdm][ŷe	hdymi][j'a'	---	hdmj' j'a'	hqzj' a,	hrsəa,		
	T.	hdm][h ⁶	hdm][ŷ	hdymi][j"	---	hdmj' j"	hqzj' ŷ<	hrsəh"		
Inf.	a.	d/m [E	dmd][j"	dme][j'	dme][ŷE	d/mj' E	q/zj' E	r/saf		
	c.	d/m [}	dme][ŷe	dymi][j'	dm'[ŷE	dmj' }	qzj' }	rsəŷ		
Part.	A.	dme][dme][ŷ<	dymi][j'	---	dme][j'	qzj' ;	rsə/a		
	P.	dWm][E	---	---	dme][ŷE	dWmj' E	---	rWsaf		

A mediae gutturális igék

Paradigma: $fj \vee_i$ = „leöl”, Jr^B = „megáld”

149. §. Mediae gutturális igék azok az igék, amelyek középső gyökmássalhangzója gutturális hangzó. A Γ , amely képzésére nézve nem torokhangzó, középső gyökmássalhangzóként szintén gutturálisként viselkedik.

150. §. A gutturális hangzók nehezen tűrik maguk alatt a szimpla $s^wá'$ -t, ezért amikor a ragozás során a középső gyökmássalhangzó alá szimpla $s^wá'$ -t kellene írni, azt az esetek zömében (bár nem mindig!) egy chátéf hangzó helyettesíti. Így például a $fj \vee_i$ ige esetében qal perfektumban: $hfj \vee_t$, $Wfj \vee_t$, imperfektumban: $yfj \vee_{tI}$, $Wfj \vee_{tI}$, $Wfj \vee_{tI}$, cohortativusban pedig: $hfj \vee_{t\alpha}$ és $hfj \vee_{t\lambda}$.

151. §. Qal imperfektumban és imperativusban a középső, gutturális gyökmássalhangzó chólem helyett patachot kap, lásd imperfektumban: $fj \vee_{tI}$, $fj \vee_{tI}stb.$, imperativusban: $fj \vee_t$, $yfj \vee_t$, $Wfj \vee_t$, $hnfj \vee_t$.

152. §. A mediae gutturális igéknél a pi'él, pu'al és hitpa'él igeörzsek ragozásánál jelentkezik a legfőbb probléma: itt ugyanis a középső gyökmássalhangzót meg kellene kettőzni, ami a gutturális hangzók esetében nem lehetséges. A szokásos feloldás szerint ezekben az igeörzsekben ezért a h és a j esetében virtuális kettőzés, az α és a Γ esetében pedig pótlónyújtás történik; az $[\]$ esetében mindkét feloldás megtörténhet (lásd 142. §.). A pótlónyújtás során az i -t é, az a -t á, az u -t pedig ó helyettesíti. Így például:

- virtuális kettőzés történik a $fj \vee_i$ ige alakjaiban, lásd pi'élben $fj \vee_i$, $fj \vee_{i\lambda}$, pu'alban $fj \vee_{i\lambda}$, $fj \vee_{i\lambda}$ hitpa'élben pedig (metatézissel) $fj \vee_{i\lambda}hi$, $fj \vee_{i\lambda}hl$.
- pótlónyújtás történik a Jr^B ige alakjaiban, lásd pi'élben $Jr^B\epsilon$, $Jr^B\epsilon\lambda$, pu'alban $Jr^B\epsilon$, $Jr^B\epsilon\lambda$ hitpa'élben pedig $Jr^B\epsilon\lambda hi$, $Jr^B\epsilon\lambda hl$.

153. §. A pi'él perfektum megadott alakjai helyett előfordulhat a patachos $fj \vee_i$, illetve $Jr^B\epsilon$ alak is.

154. §. A mediae gutturális igéknél pi'él, pu'al és hitpa'él igeörzsekben az infinitivus absolutus hasonlított a constructus alakhoz, így ezeknél az igeörzseknél az infinitivus két alakja megegyezik egymással, lásd pl. pi'élben: $fj \vee_i$, $fj \vee_i$, vagy $Jr^B\epsilon$, $Jr^B\epsilon$, pu'alban: $fj \vee_{i\lambda}$, $fj \vee_{i\lambda}$ vagy $Jr^B\epsilon\lambda$, $Jr^B\epsilon\lambda$.

A $fj \vee_i$, illetve $Jr^B\epsilon$ ige ragozását a III. számú táblázat foglalja össze. A nif'al, hif'il és hof'al igeörzsek ragozása (néhány chátéf hangzó alkalmazásától eltekintve) teljesen szabályos, azért ezek az igeörzsek a táblázatban nem szerepelnek.

Ügyeljünk arra, hogy a $fj \vee_i$ ige első gyökmássalhangzója ún. sziszegőhang, ezért a hitpa'él alakok képzése metatézissel történik (lásd 132. §.).

III. táblázat

Mediae gutturális igék

fj VÉ= „leöl”, Jr^BE= „megöld”

	Perfektum			Qal	Pi'él	Pu'al	Hitpa'él	Pi'él	Pu'al	Hitpa'él
	Egyes sz.									
	Többes sz.	3.	fj VÉ	fj ^{wi}	fj Vu	fj e ^t Vhi	JrBe	Jr ^{Bo}	JrBÉt ^{hi}	
		2.	hfj VÉ	hfj ^{vi}	hfj Vu	hfj ^t Vhi	hkr ^{Be}	hkr ^{Bo}	hkrBÉt ^{hi}	
		1.	yTifj VÉ	yTifj ^{vi}	yTifj Vu	yTifj ^t Vhi	yTikr ^{Be}	yTikr ^{Bo}	yTikrBÉt ^{hi}	
	Egyes sz.	3.	Wfj VÉ	Wfj ^{vi}	Wfj Vu	Wfj ^t Vhi	Wkr ^{Be}	Wkr ^{Bo}	WkrBÉt ^{hi}	
		2.	μT,fj VÉ	μT,fj ^{vi}	μT,fj Vu	μT,fj ^t Vhi	μTkr ^{Be}	μTkr ^{Bo}	μTkrBÉt ^{hi}	
		1.	÷T,fj VÉ	÷T,fj ^{vi}	÷T,fj Vu	÷T,fj ^t Vhi	÷Tkr ^{Be}	÷Tkr ^{Bo}	÷TkrBÉt ^{hi}	
	Többes sz.	3.	Wnfj V	Wnfj ^{vi}	Wnfj Vu	Wnfj ^t Vhi	Wnkj ^{Be}	Wnkj ^{Bo}	WnkjBÉt ^{hi}	
		2.	hfj VÉ	hfj ^{vi}	hfj Vu	hfj ^t Vhi	hkr ^{Be}	hkr ^{Bo}	hkrBÉt ^{hi}	
		1.	yTifj VÉ	yTifj ^{vi}	yTifj Vu	yTifj ^t Vhi	yTikr ^{Be}	yTikr ^{Bo}	yTikrBÉt ^{hi}	
	Egyes sz.	3.	fj Vyl	fj ^{wy0}	fj Vy0	fj e ^t Vyl	Jrb ^{yl0}	Jr ^{By0}	JrBÉt ^{yl}	
		2.	fj V Ti	fj ^{w T}	fj V ^u T	fj e ^t V Ti	Jrb ^T	Jr ^{B T}	JrBÉt ^T	
		1.	fj V a,	fj ^{w a}	fj V ^a	fj e ^t V a,	Jrb ^a	Jr ^{B a}	JrBÉt ^{a,}	
Többes sz.	3.	Wfj Vyl	Wfj ^{wy0}	Wfj Vy0	Wfj ^t Vyl	Wkr ^{by0}	Wkr ^{By0}	WkrBÉt ^{yl}		
	2.	hn:fj V Ti	hn:fj ^{w T}	hn:fj V ^u T	hn:fj e ^t V Ti	hnk ^j r ^{b T}	hnk ^j r ^{B T}	hnk ^j r ^{BÉt T}		
	1.	fj Vhl	fj ^{w^h0}	fj V ^u 0	fj e ^t Vhl	Jrb ^{h0}	Jr ^{B^h0}	JrBÉt ^h		
Imperat.	E. 2.	h.	fj V	fj ^{w'}	---	fj e ^t Vhi	JrB:	---	JrBÉt ^{hi}	
		n.	yfij V'	yfij ^{v'}	---	yfij ^t Vhi	ykir ^{B:}	---	ykirBÉt ^{hi}	
	T. 2.	h.	Wfj V'	Wfj ^{v'}	---	Wfj ^t Vhi	Wkr ^{B:}	---	WkrBÉt ^{hi}	
		n.	hn:fj V	hn:fj ^{w'}	---	hn:fj e ^t Vhi	hnk ^j r ^{BÉ}	---	hnk ^j r ^{BÉt^{hi}}	
Coh.	E.	hfj V a,	hfj ^{v a}	---	hfj ^t V a,	hkr ^{pa} }	---	hkrBÉt ^{a,}		
	T.	hfj Vhl	hfj ^{v^h0}	---	hfj ^t Vhl	hkr ^{pb0}	---	hkrBÉt ^h		
Inf.	a.	f/j VÉ	fj ^{w'}	fj Vu	fj e ^t Vhi	JrBÉ	Jr ^{Bo}	JrBÉt ^{hi}		
	c.	f/j V	fj ^{w'}	fj Vu	fj e ^t Vhi	JrBÉ	Jr ^{Bo}	JrBÉt ^{hi}		
Part.	A.	fj ^v	fj ^{w m}	---	fj e ^t Vmi	Jrb ^{énj}	---	JrBÉt ^{mi}		
	P.	fWj VÉ	---	fj ^{v m}	---	---	Jrb ^{omj}	---		

A tertiae gutturális igékParadigma: $j | \sqrt{\text{t}} = \text{„elküld”}$

155. §. A tertiae gutturális igék közé soroljuk azokat az igéket, melyeknek a harmadik gyökmássalhangzója H , j vagy [. Az a , illetve a h végződésű igék a gyenge igék közé tartoznak, a r pedig itt nem viselkedik gutturálisként.

156. §. Harmadik gyökmássalhangzóként a gutturális hangzók eltúrik maguk alatt a simpla $\text{s}^{\text{e}}\text{w}^{\text{a}}$ -t, chátéf hangzó alkalmazására ezért nincsen szükség (kivéve néhány igei tárgyrag előtti alakot).

157. §. Valamennyi igeörzs perfektum egyes szám 2. szem. nőnemű alakjaiban a T szuffixum előtt, a gutturális hangzó alá, az eredeti néma $\text{s}^{\text{e}}\text{w}^{\text{a}}$ helyére egy patach magánhangzó kerül, így qalban $\text{Tj} | \sqrt{\text{t}}$, nif'alban $\text{Tj} | \sqrt{\text{t}}$, pi'élben $\text{Tj} | \sqrt{\text{t}}$ stb. (Figyelem: a patach közbejötté ellenére a szuffixumban a dágés lene, alatta pedig a $\text{s}^{\text{e}}\text{w}^{\text{a}}$ quiescens megmarad!)

158. §. Ha a gutturális hangzó szó végén áll, és eléje a nyelvtani képzésnek megfelelően egy hosszú magánhangzó (é, í vagy ó) kerülne, akkor a könnyebb kiejtés érdekében a gutturális elé mindenképpen egy patach kerül.

Ez kétféleképpen valósulhat meg:

- a. a hosszú magánhangzó patachra rövidül, így a pi'él és hitpa'él perfektumban az é, qal, nif'al, pi'él és hitpa'él imperfektumban és az abból képzett alakokban pedig az ó és az é, lásd

például qalban $j | \sqrt{\text{t}}$, nif'alban $j | \sqrt{\text{t}}$, pi'élben $j | \sqrt{\text{t}}$ és $j | \sqrt{\text{t}}$,
hitpa'élben pedig $j | \sqrt{\text{t}}$ és $j | \sqrt{\text{t}}$.

- b. a hosszú magánhangzó és a gutturális hang közé belép egy patach furtivum (lásd 27. §. d.), így a hif'íl igeörzsben csaknem végig, és általában a többi igeörzs igenevei esetében is, lásd

például hif'ílben $j | \sqrt{\text{t}}$, $j | \sqrt{\text{t}}$, $j | \sqrt{\text{t}}$ stb., $j | \sqrt{\text{t}}$ vagy $j | \sqrt{\text{t}}$,
qalban $j | \sqrt{\text{t}}$, $j | \sqrt{\text{t}}$, nif'alban $j | \sqrt{\text{t}}$, $j | \sqrt{\text{t}}$, pi'élben $j | \sqrt{\text{t}}$ stb.

Megjegyzendő azonban, hogy a pauzális formáknál (lásd 30. §.), ahol gyakran magánhangzó-hosszabbodás lép fel, az a. pont alatt említett esetekben az eredeti hosszú magánhangzó visszatér, és itt is egy patach furtivum lép be a gutturális hangzó elé, pl. a pi'él imperfektum $j | \sqrt{\text{t}}$ alak pauzában $j | \sqrt{\text{t}}$.

A tertiae gutturális igék ragozását a IV. számú táblázat foglalja össze. Ügyeljünk arra, hogy a $j | \sqrt{\text{t}}$ ige első gyökmássalhangzója ún. sziszegőhang, ezért a hitpa'él alakok képzése metatézissel történik (lásd 132. §.).

IV. táblázat
Tertiae gutturalis igék

j | Vt = „elküld”

Perfektum			Egyes sz.		Qal	Nif'al	Pi'él	Pu'al	Hif'il	Hof'al	Hitpa'él						
			1.	2.								3.					
Többsz.			1.	yTj VÉ	yTj Vhl	yTj LVi	yTj LVu	yTj Vhi	yTj Vhé	yTj LTVhi							
			2.	Tj VÉ	Tj Vhl	Tj LVi	Tj LVu	Tj Vhi	Tj Vhé	Tj LTVhi							
			3.	Wj M ^o	Wj Mhl	Wj LVi	Wj LVu	Wj Vhi	Wj Vhé	Wj LTVhi							
			1.	Wnj VÉ	Wnj Vhl	Wnj LVi	Wnj LVu	Wnj Vhi	Wnj Vhé	Wnj LTVhi							
			2.	÷Tj V	÷Tj Vhl	÷Tj LVi	÷Tj LVu	÷Tj Vhi	÷Tj Vhé	÷Tj LTVhi							
			3.	μTj M ^o	μTj Mhl	μTj LVi	μTj LVu	μTj Vhi	μTj Vhé	μTj LTVhi							
Imperfektum			Egyes sz.		j V _a	j V _h	j LV _a	j LV _u	j V _h '	j V _h 'É	j LTV _a						
			1.	j V _a								j V _h	j LV _a	j LV _u	j V _h '	j V _h 'É	j LTV _a
			2.	yj M _{Ti}								yj M _h ^o	yj LV _T	yj LV _u	yj V _h '	yj V _h 'É	yj LTV _{Ti}
			3.	Wj M _{Ti}								Wj M _h ^o	Wj LV _T	Wj LV _u	Wj V _h '	Wj V _h 'É	Wj LTV _{Ti}
			1.	j V _h								j V _h '	j LV _h	j LV _u	j V _h '	j V _h 'É	j LTV _h
			2.	h _n j V _{Ti}								h _n j V _h '	h _n j LV _T	h _n j LV _u	h _n j V _h '	h _n j V _h 'É	h _n j LTV _{Ti}
Imperat.			E. 2.		---	---	---	---	---	---	---						
			h.	j V								j V _h	j LV	j V _h '	j V _h 'É	j LTV _h	
			n.	yj M								yj M _h ^o	yj LV	yj V _h '	yj V _h 'É	yj LTV _h	
			h.	Wj M								Wj M _h ^o	Wj LV	Wj V _h '	Wj V _h 'É	Wj LTV _h	
Coh.			T. 2.		---	---	---	---	---	---	---						
			h.	h _n j V								h _n j V _h	h _n j LV	h _n j V _h '	h _n j V _h 'É	h _n j LTV _h	
Inf.			E.		---	---	---	---	---	---	---						
			h.	h _n j V _a								h _n j V _h ^o	h _n j LV _a	h _n j V _h '	h _n j V _h 'É	h _n j LTV _a	
Part.			A.		---	---	---	---	---	---	---						
			h.	h _n j V _h								h _n j V _h ^o	h _n j LV _h	h _n j V _h '	h _n j V _h 'É	h _n j LTV _h	
Part.			P.		---	---	---	---	---	---	---						
			h.	j V _h								j V _h ^o	j LV _h	j V _h '	j V _h 'É	j LTV _h	
Part.			A.		---	---	---	---	---	---	---						
			h.	j V _h								j V _h ^o	j LV _h	j V _h '	j V _h 'É	j LTV _h	
Part.			P.		---	---	---	---	---	---	---						
			h.	j V _h								j V _h ^o	j LV _h	j V _h '	j V _h 'É	j LTV _h	

A gyenge igék ragozása

159. §. Gyenge igéknek azokat az igéket nevezzük, amelyeknek valamelyik gyökmássalhangzója gyenge hangzó. A gyenge mássalhangzók közé tartozik a \aleph (és olykor a hozzá hasonlóan viselkedő \aleph), továbbá a \aleph és a \aleph , végül az egyébként gutturális, de esetenként gyenge tulajdonságokat mutató \aleph és \aleph .

160. §. A gyenge igék ragozásánál a következő rendellenességek fordulhatnak elő:

- Az asszimiláció (hasonulás), amikor a gyenge \aleph (és \aleph) beolvad a következő mássalhangzóba; az összeolvadást, azaz hangzó-kettőződést, írásban dágés forte mutatja.
- A gyenge mássalhangzók némelykor nyomtalanul kiesnek. Ha szó elején az első gyökmássalhangzó marad így el, annak a neve aférezis. Ha szó közepén esik ki egy gyenge mássalhangzó, azt úgy nevezzük, hogy szinkópé. Ha pedig a harmadik gyökmássalhangzó tűnik el a szó végéről, azt úgy hívjuk, hogy apokópé.
- A gyenge \aleph írásban ugyan általában megmarad, de hangzóértéke nincs, amit az mutat, hogy még néma $\text{se}^w\text{á}'$ sem áll alatta. Erre az esetre mondjuk, hogy a hangzó kvieszkál (nyugalmi helyzetben van).
- A \aleph és a \aleph ún. félhangzók, bizonyos esetekben, rendszerint egy megelőző magánhangzóval összeolvadva, hosszú magánhangzókká keményednek: a \aleph ó vagy ú, a \aleph pedig hosszú í magánhangzóvá válik. Ilyenkor a \aleph és a \aleph lényegében szintén kvieszkál, írásban pedig az adott magánhangzók mater lectionisaként van jelen (lásd 26. §.).

161. §. A gyenge igéket a már ismert \aleph [\aleph] ige gyökmássalhangzóinak a segítségével szoktuk megnevezni, gondolva arra, hogy ennek az igének a \aleph az első, az \aleph a második, a \aleph pedig a harmadik gyökmássalhangzója, s az elnevezésben arra utalunk, hogy az illető gyenge igének első, második vagy harmadik gyökmássalhangzója a gyenge. Így például:

- \aleph^{\aleph} (pé'-nún): a jelölés és elnevezés azt mutatja, hogy az ige első gyökmássalhangzója egy gyengén viselkedő \aleph . Ilyen ige például a $\aleph \aleph \aleph$ = „(le)esik”.
- \aleph^{\aleph} ('ajin-wáw): ezeknél az igéknél a második gyökmássalhangzó egy gyengén viselkedő \aleph . Ilyen ige például a $\aleph \aleph \aleph$ (qúm) = „fölkel”.
- \aleph^{\aleph} (lámed-'álef): az elnevezés olyan igéket jelöl, amelyeknek a harmadik gyökmássalhangzója egy gyengén viselkedő \aleph . Ilyen például a $\aleph \aleph \aleph$ = „talál” ige.

A a" P igék

162. §. Az a-fel kezdődő igék túlnyomó többsége primae gutturális. Mindössze öt olyan ige van, ahol az a első gyökmássalhangzóként gyengén viselkedik: db'a' = „elvész”, l k'a' = „eszik”, rm'a' = „mond”, hb'a' = „akar”, hp'a' = „(kenyeret) süt”. A két utóbbi többszörösen rendhagyó, hiszen egyben h"l ige is.

163. §. Ezek az igék általában a primae gutturálisok mintájára ragozandók. Ez alól csak a qal imperfektum képez kivételt, ahol az a kvieszkál, a prefixum magánhangzója pedig emiatt nyílt szótagba kerül, és egy chólemre nyúlik. Az egyes szám 1. személyében aferézis történik, azaz a némává vált a ki is esik.

164. §. A leggyakoribb héber ige, az rm'a' ragozása qal imperfektumban:

	Egyes szám		Többes szám	
3. szem. hn.	rm'ayo	= mondja	Wrm'ayo	= mondják
nn.	rm'a'OT		hnr'OTa'OT	
2. szem. hn.	rm'a'OT	= mondod	Wrm'a'OT	= mondjátok
nn.	yrm'a'OT		hnr'OTa'OT	
1. szem.	rm'ao	= mondom	rm'ano	= mondjuk

165. §. Csak az rm'a' igenél fordul elő az, hogy a wáv consecutivummal ellátott imperfektum végrag nélküli alakjaiban a patach tőhangzó szegőlra gyengül. A jelenség az egyes szám 1. személyében nem következik be, viszont itt a wáv kötőszó a kiesett első gyökmássalhangzó miatt nyílt szótagot alkot, amiért a W" szótag pótlónyújtással W lesz.

Imperfektum + wáv consecutivum:

E/3. szem. hn.	rm'a'w"	= és mondta
nn.	rm'a'OTw"	
2. szem. hn.	rm'a'OTw"	= és mondtad
nn.	yrm'a'OTw"	
1. szem.	rm'aw:	= és mondtam
T/1. szem.	rm'a'Nw"	= és mondtuk

166. §. Az rm'a' ige qal imperativusa a primae gutturális igék, azon belül is az rs'a' ige mintáját követi (lásd 148. §.):

E/2. szem. hn.	rm'a'0	= mondd!
nn.	yrm'ai	
T/2. szem. hn.	Wrm'ai	= mondjátok!
nn.	hnr'OTa'0	

167. §. Az ige qal infinitivus constructusa: rma^{Q} ami igen gyakran fordul elő a |] prepozícióval egybekapcsolva, rma^{le} formában. (A rendhagyó egybeíráshoz lásd 65. §. g.) Ezt a szót általában – a görög *legón* fordítás alapján – magyarra úgy szokták fordítani, hogy „mondván”. A héber prózában azonban a szó legtöbbször csak kiegészítésként fordul elő egy megelőző rma^{Yw} = „és (azt) mondta”, vagy más hasonló kifejezés után, és az egyenes idézet bevezetésére szolgál. Lefordítása tehát valójában szükségtelen; elég, ha írásban egy kettőspont helyettesíti, pl. ... $\text{rma}^{\text{le}} \text{hv}^{\text{Q}} \text{ | a, h/hy}^{\text{Q}} \text{rBo}^{\text{W}}$ = „Azután így beszélt Mózeshez az ÚR: ...”

A ʕ^{P} igék

Paradigmák: | ph : = „(le)esik”, vq^{h} : „közeledik”

168. §. A ʕ^{P} igék első gyökmássalhangzója gyenge h . Ha ez a hangzó olyan helyzetbe kerül, hogy egyfelől megelőzi valamilyen előképző vagy előrag, másfelől alája a ragozás szabályai szerint $\text{s}^{\text{wá}}$ quiescens kerülne, akkor a (szótagzáró) h hangzó asszimilálódik: beolvad a következő mássalhangzóba, s ez által az megkettőződik; a beolvadást írásban dágés forte jelzi.

Példák az asszimilációra:

qal imperf. E/3. szem. hn.	Pa^{h}	helyett:	P^{h}
nn.	Pa^{hT}	helyett:	P^{hT}
nif'al perf. E/3. szem. hn.	Ph^{h}	helyett:	Ph^{h}
hif'il perf. E/3. szem. hn.	yPh^{h}	helyett:	yPh^{h} stb.

169. §. A | ph : ige qal imperativusának képzésénél az történik, hogy a prefixum elhagyása után az asszimilálódott h visszatér, s így a képzés szabályos: | pa^{h} stb.

170. §. Nem minden ʕ^{P} igénél alakul azonban így az imperativus. A prefixum elhagyásával együtt legtöbbször ugyanis az asszimilálódott h hangzó is elvész (mivel kettőzött mássalhangzóval nem kezdődhet szó, lásd 27. §. c.); így tehát aferézis történik, és az első gyökmássalhangzó nyomtalanul elvész.

Ez történik például a vq^{h} : „közeledik” ige esetében. Itt a szabályosan, a h asszimilációjával képzett (de mediae patach) vq^{h} , vq^{hT} , vq^{h} , yvq^{h} stb. imperfektumi formákból képzett imperativusok a következők:

	Egyes szám	Többes szám
2. szem. hn.	vq^{h}	vqvq^{h}
nn.	yvq^{h}	hqvq^{h}

Megjegyzés: A szókezdő gímelben itt nem dágés forte áll, hanem, mivel a gímel „begadkefat” betű, csupán egy dágés lena.

171. §. Azok az igék (nemcsak a P , hanem majd a soron következő P igék közt is), amelyek a qal imperativust aferézissel képzik, ugyanilyen módon képzik az infinitivus constructust is. Utóbbinál azonban a szóalak egy t , (illetve t') végződést is felvesz.

Így például a vgh ige qal infinitivus constructusa: tvgh

172. §. A P igék hof'al igeitörzsében az asszimiláció hatására az előképzőben levő rövid o magánhangzó rövid u-ra változik. A perfektumi formák tehát így alakulnak:

E/3. szem. hn.	I P h h é	helyett:	I P h u
nn.	h l P h h é	helyett:	h l P h u stb.

173. §. Külön megemlítendő a P igék közt a th = „ad” ige. Ennél a 3. gyökmássalhangzó is n , ami szintén asszimilálódik, ha utána mássalhangzóval kezdődő szuffixum következik. Lásd például az alábbi qal perfektumi alakokat:

E/2. szem. hn.	T é t h	helyett:	T é t h
nn.	T h t h	helyett:	T t h stb.

Az ige imperativusát aferézissel képzik: t e y n t stb.

Infinitivus constructusa ennek megfelelően: t t e , összevonva a t n t , alakból, ahol a harmadik gyökmássalhangzó ismét csak asszimilálódott: mivel azonban szó végi mássalhangzóban dágés forte nem állhat, ezt írásban nem jelzi semmi. Ez az infinitivus a következőképpen ragozható: y t t i , ò t t i = „adásom, adásod” stb.: láthatjuk, hogy a szuffixumok előtt a dágés forte újra megjelenik.

174. §. A P igék mintájára ragozzuk qal igeitörzsben a j q' é = „fog, vesz” igét. A l hangzó itt ugyanúgy asszimilálódik, illetve adott helyzetben kiesik, mint az előző igéknél a n . Így például:

Qal imperfektum: j q' y , imperativus: j q' , infinitivus constructus: t j 'q' .

Ennél az igénél azonban ügyelnünk kell arra, hogy a harmadik gyökmássalhangzóját nézve tertiae gutturális ige. Ebből adódik az eltérő ragozás a perfektum egyes szám 2. szem. nn., továbbá az infinitivus absolutus és a két participium alaknál: T j j 'q' é , j 'q' é , j 'q' é , j w q' é .

A P igék ragozását összefoglalóan az V. számú táblázat mutatja be. Minthogy ezeknél az igéknél pi'él, pu'al és hitpa'él igeitörzsekben semmi rendellenesség nem történik, ezért a táblázatból elmaradtak; szerepel benne viszont a vgh , a th és a j q' é igék qal igeitörzse is.

V. sz. táblázat: A „P” igék ragozása

		l ph: = „(le)esik”				vgh:	÷th:	j q' l É	
		Qal	Nif'al	Hif'il	Hof'al	Qal	Qal	Qal	
Perfektum	Egyes sz.	3.	l ph:	l P _h l	l yP _h i	l P _h u	vgh:	÷th:	j q' l É
		2.	h l p _h É	h l P _h l	h l yP _h i	h l P _h u	h v _g hÉ	h n: t _h É	h j q' l É
		1.	T _h l p _h :	T _h l P _h l	T _h l yP _h i	T _h l P _h u	T _h v _g h:	T _h ÷th:	T _h j q' l É
		1.	yT _h l p _h :	yT _h l P _h l	yT _h l yP _h i	yT _h l P _h u	yT _h v _g h:	yT _h ÷th:	yT _h j q' l É
	Többes sz.	3.	W l p _h É	W l P _h l	W l yP _h i	W l P _h u	W v _g hÉ	W n: t _h É	W j q' l É
		2.	μT, l p _h 0	μT, l P _h l	μT, l yP _h i	μT, l P _h u	μT, v _g h0	μT, t _h 0	μT j q' l É
		1.	÷T, l p _h 0	÷T, l P _h l	÷T, l yP _h i	÷T, l P _h u	÷T, v _g h0	÷T, t _h 0	÷T j q' l É
		1.	Wn l p _h :	Wn l P _h l	Wn l yP _h i	Wn l P _h u	Wn v _g h:	Wn ÷th:	Wn j q' l É
Imperfektum	Egyes sz.	3.	l P _y l	l p _h yl	l yP _y "	l P _y U	vG _y l	÷T _y l	j Q _y l
		2.	l P _o l'i	l p _h :T _i	l yP _i T'	l P _T U	vG _T i	÷T _e l'i	j Q _T i
		1.	l P _a ,	l p _h :a,	l yP _a '	l P _a U	vG _a ,	÷T _e a,	j Q _a ,
		1.	W l P _y l	W l p _h yl	W l yP _y "	W l P _y U	W vG _y l	W n: T _y l	W j Q _y l
	Többes sz.	3.	hn: l P _o l'i	hn: l p _h :T _i	hn: l P _e T'	hn: l P _T U	hn: vG _T i	hn: T _e l'i	hn: j Q _T i
		2.	W l P _T i	W l p _h :T _i	W l yP _i T'	W l P _T U	W vG _T i	W n: T _T i	W j Q _T i
		1.	hn: l P _o l'i	hn: l p _h :T _i	hn: l P _e T'	hn: l P _T U	hn: vG _T i	hn: T _e l'i	hn: j Q _T i
		1.	l P _a l	l p _h :a	l yP _a "	l P _a U	vG _a l	÷T _e a	j Q _a l
Imperat.	E. 2.	h.	l p _a 0	l p _h :a	l P _a '	---	vG _a	÷T _e a	j q'
		n.	yl ip _h l	yl ip _h :a	yl yP _a '	---	yvG _a	ynT _a	yj q'
	T. 2.	h.	W l p _h l	W l p _h :a	W l yP _a '	---	W vG _a	W n: T _a	W j q'
		n.	hn: l p _a 0	hn: l p _h :a	hn: l P _a '	---	hn: vG _a	hn: T _e a	hn: j q'
Coh.	E.	h l P _a ,	h l p _h :a,	h l yP _a '	---	h vG _a ,	hn: T _a ,	h j Q _a ,	
	T.	h l P _h l	h l p _h É	h l yP _h "	---	h vG _h l	hn: T _h l	h j Q _h l	
Inf.	a.	l /p _n :	l P _a l	l P _h '	l P _h u	v/g _n :	÷/t _n :	j "q _d É	
	c.	l p _a 0	l p _h :a	l yP _a '	l P _a u	t vG _a	t T _e a	t j q'	
Part.	A.	l p _e 0	l P _n l	l yP _m '	---	vgh0	÷t _e 0	j "q _d É	
	P.	l Wp _n :	---	---	l P _n u	vWg _n :	÷Wt _n :	j Wq _d É	

A $\text{ÖWÖ}''\text{P}$ igék

Paradigmák: bv^{y} = „ül, lakik”, vr^{y} = „birtokba vesz”

175. §. A $\text{ÖWÖ}''\text{P}$ (pé'-jód-pé'-wáv) igék 1. gyökmássalhangzója, a jelzésnek megfelelően, y . A zárójelbe tett wáv / w / azonban arra utal, hogy a nyelv régebbi korszakában az első gyökmássalhangzó eredetileg w volt. Ez a w azután az ige-
ragozás során több ízben visszatér – minden lehetséges formában. Így

- kettőzött wáv mássalhangzóként a $\text{nif}'\text{al}$ imperfektumban, pl. $\text{bv}^{\text{w}}\text{y}$, $\text{bv}^{\text{w}}\text{T}$, $\text{bv}^{\text{w}}\text{T}$ stb.
- chólem magnum mater lectionisaként $\text{nif}'\text{al}$ perfektumban, pl. bv/n , $\text{hb}^{\text{f}}\text{y}/\text{n}$ stb., és az egész $\text{hif}'\text{ilben}$, pl. byv/h , $\text{hb}^{\text{f}}\text{y}/\text{h}$ és byv/y , byv/T stb.
- sűreq mater lectionisaként a teljes $\text{hof}'\text{alban}$, pl. $\text{bv}^{\text{w}}\text{h}$, $\text{hb}^{\text{f}}\text{y}/\text{h}$ és $\text{bv}^{\text{w}}\text{y}$, $\text{bv}^{\text{w}}\text{T}$ stb.

176. §. A $\text{ÖWÖ}''\text{P}$ igék a qal imperfektumot kétféleképpen képzik:

a. aferézissel: ilyenkor az első gyökmássalhangzó, a y kiesik, a prefixum és a megmaradó gyökmássalhangzók közé pedig két é magánhangzó kerül. Így ragozzuk például a bv^{y} igét: $\text{bv}^{\text{e}}\text{e}$, $\text{bv}^{\text{e}}\text{e}$, $\text{bv}^{\text{e}}\text{e}$ stb.

Ez a ritkábbik eset, összesen csak öt ige alkalmazza következetesen ezt az eljárást: a már említett bv^{y} ige mellett a $[\text{d}^{\text{y}}]$ = „tud, ismer”; dl^{y} = „szül, nemz”; dr^{y} = „lemegy” és a ax^{y} = „kimegy” igék.

b. kvieszkálással: ilyenkor a y elveszíti mássalhangzós értékét, de írásban mater lectionisaként megmarad, és a prefixum magánhangzójával egy hosszú í-be keményedik. Így ragozzuk a $\text{ÖWÖ}''\text{P}$ igék többségét, mint például a vr^{y} igét: $\text{vr}^{\text{y}}\text{e}$, $\text{vr}^{\text{y}}\text{T}$, $\text{vr}^{\text{y}}\text{T}$ stb.

177. §. Függetlenül attól, hogy a qal imperfektumát hogyan képezte, a qal imperativust és infinitivus constructust minden $\text{ÖWÖ}''\text{P}$ ige esetében aferézissel képezzük:

	bv^{y}	vr^{y}
Imperativus E/2. szem. hn.	bve	vre
nn.	ybiv	yvir
T/2. szem. hn.	wbv	wvr
nn.	hnbjve	hnvjre
Infinitivus absolutus:	b/vy	v/ry
Infinitivus constructus:	tbv	tvr

178. §. Mivel hof'al igetörzsben az eredeti wáw gyökmássalhangzó minden alakban mint ʷ tér vissza, ezért úgy is mondhatjuk, hogy a ʷwōyʷP igéknek hof'al helyett „húfal”-juk van. Ez a jellegzetesség más gyenge igéknél is megfigyelhető lesz még. E jellegzetes hof'al alakok a következők:

	Perfektum	Imperfektum
E/3. szem. hn.	bvʷh	bvʷy
nn.	hbʷʷh	bvʷT
E/2. szem. hn.	Tʷbʷh	bvʷT
stb.	stb.	stb.

179. §. A ʷwōyʷP igékhez hasonlóan ragozzuk a JI hÉ = „megy” igét qal és hif'íl igetörzsben. Ez az ige ugyan primae gutturális, de az említett két igetörzsben ugyanúgy ragozzuk, mint a bvʷy: igét. Tehát:

A qal imperfektuma: JI yÉ, JI ēÉ, JI ēÉ stb., imperativusa aferézissel megképezve: JI ē ykil |, ʷkI |, hnkI | ē, infinitivus constructusa pedig: tkI .

Hif'íl igetörzsben az ige (kauzatív) jelentése: „visz, vezet”. Itt az ige perfektuma: JyI ʷh, hkʷI ʷh, TʷkI ʷh stb., imperfektuma: JyI ʷy, JyI ʷT, JyI ʷT stb.

A ʷwōyʷP igék ragozását összefoglalóan a VI. számú táblázat mutatja be. Minthogy ezeknél az igéknél pi'él, pu'al és hitpa'él igetörzsekben semmi rendellenesség sem történik, ezért a táblázatból elmaradtak; szerepel benne viszont a vrʷy: ige qal igetörzse, továbbá a JI hÉ ige qal és hif'íl igetörzse is.

VI. sz. táblázat: A ŐwŐy”P igék ragozása

			bv̄y: = „ül, lakik”				vr̄y [®]	Jl h̄é	
			Qal	Nif'al	Hif'il	Hof'al	Qal	Qal	Hif'il
Perfektum	Egyes sz.	3.	bv̄y:	bv̄/n	byv̄/h	bv̄Wh	vr̄y:	Jl h̄é	Jyl /h
		2.	hb̄v̄j̄é	hb̄v̄/n	hb̄j̄v̄/h	hb̄v̄Wh	hv̄r̄j̄é	hk̄l h̄é	hk̄j̄l /h
		1.	Tb̄j̄y:	Tb̄j̄/n	Tb̄j̄/h	Tb̄j̄Wh	Tj̄r̄y:	Tk̄j̄l h̄é	Tk̄j̄l /h
		3.	Wbv̄j̄é	Wbv̄/n	Wbyv̄/h	Wbv̄Wh	Wvr̄j̄é	Wk̄l h̄é	Wkyl /h
		2.	μTb̄j̄y0	μTb̄j̄/n	μTb̄j̄/h	μTb̄j̄Wh	μTj̄r̄y0	μTk̄j̄l h̄é	μTk̄j̄l /h
		1.	÷Tb̄j̄y0	÷Tb̄j̄/n	÷Tb̄j̄/h	÷Tb̄j̄Wh	÷Tj̄r̄y0	÷Tk̄j̄l h̄é	÷Tk̄j̄l /h
	Többes sz.	3.	Wnb̄j̄y:	Wnb̄j̄/n	Wnb̄j̄/h	Wnb̄j̄Wh	Wnv̄r̄y:	Wnk̄j̄l h̄é	Wnk̄j̄l /h
		2.	μTb̄j̄y0	μTb̄j̄/n	μTb̄j̄/h	μTb̄j̄Wh	μTj̄r̄y0	μTk̄j̄l h̄é	μTk̄j̄l /h
		1.	Wnb̄j̄y:	Wnb̄j̄/n	Wnb̄j̄/h	Wnb̄j̄Wh	Wnv̄r̄y:	Wnk̄j̄l h̄é	Wnk̄j̄l /h
		3.	bv̄j̄é	bv̄/n	byv̄/h	bv̄Wh	vr̄j̄é	Jl h̄é	Jyl /h
		2.	bv̄e	bv̄/n	byv̄/h	bv̄Wh	vr̄j̄é	Jl h̄é	Jyl /h
		1.	hb̄v̄j̄é	hb̄v̄/n	hb̄j̄v̄/h	hb̄v̄Wh	hv̄r̄j̄é	hk̄l h̄é	hk̄j̄l /h
Imperfektum	Egyes sz.	3.	bv̄j̄é	bv̄/n	byv̄/h	bv̄Wh	vr̄j̄é	Jl h̄é	Jyl /h
		2.	bv̄e	bv̄/n	byv̄/h	bv̄Wh	vr̄j̄é	Jl h̄é	Jyl /h
		1.	hb̄v̄j̄é	hb̄v̄/n	hb̄j̄v̄/h	hb̄v̄Wh	hv̄r̄j̄é	hk̄l h̄é	hk̄j̄l /h
		3.	Wbv̄j̄é	Wbv̄/n	Wbyv̄/h	Wbv̄Wh	Wvr̄j̄é	Wk̄l h̄é	Wkyl /h
		2.	hnb̄j̄Te	hnb̄j̄/n	hnb̄j̄/h	hnb̄j̄Wh	hnv̄r̄j̄é	hnk̄j̄l h̄é	hnk̄j̄l /h
		1.	bv̄e	bv̄/n	byv̄/h	bv̄Wh	vr̄j̄é	Jl h̄é	Jyl /h
	Többes sz.	3.	Wbv̄j̄é	Wbv̄/n	Wbyv̄/h	Wbv̄Wh	Wvr̄j̄é	Wk̄l h̄é	Wkyl /h
		2.	hnb̄j̄Te	hnb̄j̄/n	hnb̄j̄/h	hnb̄j̄Wh	hnv̄r̄j̄é	hnk̄j̄l h̄é	hnk̄j̄l /h
		1.	bv̄e	bv̄/n	byv̄/h	bv̄Wh	vr̄j̄é	Jl h̄é	Jyl /h
		3.	Wbv̄j̄é	Wbv̄/n	Wbyv̄/h	Wbv̄Wh	Wvr̄j̄é	Wk̄l h̄é	Wkyl /h
		2.	hnb̄j̄Te	hnb̄j̄/n	hnb̄j̄/h	hnb̄j̄Wh	hnv̄r̄j̄é	hnk̄j̄l h̄é	hnk̄j̄l /h
		1.	bv̄e	bv̄/n	byv̄/h	bv̄Wh	vr̄j̄é	Jl h̄é	Jyl /h
Imperat.	E. 2.	h.	bve	bv̄/n	byv̄/h	---	vr̄é	Jl e	Jl éh
		n.	ybv̄j̄	ybv̄/n	ybyv̄/h	---	yvir̄0	ykil j̄	ykj̄l /h
	T. 2.	h.	Wbv̄j̄	Wbv̄/n	Wbyv̄/h	---	Wvr̄0	Wk̄l j̄	Wkyl /h
		n.	hnb̄j̄ve	hnb̄j̄/n	hnb̄j̄/h	---	hnv̄r̄é	hnk̄j̄l e	hnk̄j̄l éh
Coh.	E.	hb̄v̄j̄é	hb̄v̄/n	hb̄j̄v̄/h	---	hv̄r̄j̄é	hk̄l j̄é	hk̄j̄l /h	
	T.	hb̄v̄j̄é	hb̄v̄/n	hb̄j̄v̄/h	---	hv̄r̄j̄é	hk̄l j̄é	hk̄j̄l /h	
Inf.	a.	b/vy:	bv̄/n	byv̄/h	bv̄Wh	v/ry:	Jl h̄é	Jl éh	
	c.	tbv̄,	bv̄/n	byv̄/h	bv̄Wh	tv̄r̄<	tk̄j̄,	Jyl /h	
Part.	A.	bv̄j̄y	bv̄/n	byv̄/m	---	vr̄j̄0	Jl h̄o	Jyl /m	
	P.	bllvy:	---	---	bv̄l/m	vllry:	---	---	

A valódi γ^P igék

Paradigma: $b\dot{f}\dot{y}$: = „jónak lenni”

180. §. Ezeknek az igéknek az első gyökmássalhangzója eredetileg is jód (γ) volt. Néhány ige tartozik ehhez a csoporthoz: $\dot{\nu}\dot{y}$: = „alszik”, $\dot{A}q\dot{y}$: = „felébred”, $l\dot{l}\dot{y}$: = „jajgat”, $\dot{m}\dot{y}$: = „jobbra megy”, $q\dot{n}\dot{y}$: = „szopik” és $b\dot{f}\dot{y}$: = „jónak lenni”.

181. §. Ezeknek az igéknek a ragozása az esetek többségében teljesen szabályosan, az erős igék mintájára történik. Ez alól csak két kivétel van: a qal imperfektum és a teljes $hif\dot{i}l$ igeörzs. Mindkét esetben az első gyökmássalhangzó kvieszkál, azaz elveszíti mássalhangzós értékét, és csak az előtte álló hosszú magánhangzó mater lectionisaként szerepel.

182. §. qal imperfektumban a kvieszkáló γ az előrag chirejével egy hosszú i -be merevedik. A valódi γ^P igéket tehát itt a $\nu r\dot{y}$: ige mintájára ragozzuk:

	Egyes szám		Többes szám	
3. szem. hn.	$b\dot{f}\dot{y}l$	= ő jó	$Wb\dot{f}\dot{y}l$	= ők jók
nn.	$b\dot{f}\dot{y}Ti$		$hnb\dot{f}\dot{y}Ti$	
2. szem. hn.	$b\dot{f}\dot{y}Ti$	= jó vagy	$Wb\dot{f}\dot{y}Ti$	= jók vagytok
nn.	$yb\dot{f}\dot{y}Ti$		$hnb\dot{f}\dot{y}Ti$	
1. szem.	$b\dot{f}\dot{y}ai$	= jó vagyok	$b\dot{f}\dot{y}ni$	= jók vagyunk

183. §. A qal imperfektumból képzett imperativus teljesen szabályos, leszámítva azt, hogy a tőmagánhangzó az imperfektumnak megfelelően patach marad:

	Egyes szám	Többes szám
2. szem. hn.	$b\dot{f}\dot{y}0$	$Wb\dot{f}\dot{y}l$
nn.	$yb\dot{f}\dot{y}l$	$hnb\dot{f}\dot{y}0$

184. §. Az igenevek qal igeörzsben teljesen szabályosak:

Infinitivus absolutus:	$b\dot{f}\dot{y}$:
constructus:	$b\dot{f}\dot{y}0$
Aktív participium:	$b\dot{f}\dot{y}0$

185. §. $hif\dot{i}l$ -ben az ige jelentése: „jól tenni (vmit), jól viselkedni”. Ebben az igeörzsben a gyenge γ végig kvieszkál, az ige előképzője vagy előragja egy cérét kap, amivel a kvieszkáló γ mater lectionisaként egy céré gádólt alkot.

A $b\dot{f}\dot{y}$: ige ragozását $hif\dot{i}l$ -ben a következő táblázat mutatja (ebben az áttekinthetőség kedvéért a qal igeörzsset is feltüntettük):

	Perfektum			Qal	Hif'ıl		
	Többes sz.	Egyes sz.					
Imperfektum	Többes sz.	1.	Wnb]fy:	Wnb]fyhe			
		2.	µTb]fyo	µTb]fyhe			
		3.	÷Tb]fyo	÷Tb]fyhe			
		Egyes sz.	1.	bfiyl	byfiylE		
			2.	bfiyTi	byfiyTe		
			3.	bfiyTi	byfiyTe		
	Többes sz.	1.	bfiyai	byfiyae			
		Egyes sz.	1.	bfiynI	byfiynE		
			2.	hnb]fyTi	hnb]fyTe		
			3.	hnb]fyTi	hnb]fyTe		
		Imperat.	T. 2.	n.	hnb]fyo	hnb]fyhe	
				h.	Wb]fyI	Wbyfiyhe	
E. 2.	n.		ybifiyl	ybiyfiyhe			
	h.		bfiyo	bfiyhe			
Coh.	T.		hnb]fynI	hnb]fyne			
	E.		hnb]fyai	hnb]fyae			
Inf.	c.		bfiyo	byfiyhe			
	a.		b/fy:	bfiyhe			
Part.	A.		bfiyo	byfiyme			
	P.		---	---			

Az װ״ [igék

Paradigma: װװװ = „fölkel”

186. §. Az e csoportba tartozó igék második gyökmássalhangzója a megnevezés szerint wáw (װ) volna. Valójában azonban csak néhány olyan ige van, amelyben a װ mássalhangzóként van jelen, pl. חװװװ = „parancsol”; ezeket szabályosan, illetve az egyéb gyenge igék mintájára ragozzuk.

187. §. Az װ״ [igék túlnyomó többsége rendhagyó ragozású. Az eredeti װ mássalhangzó az esetek nagy részében uyanis

- a. teljesen kiesik (azaz szinkópét szenved), így qal perfektumban, a teljes hí'ílben és a teljes hó'alban,
- b. mater lectionisként mint װ (súreq) van jelen, így a qal imperfektumban, az abból képzett alakokban és a nif'al perfektum bizonyos alakjaiban,
- c. mater lectionisként mint / (chólem) van jelen, így a teljes pi'él, pu'al és hitpa'él igitörzsekben, valamint csaknem a teljes nif'alban.

188. §. Azoknál az igealakoknál, amelyek mássalhangzóval kezdődő végragot kapnak, a végrag és a harmadik gyökhangzó közé belép egy elválasztó hosszú magánhangzó. Ez

- a. nif'al és hí'íl perfektumban egy chólem,
- b. qal, nif'al és hí'íl imperfektumban egy sz^egól gádól.

189. §. Ha az igealak megkapta ezt az elválasztó hosszú magánhangzót, akkor a szókezdő mássalhangzó magánhangzója egy s^ewá'-ra rövidül, kivéve a nif'al imperfektum, hogy itt az első gyökmássalhangzó megkettőződése megmaradjon.

190. §. A pi'él, pu'al és hitpa'él igitörzsekben a gyenge wáw gyökhangzó mint / van jelen, emiatt azt nem lehet megkettőzni. Ezért ezekben az igitörzsekben reduplikáció történik: a harmadik gyökhangzót megkettőzzük, ezzel pótolva a hiányzó középső gyökmássalhangzót. Az װ״ [igéknek ezért pi'él, pu'al és hitpa'él igitörzsek helyett pólél, pólal és hitpólél igitörzseik vannak: az elnevezések itt is megfelelnek a perfektum egyes szám 3. szem. hn. alakjainak.

191. §. A reduplikációval képzett második és harmadik gyökhangzó közé a ragozás során – a teljesebb elválasztás kedvéért – szimpla s^ewá' helyett chátéf patach kerül.

192. §. A középső gyökhangzó kiesése miatt hí'íl igitörzsben az előképző és az előragok magánhangzói nyílt szótagba kerülnek, s ezért megnyúlnak. Így a perfektum – az eredeti װװװװ összevonódása után – װװװװ lesz, az imperfektum pedig az eredeti װװװװ helyett װװװװ.

193. §. A hó'al igitörzsben ismét a középső gyökhangzó szinkópéja okoz módosulást: az előképző és az előrag magánhangzói itt is nyílt szótagba kerülnek, s ezért a rövid o hosszú ú-ra nyúlik. Az װ״ [igék tehát a hó'aljukat

teljesen a öwöy^{P} igék mintájára képzik, azaz hof'al helyett ezeknek is huf'aljuk van.

194. §. Mint fentebb láttuk, a középső gyökhangzó a qal perfektumban is szinkópét szenved: az egyes szám 3. szem. hn. alak például a szabályos $\mu\text{wq}^{\text{é}}$ (qáwam) helyett $\mu\text{q}^{\text{é}}$ (qám). Hogy a szótárban mégis olyan alak szerepeljen, amelyben a w, ha magánhangzóként is, de jelen van, az w' [igéknél a szótári alak kivételesen a qal infinitivus constructus, azaz itt például: μwq (qúm).

195. §. Az erős igeragozásnál láttuk azt, hogy vannak ún. mediae céré, illetve mediae chólem igék; más szóval, előfordul, hogy qal perfektumban a középső gyökmássalhangzó után nem a, hanem é, illetve hosszú ó magánhangzó következik (lásd 92. §.). Ez a jelenség megtalálható az w' [igék qal igerörzsében is. Így például mediae céré ige a $\text{t}^{\text{w}}\text{m}$ = „meghal”; mediae chólem ige a v/B = „szégyenkezik, megszégyenül”.

196. §. A $\text{t}^{\text{w}}\text{m}$ ragozása qal perfektumban majdnem teljesen szabályos, a céré ugyanis csak a 3. személyű alakokban van jelen (lásd 92. §.); a többi forma ugyanúgy patachot kap, mint a μwq igénél:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	tme	wtme
nn.	htéme	
2. szem. hn.	Tén'	$\mu\text{Tm}'$
nn.	Tjm'	$\div\text{Tm}'$
1. szem.	yTm'	Wntjm'

Megjegyzés: Ha a ragozás során a szuffixum t mássalhangzója a $\text{t}^{\text{w}}\text{m}$ ige t gyökmássalhangzó mellé kerül, akkor a két azonos betűt csak egyszer, dágés fortéval írjuk ki, tehát pl. $\text{T}^{\text{é}}\text{tjm}'$ helyett $\text{T}^{\text{é}}\text{m}'$, $\text{T}^{\text{j}}\text{tjm}'$ helyett $\text{T}^{\text{j}}\text{m}'$ stb.

A v/B ige ragozása qal perfektumban végig rendhagyó, mert a chólem tőhangzó minden alakban megmarad, igaz, többes szám 2. személyben a súlyos szuffixumok előtt rövid o-ra módosul (lásd ismét 92. §.); ez utóbbi alakok kiejtése itt tehát: bostem, bosten.

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	v/B	Wv/B
nn.	hv/B	
2. szem. hn.	T&v/B	$\mu\text{T\&B}$
nn.	Tjv/B	$\div\text{T\&B}$
1. szem.	yTjv/B	Wnv/B

197. §. A mediae chólem igéknél imperfektumban megmarad az ó magánhangzó; a prefixum alá céré kerül, viszont az elválasztó hosszú magánhangzó elmarad: $v/b\bar{o}y\bar{e}$, v/bTe stb., $hm\bar{v}/bTe$ stb. A mediae céré igék ragozása qal imperfektumban mindenben a szabályos W'' [igéket követi.

198. §. Az W'' [igéknél qal igitörzsben a jussivus eltér az imperfektumtól: a végrag nélküli alakokban ugyanis ú magánhangzó helyett ó áll; ugyanígy a többes szám nőnemű alakokban, ahol az elválasztó hosszú magánhangzó is elmarad. A qal jussivus tehát:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	$\mu q\bar{y}$	$WmWq\bar{y}$
nn.	$\mu q\bar{o}T\bar{e}$	$hnm\bar{j}q\bar{o}T\bar{e}$
2. szem. hn.	$\mu q\bar{o}T\bar{e}$	$WmWqT\bar{e}$
nn.	$ymWqT\bar{e}$	$hnm\bar{j}q\bar{o}T\bar{e}$

199. §. A qal imperfektum ú hangzója $wáw$ consecutivum kapcsolódása esetén is megrövidül, mivel a $wáw$ kötőszó a hangsúly előretolódását idézi elő: a szó végi, hangsúlytalan zárt szótagba $qá$ mec chátúffal írt rövid o kerül. Ez a jelenség tehát csak a végrag nélküli alakoknál fordulhat elő:

E/3. szem. hn.	$\mu Wq\bar{y}$	\Rightarrow	$\mu q\bar{y}W''$	(wajjáqom)	= „és fölkelte”
nn.	$\mu Wq\bar{o}T\bar{e}$	\Rightarrow	$\mu q\bar{o}T\bar{e}W''$	(wattáqom)	

200. §. Hasonló jelenség játszódik le a hí'íl imperfektumi alakok esetében is. Ha a végrag nélküli alakok $wáw$ consecutivumot kapnak, akkor a hangsúly előretolódása miatt a chíreq gádól tőhangzó szegőlba rövidül:

E/3. szem. hn.	$\mu yq\bar{y}$	\Rightarrow	$\mu q\bar{y}W''$	(wajjáqem)	= „és fölkelte”
nn.	$\mu yq\bar{o}T\bar{e}$	\Rightarrow	$\mu q\bar{o}T\bar{e}W''$	(wattáqem)	

201. §. Előfordulhat, hogy az W'' [igék a Hif'íl igitörzsüket rendhagyó módon arámosan, azaz a z''^P igék mintájára képzik. Az arámos képzés során az első gyökhangzóba egy *dágés forte* kerül, s emiatt az előképző vagy az előrag magánhangzója megrövidül. A héberes és az arámos Hif'íl jelentésében nincsen különbség. Egyetlen kivétel ez alól a $j Wn$ ige, amelynek esetében a kétféle képzési mód jelentésmódosuláshoz vezetett:

- arámos képzés: $j yNhi$, $j yNy$ = „tesz, helyez”
- szabályos képzés: $j yhhe$, $j yhy$ = „nyugalmat szerez; nyugton hagy, békén hagy”

Az W'' [igék ragozását a VII. számú táblázat foglalja össze.

VII. sz. táblázat
Az װ [igék ragozása

װq = „fölkel”

Perfektum	Egyes sz.			Qal	Nif'al	Pólél	Pólal	Hif'il	Hof'al	Hitpólél							
	3.	2.	1.														
Többes sz.	װmqÉ	װm/qn:	װmm'q	װm/qn:	װm'q	װmqhÉ	װmqWh	װmqthi	װmqWh	װmqthi							
											װTmq'	װt/m/qn0	װTmj'm/q	װTmj'm/q	װt/myqih}	װTmqWh	װTmj'm/q th
	װmqÉ	װm/qn:	װmm'q	װm/qn:	װm'q	װmqhÉ	װmqWh	װmqthi	װmqWh	װmqthi							
											װTmq'	װt/m/qn0	װTmj'm/q	װTmj'm/q	װt/myqih}	װTmqWh	װTmj'm/q th
	װmqÉ	װm/qn:	װmm'q	װm/qn:	װm'q	װmqhÉ	װmqWh	װmqthi	װmqWh	װmqthi							
											װTmq'	װt/m/qn0	װTmj'm/q	װTmj'm/q	װt/myqih}	װTmqWh	װTmj'm/q th
Imperfektum	Egyes sz.	3.	װqy:	װ/Qyl	װmqy0	װm/qy0	װqaj:	װqWly	װmqatyl								
										2.	װqTÉ	װ/QTi	װmqTl	װm/qTl	װqaiTÉ	װqWT	װmqatli
Többes sz.	3.	װmqy:	װ/Qyl	װmm'qy0	װmm'qy0	װmqaj:	װmqWly	װmm'qatyl									
									2.	װmqTÉ	װ/QTi	װmm'qTl	װmm'qTl	װmqaiTÉ	װmqWT	װmm'qatli	
																	1.
Imperat.	E. 2.	h.	װq	װ/Qhi	װmq	---	װqhÉ	---	װmqthi								
										n.	װmq	װ/Qhi	װmq	---	װmqhÉ	---	װmqthi
Coh.	E.	h.	װmqÉ	װ/Qa,	װmqa}	---	װmqjaÉ	---	װmqatja,								
										T.	װmqn:	װ/Qnl	װmqn0	---	װmqn:	---	װmqthi
Inf.	a.	h.	װq	װ/Qhi	װmq	---	װmqhÉ	---	װmqthi								
										c.	װq	װ/Qhi	װmq	---	װmqhÉ	---	װmqthi
P.	װq	---	---	װmqm]	---	װmqm	---										

Az γ'' [igékParadigma: $\neg yBi$ = „megért”

202. §. Ezeknek az igéknek a 2. gyökmássalhangzója eredetileg jóđ (γ) volt. A ragozásban ez a γ mássalhangzó hasonlóan módosul, mint a \mathbb{W} az \mathbb{W}'' [igéknél. Emiatt az γ'' [igék ragozása mindenben az \mathbb{W}'' [igék ragozását követi: ez alól csak a qal imperfektum, illetve az abból képzett alakok jelentenek kivételt.

203. §. Az γ'' [igék különlegessége, hogy qal imperfektumban a gyenge γ gyökhangzó elveszíti mássalhangzós értékét, és az előtte álló magánhangzóval együtt egy chireq gádól magánhangzóba keményedik. A mássalhangzóval kezdődő végragok előtt - az \mathbb{W}'' [igékhez hasonlóan - az elválasztó hosszú magánhangzó itt is jelen van:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	$\neg ybj:$	$\mathbb{W}nybj:$
nn.	$\neg ybiTÉ$	$hnynybiT]$
2. szem. hn.	$\neg ybiTÉ$	$\mathbb{W}nybiTÉ$
nn.	$nynybiTÉ$	$hnynybiT]$
1. szem.	$\neg ybiáÉ$	$\neg ybi:$

A $wáw$ consecutivummal ellátott imperfektum esetében a végrag nélküli alakoknál a hangsúly előrébb tolódása miatt a chireq gádól szegőlra rövidül: $\neg b, T\mathbb{W}''$, $\neg b, T\mathbb{W}''$, $\neg b, T\mathbb{W}''$ stb.

204. §. Az imperfektumból képzett imperativus és cohortativus is rendhagyó, amennyiben a chireq gádól tőhangzóként ezekben is megmarad:

	Egyes szám	Többes szám
Imperativus 2. szem. hn.	$\neg yBi$	$\mathbb{W}nyBi$
nn.	$nynyBi$	$hNBé$
Cohortativus	$hnybiáÉ$	$hnybi:$

205. §. Az infinitivus absolutus az \mathbb{W}'' [igék mintáját követve \neg/B , a constructus azonban ismét chireq gádóllal képzett forma: $\neg yBi$.

206. §. A szabályosan képzett $\neg BÉ$, $hNBÉ$ qal perfektum egyes szám 3. szem. alakok mellett előfordulnak a chireq gádóllal képzett $\neg yBié$ $hnyBi$ alakok is.

207. §. Az \mathbb{W}'' [és γ'' [igék ragozása annyira közel áll egymáshoz, hogy van néhány ige, amelynek mind a két változata előfordul. Az ilyeneknek a szótári jelzése a következő: $| \gamma GAI \mathbb{W}G =$ „ujjong”. A qal imperfektumban mind a két ragozási forma előfordulhat ugyanabban a jelentésben: $| \mathbb{W}gy:$, illetve $| \gamma gy:$.

Az [ʾ] [igék

Paradigma: bb'sf= „körülvesz”

208. §. Az [ʾ] [megnevezés némileg eltér az eddig látottaktól, mert nem azt akarja kifejezni, hogy az ige második gyökmássalhangzója [ʾ], hanem azt, hogy a harmadik gyökmássalhangzó ugyanaz, mint a középső, így pl. a $\dot{A}x'r$: = „összetör, kettőtör”, vagy a paradigma bb'sf= „körülvesz” ige.

209. §. Ezeknek az igéknek legfőbb jellegzetessége abban áll, hogy néhány esettől eltekintve a két azonos mássalhangzó egybeolvad. Szó közepén ez kettőzéshez vezet, amit írásban dágés forte jelez. Szó végén a kettőzés elmarad, mivel szó végi mássalhangzóba nem lehet dágés fortét írni.

Nem történik meg az összeolvadás a pi'él, pu'al és hitpa'él igetörzsekben, a qal igeneveknél és a tárgyias igék esetében a qal perfektum 3. szem. alakjainál.

210. §. Azoknál az igealakoknál, amelyek mássalhangzóval kezdődő végragot kapnak, a végrag és a harmadik gyökhangzó közé belép egy elválasztó hosszú magánhangzó. Ez

- a. qal, nif'al, hif'il és hof'al perfektumban egy chólem,
- b. qal, nif'al, hif'il és hof'al imperfektumban, valamint qal, nif'al és hif'il imperativusban egy sz'égól gádól.

211. §. Ha az igealak elválasztó hosszú magánhangzót kapott, akkor a szókezdő mássalhangzó magánhangzója egy s'wá'-ra rövidül, kivéve a nif'al imperfektumot, hogy itt az első gyökmássalhangzó megkettőződése megmaradjon, valamint a qal perfektumot és a teljes hof'alt.

212. §. Az [ʾ] [igéknél a pi'él, pu'al és hitpa'él igetörzseknek szabályosan, az erős igék mintájára képzett alakjaik is előfordulnak. Az esetek többségében azonban ezeket az igetörzseket az \mathbb{W} [igék mintájára képezzük, azaz pi'él, pu'al és hitpa'él helyett ezeknek is pólél, pólal és hitpólél igetörzseik vannak.

A reduplikációval képzett második és harmadik gyökhangzó közé a ragozás során a teljesebb elválasztás kedvéért szimpla s'wá' helyett chátéf patach kerül.

213. §. A két azonos gyökmássalhangzó egybeolvadása miatt hif'il igetörzsben az előképző és az előragok magánhangzói nyílt szótagba kerülnek, s ezért megnyúlnak. További jellegzetesség, hogy az egybeolvadás miatt a jellegzetes chíreq gádól sehol sem szerepelhet, lásd pl. bshē, hBšhē és bshy, bshē stb.

214. §. A hof'al igetörzsben ismét a két azonos gyökmássalhangzó egybeolvadása okoz módosulást: az előképző és az előrag magánhangzói itt is nyílt szótagba kerülnek, s ezért a rövid o hosszú ú-ra nyúlik. Hof'aljukat tehát az [ʾ] [igék is a $\dot{O}w\dot{O}y$ P igék mintájára képzik, azaz hof'al helyett itt is húfalról beszélhetünk, lásd bshh, hBšhh stb. és bshy, bshT stb.

215. §. A qal perfektum 3. személyű alakjaiban a két azonos mássalhangzó általában külön írva marad. Van azonban néhány olyan, főként állapotot vagy tulajdonságot kifejező (intranszitiv) ige, amelyeknél a qal perfektum 3. személyű alakjaiban is összevontan jelentkeznek a két azonos hangzó. Ilyen például a $l l q'$ „könnyűnek lenni” ige:

	Egyes szám		Többes szám	
3. szem. hn.	$bb'sé$	$l q'$	$Wbb'sé$	WLq'
mn.	$hbb'sé$	hLq'		
2. szem. hn.	t'/Bs'	t'/Lq'	$\mu t/Bs'$	$\mu t/Lq'$
stb.	stb.	stb.	stb.	stb.

216. § Az $["$ [igeiknek a Hif'íl mellett Qalban és Hof'alban is létezik arámos képzésük. Ezeket az alakokat - az W' [igeik arámos képzéséhez hasonlóan - a $:'P$ igeik mintájára képzik:

	Héberes	Arámos
Qal	bsy'	bSy'
Hif'íl	bsy'	bSy''
Hof'al	$bsly'$	$bSy'-$

Az $["$ [igeik teljes ragozási mintája a VIII. számú táblázatban látható. A $bb'sé$ igenél ügyeljünk arra, hogy az első gyökmássalhangzó ún. sziszegőhang, ezért a hitpólél alakok képzése metatézissel történik (lásd 132. §.).

VIII. sz. táblázat
Az [ʔ] [igék ragozása

bbʃ= „körülvesz”

Perfektum			Qal	Nif'al	Pólél	Pólal	Hif'il	Hof'al	Hitpólél
			Egyes sz.		bbʃÉ	bsh:	bbʃs	bbʃs	bshé
Többes sz.		3.	hbbʃÉ	hBʃh:	hbbʃs	hbbʃs	hBʃshé	hBʃWh	hbbʃTʃhi
		2.	tʃ/Bs'	tʃ/Bsh0	Tbbʃ/s	Tbbʃ/s	tʃ/Bshj}	tʃ/BsWh	Tbbʃ/Tʃhi
Többes sz.		2.	t/Bs'	t/Bsh0	Tbbʃ/s	Tbbʃ/s	t/Bshj}	t/BsWh	Tbbʃ/Tʃhi
		1.	ytí/Bs'	ytí/Bsh0	yTbbʃ/s	yTbbʃ/s	ytí/Bshj}	ytí/BsWh	yTbbʃ/Tʃhi
Többes sz.		3.	WbbʃÉ	WBsh:	Wbbʃs	Wbbʃs	WBshé	WBsWh	WbbʃTʃhi
		2.	µt/Bs'	µt/Bsh0	µTbbʃ/s	µTbbʃ/s	µt/Bshj}	µt/BsWh	µTbbʃ/Tʃhi
Többes sz.		2.	÷t/Bs'	÷t/Bsh0	÷Tbbʃ/s	÷Tbbʃ/s	÷t/Bshj}	÷t/BsWh	÷Tbbʃ/Tʃhi
		1.	Wn/Bs'	Wn/Bsh0	Wnbbʃ/s	Wnbbʃ/s	Wn/Bshj}	Wn/BsWh	Wnbbʃ/Tʃhi
Imperfektum		Egyes sz.	bsy:	bSy:	bbʃ/sy0	bbʃ/sy0	bsy:	bsWly	bbʃTʃsy:
			3.	bsəÉ	bSTi	bbʃ/sT]	bbʃ/sT]	bsəÉ	bsWT
Imperfektum		Egyes sz.	bsəÉ	bSTi	bbʃ/sT]	bbʃ/sT]	bsəÉ	bsWT	bbʃTʃs]Ti
			2.	yBisəÉ	yBSTi	ybbʃ/sT]	ybbʃ/sT]	yBisəÉ	yBisWT
Imperfektum		Egyes sz.	bsəÉ	bSa,	bbʃ/sa}	bbʃ/sa}	bsəÉ	bsWa	bbʃTʃsa,
			1.	WBSy:	WBSy:	Wbbʃ/sy0	Wbbʃ/sy0	WBSy:	WBSWly
Imperfektum		Többes sz.	hnyBisūT]	hnyBSTi	hnbʃ/sT]	hnbʃ/sT]	hnyBisT]	hnyBisWT	hnbʃTʃs]Ti
			3.	WBSəÉ	WBS'Ti	Wbbʃ/sT]	Wbbʃ/sT]	WBSəÉ	WBSWT
Imperfektum		Többes sz.	hnyBisūT]	hnyBSTi	hnbʃ/sT]	hnbʃ/sT]	hnyBisT]	hnyBisWT	hnbʃTʃs]Ti
			2.	hnyBisūT]	hnyBSTi	hnbʃ/sT]	hnbʃ/sT]	hnyBisT]	hnyBisWT
Imperfektum		Többes sz.	bsə:	bSh:	bbʃ/sn0	bbʃ/sn0	bsə:	bsWn	bbʃTʃsh:
			1.	bsə:	bSh:	bbʃ/sn0	bbʃ/sn0	bsə:	bsWn
Imperat.		E. 2.	h.	bShi	bbʃ/s	---	bshÉ	---	bbʃTʃshi
			n.	yBiso	yBShi	ybbʃ/s	---	yBisəÉ	---
Imperat.		T. 2.	h.	WBSi	Wbbʃ/s	---	WBSəÉ	---	WbbʃTʃshi
			n.	hnyBisu	hnyBShi	hnbʃ/s	---	hnyBshj}	---
Coh.		E.	hBisəÉ	hBSa,	hbbʃ/sa}	---	hBisəÉ	---	hbbʃTʃsa,
			T.	hBisə:	hBSh:	hbbʃ/sn0	---	hBisə:	---
Inf.		a.	b/bsÉ	b/Shi	bbʃ/s	bbʃ/s	bshÉ	bsWh	bbʃTʃshi
			c.	bsə	bShi	bbʃ/s	bbʃ/s	bshÉ	bsWh
Part.		A.	bbə	bsi:	bbʃ/smj	---	bsene	---	bbʃTʃsmi
			P.	bWbsÉ	---	---	bbʃ/smj	---	bsWm

A h"l igék

Paradigma: hl ġ = „leleplez”

217. §. A h"l igék többsége valamikor y"l ige volt, más szóval a harmadik gyökmássalhangzójuk eredetileg egy y volt. Ez a gyökmássalhangzó azonban idővel lekopott, vagy összeolvadt a megelőző magánhangzóval, és megnyújtotta azt. Jelenleg a h"l igék végén álló h tehát nem is valódi gyökmássalhangzó, hanem csak mater lectionis, és az előtte lévő magánhangzó hosszúságát hivatott jelezni. (A h"l igék egy kisebb része eredetileg w"l ige lehetett; ezeknél az eredeti w gyökmássalhangzó hasonlóan módosult, mint a y, bár gyakrabban marad meg, illetve tér vissza teljes mássalhangzóként.)

218. §. Az eredeti y az írásban

a. gyakran, elsősorban az imperfektumban egyáltalán nincs jelen, lásd pl. qalban hl ġl, hl ġlTi vagy wl ġl, nif'alban hl ġyl, hl ġ:Ti vagy wl ġyl stb.

b. a perfektum bizonyos alakjaiban mater lectionisként van jelen:

- qal perfektumban mint chíreq gádól, lásd pl. t'yl ġ, tyl ġ, yt'yl ġ stb.

- a többi igtörzs perfektumában általában mint céré gádól, lásd pl. nif'alban t'yl ġl, pi'élben t'yl ġl, pu'alban t'yl ġl stb.

c. valóságos j mássalhangzóként csupán egy esetben tér vissza: a qal igtörzs passzív participiumában, lásd ywl ġ (gálúj).

219. §. A h"l igék ragozásának legfontosabb jellegzetessége az ún. uniformizálás. Azt értjük ez alatt, hogy az azonos, vérag nélküli igealakok mindegyik igtörzsben azonosan végződnek. Így minden igtörzs perfektumának (E/3. szem. hímnemben) a végződése h-ġ, minden imperfektumé h-, az imperativusok végződése h-ġ, az infinitivus constructusoké t/-, a participiumoké pedig h-.

220. §. A perfektumok ragozására jellemző még, hogy az egyes szám 3. szem. nőnemű alakjában a szuffixum elé egy t hangzó kerül; ez a régies t-' nőnemű végződés maradványa, és a szerepe az, hogy segítsen megkülönböztetni a nőnemű formákat a hímnemű alakoktól, amelyek itt h-ġ végződést kapnak.

221. §. Ha az ige mássalhangzóval kezdődő véragot kap, akkor a második gyökhangzó és a vérag közé minden igtörzs imperfektumában és az abból képzett imperativusban belép a már ismert sz'gól gádól elválasztó hosszú magánhangzó. A h"l igék perfektumban elválasztó hosszú magánhangzót sehol nem kapnak.

222. §. Mivel az uniformizáló végződés miatt az imperfektum 1. személyű alakjai h-re végződnek, ezért a cohortativus képzésénél nem alkalmazzuk a

szokásos h-É hosszabbítást: A h"l igéknél a cohortativus alakok egyszerűen azonosak az imperfektum megfelelő alakjaival.

223. §. A jussivus első három alakjánál az uniformizáló h végződés qal, pi'él és hif'il igeörzsben egyaránt elmarad, azaz apokópé történik. A magánhangzók az apokópé miatt átrendeződnek, főleg hif'ilben; a pi'él igeörzsben viszont megmarad az előrag alatti s'wá' és az első gyökmássalhangzó alatti patach, hogy segítsen a felismerésben, mivel az egyébként jellemző kettőzés a szó végére került középső gyökmássalhangzóban elmarad.

Jussivus alakok egyes számban:

	Qal	Pi'él	Hif'il
3. szem. hn.	l gyl	l gy'ó	l gy<
nn.	l g'í	l g"í	l g'í,
2. szem. hn.	l g'í	l g"í	l g'í,
nn.	yl g'í	yl g"í	yl g'í

224. §. Apokópé történik akkor is, ha az imperfektumi alakok elé wáw consecutivum járul:

	Qal	Pi'él	Hif'il
3. szem. hn.	l g'w"	l g'w"	l g'w"
nn.	l g'w"	l g'w"	l g'w"
	stb.	stb.	stb.

225. §. A héberben létezik egy hwj jTVhi ige, amelynek jelentése: „leborulva imád” (Istennek és a királyoknak kijáró tiszteletadás, görögül: *proszkúnészisz*, latin szóval: *adoratio*). Sokáig úgy gondolták, hogy ez az eredetileg wj É formájú hj É ige metatézissel képzett hitpa'élja, amelyben az eredeti w gyökhangzó wáw mássalhangzóként visszatér, illetve megmarad. Ma azonban már tudjuk, hogy ez egy akkád jövevényszó, és valójában a hwj É ige histaf'éljáról van szó: az akkád nyelvben ez az igeörzs a héber hitpa'él megfelelője.

Az ige néhány fontosabb alakja a következő:

	Perfektum	Imperfektum
E/3. szem. hn.	hwj jTVhi	hwj jTVj
2. szem. hn.	t'wj jTVhi	hwj jTVj
	stb.	stb.
Infinitivus constructus:		t'w jTVhi

A h"l igeek ragozását a IX. számú táblázat foglalja össze.

IX. sz. táblázat

A h"l igék ragozása

hl 6É = „leleplez”

Perfektum	Egyes sz.		Qal	Nif'al	Pi'él	Pu'al	Hif'il	Hof'al	Hitpa'él	
	Többsz.		3.	hl G:	hl 6ál	hLGl	hLGu	hl 6óh	hl 6óhÉ	hLG'thi
		2.	ht6 G:"	ht6 6ál	htLGl	htLGu	ht6 6óh	ht6 6óhÉ	htLG'thi	
		1.	týl G:	týl 6ál	týLEl	týLEu	týl 6óh	týl 6óhÉ	týLE'thi	
		3.	Wl G:	Wl 6ál	WLGl	WLU	Wl 6óh	Wl 6óhÉ	WLG'thi	
		2.	µtyl G0	µtyl 6ál	µtyLEl	µtyLEu	µtyl 6óh	µtyl 6óhÉ	µtyLE'thi	
		1.	÷tyl G0	÷tyl 6ál	÷tyLEl	÷tyLEu	÷tyl 6óh	÷tyl 6óhÉ	÷tyLE'thi	
		3.	Wnyl G:	Wnyl 6ál	WnyLGl	WnyLEu	Wnyl 6óh	Wnyl 6óhÉ	WnyLG'thi	
Imperfektum	Egyes sz.		3.	hl 6yl	hl 6yl	hL6y0	hL6y0	hl 6ó"	hl 6ó:	hLG'tyl
		2.	hl 6óTi	hl 6:Ti	hL6"Ti	hL6óTi	hl 6ó'	hl 6óÉ	hL6'tTi	
		1.	hl 6á,	hl 6a,	hL6"á}	hL6á}	hl 6á'	hl 6áÉ	hL6'ta,	
		3.	Wl 6yl	Wl 6yl	WLGy0	WLGy0	Wl 6ó"	Wl 6ó:	WLG'tyl	
		2.	hnyl 6óTi	hnyl 6:Ti	hnyL6"Ti	hnyL6óTi	hnyl 6ó'	hnyl 6óÉ	hnyLG'tTi	
		1.	hl 6ál	hl 6nl	hL6h0	hL6ó0	hl 6á"	hl 6á:	hL6'thl	
Imperat.	E. 2.	h.	hl 60	hl 6hi	hLG"	---	hl 6óh'	---	hLG'thi	
	n.	yl 60	yl 6hi	yLG"	---	yl 6óh'	---	yLG'thi		
	T. 2.	h.	Wl 60	Wl 6hi	WLG"	---	Wl 6óh'	---	WLG'thi	
	n.	hnyl 60	hnyl 6hi	hnyLG"	---	hnyl 6óh'	---	hnyLG'thi		
Coh.	E.	hl 6á,	hl 6a,	hL6"á}	---	hl 6á'	---	hL6'ta,		
	T.	hl 6ál	hl 6nl	hL6h0	---	hl 6á"	---	hL6'thl		
Inf.	a.	hl 6:	hl 6ál	hLG"	hL6u	hl 6óh'	hl 6óhÉ	hLG'thi		
	c.	t/l 60	t/l 6hi	t/LG"	t/LGu	t/l 6óh'	t/l 6óhÉ	t/LG'thi		
Part.	A.	hl 60	hl 6ál	hL6"hl	---	hl 6óh'	---	hL6'tmi		
	P.	ywl 6:	---	---	hL6óhl	---	hl 6óhÉ	---		

A a"l igék

Paradigma: ax'f'f = „talál”

226. §. A a"l igék eredetileg tertiae gutturális igék voltak. Az a azonban szótag végén mindenütt kvieszkált: mássalhangzós értékét elveszítette, bár írásban megmaradt. Ez jól látható például, ha utána mássalhangzóval kezdődő szuffixum következik: az a ilyenkor még sewá'-t sem kap, lásd pl. ax'f'f, t'ax'f'f, yt'ax'f'f, utax'f'f stb. Szótag belsejében (sewá' mobile után) az a mássalhangzós értéke azonban mindenütt megmaradt, lásd pl. ha'f'f, ya'f'f, Wax'f'f, ha'f'f, stb.

227. §. A a"l igék jellegzetes módosulásait éppen a kvieszkálás okozza: a szótagzáró mássalhangzó elnémulása miatt ugyanis az adott szótag nyílttá válik, és így a benne lévő magánhangzó megnyúlik.

228. §. Qal perfektumban a kvieszkáló a előtt az eredeti rövid patach helyére egy qámecc kerül. Ugyanígy a többi ige-törzs perfektumának egyes szám 3. szem. hn. alakjában, ahol viszont a 2. és 1. személyű alakokban már cére áll:

	Qal	Nif'al	Hif'il	stb.
E/3. szem. hn.	ax'f'f	ax'f'f	ayx'm'f'f	
nn.	ha'f'f	ha'f'f	ha'y'f'f	
2. szem. hn.	t'ax'f'f	t'ax'f'f	t'ax'f'f	
nn.	tax'f'f	tax'f'f	tax'f'f	
1. szem.	yt'ax'f'f	yt'ax'f'f	yt'ax'f'f	
stb.	stb.	stb.	stb.	

229. §. A nif'al, pi'él, hif'il és hitpa'él ige-törzsek imperfektumában a harmadik gyökhangzó előtt az erős ige-knél is hosszú (é vagy í) magánhangzó áll, ezért az a kvieszkálás ellenére sem változik, lásd pl. ax'm'f'f, ax'f'f, ayx'm'f'f, ax'f'f.

Ahol azonban imperfektumban a harmadik gyökhangzó előtt rövid patachnak kellene állnia, ott a kvieszkáló a elé qámecc kerül. Ez történik qalban, ahol az eredetileg tertiae gutturális igék szintén patachot kapnának (lásd 158. §.), valamint a pu'al és a ho'f'al ige-törzsekben, lásd pl. ax'f'f, ax'm'f'f, ax'f'f.

230. §. Ha az ige mássalhangzóval kezdődő véragot kap, akkor a második gyökhangzó és a vérag közé minden ige-törzs imperfektumában és az abból képzett imperativusban belép a már ismert szegól gádól elválasztó hosszú magánhangzó. A a"l igék sajátossága az, hogy a szegól gádól mater lectionisa-ként maga a kvieszkáló a szolgál, lásd például qalban: hmax'm'f'f.

231. §. A a"l és a h"l igék ragozása annyira hasonlít egymáshoz, hogy néha keveredhet is: a"l igék vehetnek fel h"l jellegzetességeket, és fordítva.

A a"l igék ragozását részleteiben a X. számú táblázat mutatja.

X. sz. táblázat
A a"l igék ragozása

axéné = „talál”

		Perfektum								
		Egyes sz.			Többes sz.					
Part.	A.	Qal	Nif'al	Pi'él	Pu'al	Hif'il	Hof'al	Hitpa'él		
				axéné	axénhl	aXeni	aXmu	ayxmjh	axénhÉ	aXen'thi
		ha&xmâ	ha&xmhl	ha&xmi	ha&xmu	ha&yxmjh	ha&xmhÉ	ha&xm'thi		
		táxéné	táxénhl	táXeni	táXenu	táxénjh	táxénhÉ	táXen'thi		
		taxéné	taxénhl	taXeni	taXenu	taxénjh	taxénhÉ	taXen'thi		
		ytáxéné	ytáxénhl	ytáXeni	ytáXenu	ytáxénjh	ytáxénhÉ	ytáXen'thi		
		Wax&xmâ	Wax&xmhl	WaXmi	WaXmu	Wayxmjh	Wax&xmhÉ	WaXm'thi		
		µtaxéné	µtaxénhl	µtaXeni	µtaXenu	µtaxénjh	µtaxénhÉ	µtaXen'thi		
		÷taxéné	÷taxénhl	÷taXeni	÷taXenu	÷taxénjh	÷taxénhÉ	÷taXen'thi		
		Wnaxéné	Wnaxénhl	WnaXeni	WnaXenu	Wnaxénjh	WnaxénhÉ	WnaXen'thi		
		Imperfektum								
		Egyes sz.			Többes sz.					
		axényl	axâyl	aXeny0	aXmy0	ayxmy"	axény:	aXen'tyl		
		axén]Ti	axâ]Ti	aXen'T]	aXmüt]	ayxm]T'	axén]TÉ	aXen't]Ti		
		axén]Ti	axâ]Ti	aXen'T]	aXmüt]	ayxm]T'	axén]TÉ	aXen't]Ti		
		yaix]m]Ti	yaix]Mâi	yaX]m'T]	yaX]müt]	yayxm]T'	yaix]m]TÉ	yaX]m't]Ti		
		axén]a,	axâ]á,	aXen'a}	aXma}	ayxm]a'	axén]aÉ	aXen't]a,		
		Wax&xm]yl	Wax]Mâo	WaX]m]y0	WaX]my0	Wayxm]y"	Wax&xm]y:	WaX]m't]yl		
		hnaxm]Ti	hnax]MâTi	hnaX]m'T]	hnaX]müt]	hnaxm]T'	hnaxm]TÉ	hnaX]m't]Ti		
		Wax&xm]Ti	Wax]Mâi	WaX]m'T]	WaX]müt]	Wayxm]T'	Wax&xm]TÉ	WaX]m't]Ti		
		hnaxm]Ti	hnax]MâTi	hnaX]m'T]	hnaX]müt]	hnaxm]T'	hnaxm]TÉ	hnaX]m't]Ti		
		axénhl	axâÉl	aXenh0	aXma0	ayxm]h"	axén]h:	aXen't]hl		
Imperat.		E. 2.	h.	axén]	axâ]hi	aXen'	---	axén]h'	---	aXen't]hi
			n.	yaix]mi	yaix]Mâi	yaX]m'	---	yayxm]h'	---	yaX]m't]hi
Coh.		T. 2.	h.	Wax&xmi	Wax]Mâi	WaX]m'	---	Wayxm]h'	---	WaX]m't]hi
			n.	hnaxm]	hnax]Mâhi	hnaX]m'	---	hnaxm]h'	---	hnaX]m't]hi
Inf.		a.		a/xmÉ	aâmh	aâm'	aâmu	axén]h'	axén]hÉ	aXen't]hi
				aâm]	axâ]hi	aXen'	aXânu	ayxm]h'	axén]hÉ	aXen't]hi
Part.		P. A.		axeno	axénhl	aXen]m]	---	ayxm]m]	---	aXen't]hi
				aWxmÉ	---	---	aXânm]	---	axén]mÉ	---

Többszörösen rendhagyó ragozású igék

232. §. Ha egy igének nemcsak egy, hanem két, esetleg mindhárom gyök-mássalhangzója gutturális, illetve gyenge mássalhangzó, akkor a ragozásban összetetten kell érvényesíteni mindazokat a rendhagyó megoldásokat, amelyeket külön-külön megismertünk.

Példának vegyünk néhány gyakran előforduló, többszörösen rendhagyó ragozású igét.

233. §. Az $hc'[\acute{e}]$ = „tesz, alkot, cselekszik” ige egyfelől primae gutturális, tehát az elejét az $dm'[\acute{e}]$ mintájára ragozzuk, másfelől $h''l$ ige, ezért a vége a $hl \acute{e}i$ ige ragozási szabályai szerint alakul. Ezért például qal imperfektumban a következőképpen ragozzuk:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	$hc, [\acute{y}]''$	$wc [\acute{y}]''$
nn.	$hc, [\acute{y}]''$	$hnyc, [\acute{y}]''$
	stb.	stb.

234. §. Gyakran előfordul, csaknem kizárólagosan hif'íl igeörzsben, a $hk\acute{e}i$ = „üt, megver” jelentésű ige, amely egyszerre $\text{=}P$, illetve $h''l$ ige. Hif'íl imperfektumát tehát a következőképpen ragozzuk:

	Egyes szám	Többes szám
3. szem. hn.	$hk\acute{y}''$	$wk\acute{y}''$
nn.	hk, T'	$hnyk, T'$
	stb.	stb.

A wáw consecutivumos imperfektum apokopált alakja: JYw'' , JTw'' stb.

235. §. A $ax\acute{y}i$ = „kijön”, hif'ílben „kihoz, kivezet” ige részint $/w/y''P$, részint $a''l$ ige:

	Qal imperf.	Hif'íl perf.	Hif'íl imperf.
E/3. szem. hn.	$axy\acute{t}$	$axyi/h$	$axyi/y$
nn.	$ax\acute{e}T'e$	$haxyi/h$	$axyi/T$
2. szem. hn.	$ax\acute{e}T'e$	$t\acute{a}x\acute{e}/h$	$axyi/T$
nn.	$yax\acute{i}T'e$	$tax\acute{e}/h$	$yaxyi/T$
	stb.	stb.	stb.

236. §. Az egyik leggyakrabban előforduló héber ige a *háf:* = „lát”. Ragozásánál egyaránt érvényesülnek a mediae gutturális és a *h"l* igék jellegzetességei. Az ige *nif'al*-ban azt jelenti: „láttatja magát”, azaz „megjelenik”, *hif'il*-ben pedig azt: „láttat”, azaz „mutat”. Néhány gyakori alakja a következő:

	Qal imperf.	Nif'al imperf.	Hif'il imperf.
E/3. szem. hn.	haryl	haryE	hary [®]
nn.	har [®] l	har:Te	haf [®] l
2. szem. hn.	har [®] l	har:Te	haf [®] l
nn.	yair [®] l	yair:Te	yair [®] l
	stb.	stb.	stb.

Qal imperfektumi alakjai wáw consecutivummal: ar[®]w, ar[®]w, ar[®]w stb.

237. §. Ugyancsak gyakori a *hyh'* = „lenni” többszörösen rendhagyó ige. Ez az ige egyszerre primae gutturális és *h"l*, ráadásul primae gutturális igeként is rendhagyó, amennyiben az első gyökmássalhangzó részben eltúri maga alatt a szimpla *s'wá'*-t, ahol viszont nem, ott – az *rsáf* ige mintájára – a gutturális hangzó alá nem chátéf patach, hanem az esetek zömében chátéf sz^egól kerül:

	Qal perf.	Qal imperf.	Qal imperat.
E/3. szem. hn.	hyhE	hyh [®] l	---
nn.	hty [®] hE	hyh [®] l	---
2. szem. hn.	tyyhE	hyh [®] l	hyh [®] l
nn.	tyyhE	yyh [®] l	yyh [®] l
	stb.	stb.	---
T/2. szem. hn.	μtyyh [®] l	Wyh [®] l	Wyh [®] l
nn.	÷tyyh [®] l	hnyyk [®] l	hnyyk [®] l
	stb.	stb.	---

Az ige *qal* jussivus és wáw consecutivummal ellátott imperfektum alakjai további rendellenességet mutatnak: itt ugyanis a középső gyökmássalhangzó is gyengén viselkedik, és kvieszkál. Jussivusa tehát: *yhy[®]l* (j^ehí), *yhit[®]l* (t^ehí) = „legyen!” stb., imperfektumi alakjai wáw consecutivummal: *yhy[®]l* (waj^ehí), *yhit[®]l* (watt^ehí) stb., lásd pl. *.r/a%yhy[®]l r/a= yhy[®]l μyhit[®]l a[®] rma[®]l* = „És mondta Isten: Legyen világosság! És lett világosság.” (1Móz 1,3).

A fent ismertetett többszörösen rendhagyó igék ragozását részletesebben a XI. táblázat mutatja.

XI. sz. táblázat
Többszörösen rendhagyó igék ragozása

			hc[É]	hká:	axf:	haír:	hyhÉ	
Perfektum	Egyes sz.	3.	Qal	Hif'íl	Qal	Hif'íl	Qal	Qal
		hc[É]	hKhi	axf:	ayxi/h	haír:	hyhÉ	
		htc[É]	htKhi	haxjÉ	haxxi/h	htaír:	htyhÉ	
		tyci[;]	tyKhi	taxf:	táxé/h	tyair:	tyyhÉ	
		tyci[;]	tyKhi	taxf:	taxé/h	tyair:	tyyhÉ	
		ytjci[;]	ytjKhi	ytaxf:	ytáxé/h	ytjair:	ytjyhÉ	
	Többsz.	3.	Wc [;]	WKhi	WaxjÉ	Wayxi/h	War:	WyhÉ
		2.	μtyci[;]	μtyKhi	μtaxf	μtaxé/h	μtyair	μtyyh
		2.	÷tyci[;]	÷tyKhi	÷taxf	÷taxé/h	÷tyair	÷tyyh
		1.	Wnyci[;]	WnyKhi	Wnaxf:	Wnayxi/h	Wnyair:	WnyyhÉ
Imperfektum	Egyes sz.	3.	hc,[y]"	hKy"	axjÉ	ayxi/y	harǵi	hykijl
		3.	hc,[T]"	hK,T'	axéTe	ayxi/T	harǵi	hykijTi
		2.	hc,[T]"	hK,T'	axéTe	ayxi/T	harǵi	hykijTi
		1.	yci,[T]"	yKIT'	yaixjÉ	yajxi/T	yairǵi	yyhijTi
	Többsz.	3.	hc,[a]"	hKa'	axéae	ayxi/a	harǵa,	hykija,
		3.	Wc [y]"	WKy"	WaxjÉ	Wayxi/y	Warǵi	Wyhyj
		3.	hnyc,[T]"	hnyK,T'	hnax,Te	hnax/T	hnyarǵi	hnyykijTi
		2.	Wc [T]"	WKT'	WaxjÉ	Wayxi/T	Warǵi	WyhijTi
		2.	hnyc,[T]"	hnyK,T'	hnax,Te	hnax/T	hnyarǵi	hnyykijTi
		1.	hc,[h]"	hKn"	axéÉ	ayxi/n	harǵi	hykijl
wáw cons.			c [yw]"	JYw"	axéYw"	axéYw"	arǵi / arǵw"	yhijw"
Imperat.	E. 2.	h.	hce[;]	hKh'	axe	axé/h	harǵ	hyh
		n.	yci[;]	yKh'	yaixj	yajxi/h	yairǵ	yyh}
	T. 2.	h.	Wc [;]	WKh'	Waxj	Wayxi/h	Warǵ	Wyh
		n.	hnyc,[;]	hnyKh'	hnaxj	hnax/h	hnyarǵ	hnyyk}
Inf.	a.	hc [;] / /c [É]	hKh'	a/xy:	axé/h	/ar: / har:	/yhÉ / hyhÉ	
	c.	t/c [;] / /c [;]	t/Kh'	taxe	ayxi/h	twarǵ	t/yh	
Part.	A.	hc[;]	hKm'	axéy	ayxi/m	harǵ	hykh	
	P.	yWc [É]	---	---	---	yWar:	---	

Ajánlott irodalom a bibliai héber nyelv tanulmányozásához

Nyelvtanok, nyelvtankönyvek, gyakorlókönyvek

- ARNOLD, B. T. – CHOI, J. H.: *A Guide to Biblical Hebrew Syntax*, Cambridge, Cambridge University Press, 2018.
- BARTELMUS, R.: *Einführung in das biblische Hebräisch. Mit einem Anhang: Biblisches Aramäisch für Kenner und Könner des Biblischen Hebräisch*, Zürich, TVZ, 2009.
- BERGMAN, N.: *The Cambridge Biblical Hebrew Workbook. Introductory Level*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005.
- BEYSE, K. B. – FUHRMANN, A. – KOTJATKO, J. – NAUMANN, D. (Hg.): *Grundwissen Hebräisch. Eine Arbeitshilfe für den Hebräischunterricht*, Halle, 2001.
- EGERESI, L. S.: *A bibliai héber nyelv tankönyve*, Budapest, KRE HTK, 2015.
- GARRETT, D. A. – DEROUCHIE, J. S.: *A Modern Grammar for Biblical Hebrew. Workbook*, Nashville, B & H Books, 2009.
- GARRETT, D. A. – DEROUCHIE, J. S.: *A Modern Grammar for Biblical Hebrew*, Nashville, B & H Books, 2009.
- GESENIUS, W. – KAUTSCH, E.: *Gesenius' Hebrew Grammar as Edited and Enlarged by E. Kautsch*. Translated by A. E. Cowley, New York, Dover Publication, 2006.
- GESENIUS, W. – KAUTSCH, E.: *Hebräische Grammatik*, Leipzig, F. C. W. Vogel, 1918.
- HOLLENBERG, J. – BUDDE, K.: *Hebräisches Schulbuch*, Basel – Stuttgart, Helbing & Lichtenhahn, 1960.
- JENNI, E.: *Lehrbuch der hebräischen Sprache des Alten Testaments*, Basel – Frankfurt am Main, Helbing & Lichtenhahn, 1981.
- JOÜON, P. – MURAOKA, T.: *A Grammar of Biblical Hebrew*. Third Reprint of the Second Edition, with Corrections (Subsidia Biblica 27), Roma, Gregorian & Biblical Press, 2006.
- KARASSZON D.: *Héber gyakorlókönyv*, Debrecen, [DRHE], 2012.
- LETTINGA, J. P. – SIEBENTHAL, H. von: *Grammatik des biblischen Hebräisch*, Gießen, Brunnen Verlag, 2017.
- MEYER, R.: *Hebräische Grammatik. Mit einem bibliographischen Nachwort von Udo Rütterswörden*, Berlin – New York, Walter de Gruyter, 1992.
- MÓDIS L.: *Rövid bibliai héber nyelvtan. Második, javított kiadás új táblázatokkal*. Javította: Börzsönyi József, Sárospatak, SRTA, 2009.
- MOLNÁR J.: *Héber nyelvtan. Második, javított és bővített kiadás*, Kolozsvár, Kolozsvári Egyetemi Kiadó, 2008.
- NEEF, H.-D.: *Arbeitsbuch Hebräisch. Materialien, Beispiele und Übungen zum Biblisch-Hebräisch*. 7. durchgesehene und verbesserte Auflage (UTB), Tübingen, Mohr Siebeck, 2018.
- PEDROTTI KITTEL, B. – HOFFER, V. – ABTS WRIGHT, R.: *Biblical Hebrew. Text and Workbook*. Fully revised by Victoria Hoffer, New Haven, Yale University Press, 2016.
- REYMOND, E. D.: *Intermediate Biblical Hebrew Grammar. A Student's Guide to Phonology and Morphology* (Resources for Biblical Study 89), Atlanta, SBL Press, 2018.
- SCHNEIDER, W.: *Grammatik des biblischen Hebräisch. Ein Lehrbuch*. Völlig neue Bearbeitung der „Hebräischen Grammatik für den akademischen Unterricht“ von Oskar Grether, München, Claudius Verlag, 1989.
- SCHNEIDER, W.: *Übungsheft für den Hebräisch-Unterricht*, München, Claudius Verlag, 1976.

- SEOW, C. L.: *A Grammar for Biblical Hebrew*. Revised Edition, Nashville, Abingdon Press, 1995.
- STÄHLI, H.-P.: *Hebräisch-Kurzgrammatik*, Göttingen – Zürich, Vandenhoeck & Ruprecht, 1984.
- SZABÓ M.: *Bevezetés a bibliai héber nyelvbe*, Szeged, Gerhardus, 2010.
- WALTKE, B. K. – O’CONNOR, M.: *An Introduction to Biblical Hebrew Syntax*, Winona Lake, Eisenbrauns, 1990.
- WEINGREEN, J.: *Bibliai héber nyelv- és gyakorlókönyv*, [hely nélkül], Sola Scriptura Lelkészképző és Teológiai főiskola jegyzete, [évszám nélkül].

Szótárak

- BROWN, F. (ed.): *The Brown–Driver–Briggs Hebrew and English Lexicon. With an Appendix containing the Biblical Aramaic*. Reprinted from the 1906 edition, Peabody, Hendrickson, 2003.
- CLINES, D. J. A.: *The Dictionary of Classical Hebrew*, Vol. 1–8, Sheffield, Phoenix Press, 1993–2011.
- GESENIUS, W.: *Hebräisches und aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament*. Bearbeitet und herausgegeben von Herbert Donner. 18. Auflage, Gesamtausgabe, Berlin – Heidelberg – Dordrecht – New York – London, Springer-Verlag, 2013.
- KOEHLER, L. – BAUMGARTNER, W.: *Hebräisches und aramäisches Lexikon zum Alten Testament*. 3. Auflage, Leiden, Brill, 1996.
- KOEHLER, L. – BAUMGARTNER, W.: *The Hebrew and Aramaic Lexikon of the Old Testament*, Leiden, Brill, 2001.
- POLLÁK K.: *Héber–magyar szótár*, Budapest, Lówy és Alkalay, 1881. Reprint: Szentendre, Tillinger P., 2006.
- VOGT, E.: *A Lexicon of Biblical Aramaic. Clarified by Ancient Documents*. Translated and revised by J. A. Fitzmyer. Second reprint with corrections, Roma, Gregorian and Biblical Press, 2011.

Szómagyarázatok

- ÁRUS L.: *Ószövetségi héber–magyar szómagyarázat*. Első rész: *Mózes öt könyve*, Budapest – Gödöllő, Iránytű, 1996.
- DAVIDSON, B.: *The Analytical Hebrew and Chaldee Lexicon*, Grand Rapids, Zondervan Publishing House, 1970.
- EDEL, R.-F., *Hebräisch–Deutsche Präparation zu Genesis 1–25, 26–50, Exodus 13–40, Leviticus und Numeri, Deuteronomium, Josua, Hiob, Jesaja, Jeremia, Kleinen Propheten I–II., Psalmen, Hesekiel 1–27*, Marburg, Oekumenischer Verlag, ¹⁻⁴1959–1976.

Konkordanciák

- EVEN–SHOSHAN, A.: *A new Concordance of the Bible. Thesaurus of the Language of the Bible. Hebrew and Aramaic Roots, Words, Proper Names, Phrases and Synonyms*, Jerusalem, Kiryat Sefer, ²1997.
- LISOWSKY, G.: *Konkordanz zum hebräischen Alten Testament*. 3. verbesserte Auflage besorgt Hans Peter Rüger, Stuttgart, Deutsche Bibelgesellschaft, ³1993.
- MANDELKERN, S.: *Veteris Testamenti Concordantiae Hebraicae atque Chaldaicae*, Lipsiae, 1896, Reprint: Tel-Aviv, Schocken Publishing House, 1978.